

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Mariana Petric

Modifikace společného jmění manželů smlouvou

Diplomová práce

Olomouc 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Modifikace společného jmění manželů smlouvou vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci 1.9.2016

.....

Mariana Petric

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce, JUDr. Ondřeji Šmídovi, Ph.D. za odborné, vstřícné a milé vedení a cenné rady. Dále bych ráda poděkovala celé mé rodině, zejména mé matce, která mě i přes mnoho překážek matky samoživitelky se čtyřmi dětmi cennou psychickou podporou dokázala dovést až sem. Velmi jí tímto děkuji za její dlouholetou pomoc a podporu při mém studiu.

Obsah

Seznam použitých zkratk.....	5
1. Úvod.....	6
2. Historicko-právní vývoj modifikačních ujednání manželského práva na našem území... 10	
2.1. Římské právo.....	10
2.2. ABGB.....	11
2.3. Zákon o právu rodinném.....	13
2.4. Bezpodílové vlastnictví manželů.....	14
2.5. Novela zákona o rodině, zákon 91/1998 Sb.	14
2.6. Vývoj v anglickém právu	15
3. Předmět SJM a zákonný majetkový režim.....	17
3.1. Pozitivní vymezení SJM.....	19
3.1.1. Zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů	19
3.1.2. Mzda manželů	20
3.1.3. Podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu.....	20
3.1.4. Výnos z podnikání.....	21
3.1.5. Co dále patří do SJM.....	22
3.2. Negativní vymezení SJM.....	23
3.2.1. Věci sloužící osobní potřebě jednoho z manželů	23
3.2.2. Věci, které jeden z manželů nabyt darem, děděním nebo odkazem, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl.....	24
3.2.3. Náhrada nemajetkové újmy na přirozených právech	24
3.2.4. Nabytí jedním z manželů právním jednáním vztahujícím se k výhradnímu majetku jednoho z manželů	25
3.2.5. Restituce	25
3.3. Pasiva.....	25
3.4. Obvyklé vybavení rodinné domácnosti	27
4. Kogentní a dispozitivní ustanovení právní úpravy v rámci vybraného tématu a omezení autonomie vůle	31
4.1. Kogentní právní normy.....	31
4.2. Vyloučená ujednání ve smlouvě.....	33
4.3. Povinnost respektovat právní zásady a principy.....	37
4.4. Úvahy de lege ferenda	39
5. Modifikace společného jmění manželů.....	41

5.1. Obecný výklad k modifikaci.....	41
5.2. Základní principy zahraničních úprav v rámci modifikace SJM smlouvou.....	41
5.3. Institut trustu v Anglii.....	42
5.4. Obecné náležitosti smluv o modifikaci společného jmění manželů.....	44
5.4.1. Smluvený režim	44
5.4.2. Způsobilost manželů k uzavření modifikačních smluv	45
5.4.3. Předmět modifikace SJM.....	46
5.5. Typy modifikací smluvených režimů	51
5.5.1. Režim oddělených jmění.....	54
5.5.2. Režim vyhrazující vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství.....	57
5.5.3. Režim zúžení rozsahu společného jmění manželů.....	59
5.5.4. Režim rozšíření SJM.....	62
5.6. Evidence modifikačních smluv	63
6. Několik poznámek k exekucím a výkonu rozhodnutí SJM	65
6.1. Dluhy, které jsou součástí SJM versus dluhy, které nejsou součástí SJM	66
6.2. Zásadní momenty v průběhu exekuce	67
6.3. Modifikační smlouvy a výkon rozhodnutí.....	68
6.4. Rozdílné přístupy procesní úpravy k obvyklému vybavení domácnosti	70
7. Závěr	71
Seznam použitých zdrojů	74
Abstrakt	81
Klíčová slova:.....	81

Seznam použitých zkratk

OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
BSM	bezpodílové spoluvlastnictví manželů
SJM	společné jmění manželů
CEFL	Komise pro evropské rodinné právo
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
SOZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZO	Všeobecný zákoník občanský (dále jen „OZO“), který byl po vzniku do právního řádu na území dnešní České republiky recipován zákonem 11/1998 Sb., o zřízení samostatného řádu československého
ABGB	zákon č. 946/1811 Sb. z. s., Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (byl v roce 1918 převzat recepční normou-zákonem č. 11/1918 Sb. z. n.)
NŘ	zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů

1. Úvod

Při výběru tématu diplomové práce autorka vycházela z předpokladu, že se v budoucnu hodlám věnovat působení v advokacii. Modifikace společného jmění manželů, potažmo předmanželskou smlouvu považuje autorka za zajímavé téma s velkým potenciálem.

Téma se stává aktuálním čím dál více, protože rozvodovost v České republice neustále stoupá. Podle statistik se jedno ze dvou manželství rozvádí.¹ Tato problematika autorce přijde významná právě z toho důvodu, že ji může využít každý, který se rozhodne stvrdit svůj vztah manželským svazkem, což má rovněž vzestupnou tendenci.² Nelze popřít, že rodina je základním stavebním kamenem státu³, společnosti v evropské kultuře, která mj. vychází právě z křesťanského paradigmatu, který postavil věrnost a manželský svazek na samou podstatu společenství jako takového. S postupem doby se objevují i názory, že rodinu nemůžeme chápat pouze jako soubor sociálních vztahů mezi manželi a jejich dětmi, nýbrž základem může být i vztah páru opačného či stejného pohlaví žijícího v nesezdaném soužití.⁴ Tato práce se soustředí pouze na účinky, které vyvolá primárně v majetkoprávní rovině uzavření manželství.

Téma společného jmění manželů (dále jen „SJM“) je tématem, u kterého ve společnosti vyskytuje mnoho mystifikací, chybných interpretací a zažitých vzorců, které se neshodují s platnou a účinnou právní úpravou. Jako jeden příklad za všechny lze uvést přesvědčení většiny společnosti, že dluhy vzniklé před manželstvím nemohou SJM postihnout.⁵ V nedávné době autorka vedla rozhovor, při němž jí bylo řečeno ženou, která plánovala sňatek, že jej odkládá, až si koupí byt, na který vydělávala celý život. Přičemž jejímu budoucímu manželovi potenciálně může hrozit exekuce. Žena je skálopevně přesvědčena, že výdělků z jejího majetku (nájem) patří jen a pouze jí a do SJM nijak nespádají, přičemž je zastávkyní klasického modelu, že „předmanželská smlouva“ či modifikace SJM je výrazem nedůvěry a tato úprava se jaksí „nesluší“. Samozřejmě v rovině hmotněprávní se exekutor majetku dotknout nemůže, nicméně pokud manželé žijí ve společné domácnosti, exekutor může tento majetek zabavit a manžel poté musí podávat návrh na zastavení exekuce (dříve excindační žalobu), což je pro člověka, který není právně vzdělaný, náročné a právně komplikované. Manželé si rovněž neuvědomují, že

¹ *Rozvodovost historie* [online]. demografie.info, [cit. 14. října 2016]. Dostupné na <http://www.demografie.info/?cz_rozvodhistorie>.

² *Úhrnná rozvodovost v letech 1950-2015 graf* [online]. czso.cz, [cit. 14. října 2016]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/uhurna-rozvodovost-v-letech-1950-2015>>.

³ Rodina založená manželstvím základním článkem naší společnosti, jehož společenským účelem je řádná výchova dětí – cit. rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 3. února 1972, sp. zn. Cpj 86/71, uveřejněné pod č. 42/1972 sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

⁴ BEZOUŠKA, Petr, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník – nejdůležitější změny*. 1. vydání. Praha: Anag, 2013. s. 105.

⁵ Blíže kapitola 6.1

nájem plně spadá do SJM (o tom blíže kapitola 3). Rovněž někteří notáři a advokáti a obecně veřejnost se domnívá, že právní poměry nelze nijak zásadně upravit.⁶ Tento názor by touto prací autorka rovněž ráda vyvrátila. Autorka chce doložit, jak moc podstatné v životech lidí mohou mít právě modifikace společného jmění manželů a jak se toto téma může dotknout životů jednotlivých lidí a podstatně je ovlivnit a zároveň jaké mají manželé možnosti především uvedením praktických příkladů. Existují i názory, že kvůli komplikovanosti tohoto institutu by zákonný režim měl nastoupit až v případě, že si jej manželé výslovně zvolí, s čímž se ztotožňuje i JUDr. Fiala, místopředseda Nejvyššího soudu.⁷

Dalším aspektem a plánovaným přínosem této diplomové práce autorka vidí v ospravedlnění modifikace SJM a tzv. „předmanželských smluv“ a názorovém uchopení a přesvědčení o důležitosti problematiky jednotlivými případy z praktického života. Zároveň autorka konstatuje s politováním, že tento institut není využíván příliš často z důvodu neinformovanosti veřejnosti. Většina manželských párů vlastní automobil či rodinný dům, přičemž v případě rozvodu jej musí komplikovaně vypořádávat bez právní jistoty, jakým způsobem bude situace přesně řešena. Předcházení tomuto stavu bylo primárním důvodem pro výběr této diplomové práce.

Tato diplomová práce bude psána primárně s cílem dokázat právní jistotu modifikačních smluv, která je často kritizována a dokázat, že právní jistota ve světle nové právní úpravy stojí na poměrně silném základě. Právě kvůli přijetí zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“) by problematika by měla být rozpracována hlouběji. Ve své práci by se tedy autorka chtěla věnovat nastínění možných rizik, kterým v praxi mohou klienti předcházet, pokud si manželé společné jmění manželů modifikují, a především uvést na pravou míru omyly a poukázat na poměrně solidní právní jistotu s využitím odborných pramenů. Cílem je rovněž podrobná analýza jednotlivých zákonných ustanovení včetně rozboru možných ujednání, tedy jasně rozlišit dispozitivní a kogentní ujednání.

Autorka se plánuje zaměřit na rozbor i ohledně komparace především s britskou, resp. anglickou právní úpravou, která by se měla prolínat některými jednotlivými částmi této diplomové práce. Co se týče struktury této diplomové práce, bude se dělit na vymezení teoretického rámce a druhá část bude věnována praktickému uchopení vybrané tematiky. Autorčiným záměrem je velmi krátce se věnovat historickým souvislostem společného jmění

⁶ Dle názoru notářky, se kterou autorka hovořila, a která si nepřeje být jmenována, nejsou předmanželské smlouvy „k ničemu“, v ČR nemají tradici a právník velmi často neví, které ustanovení může být platné, a které nikoliv.

⁷ *Institut společného jmění manželů po rekodifikaci – poslední volání?* [online]. epravo.cz, 29. října 2014 [cit. 17. října 2016]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/institut-spolecneho-jmeni-manzelu-po-rekodifikaci-posledni-volani-95890.html>>.

manželů v souvislosti s modifikací společného jmění manželů, aby vyplynulo vyústění momentálně účinné právní úpravy.

Autorka by práci nemohla považovat za kompletní, kdyby se z nadhledu rovněž nepokusila vymezit, jakým způsobem budou majetková práva manželů upravena bez případné smluvní modifikace, což bude tvořit úvodní rámec této diplomové práce právě z důvodu širšího uchopení a nadhledu nad vybraným tématem. Toto téma je zakomponováno, jelikož při případné tvorbě smluv, se musí mít vždy na paměti, od jaké právní úpravy se odchylujeme, proto je tuto právní úpravu nutné alespoň nějakým způsobem nastínit. Jedná se o velmi složitou a komplexní právní problematiku, pro kterou by rozsah této diplomové práce nepostačoval, z tohoto důvodu se autorka bude snažit zaměřit se pouze na základní principy a základní právní úpravu majetkového manželského práva, která vzniká bez modifikace SJM. V rámci tohoto tématu se nebude autorka snažit o plnou komplexnost (jelikož ji v rámci rozsahu nepovažuje za možnou), ale o pouhé nastínění.

Podstatná část této práce se bude zabývat různými režimy společného jmění manželů a právním důsledkům, které tyto různé režimy provázejí. V této souvislosti by autorka rovněž chtěla poukázat obecně na kogentní a dispozitivní normy občanského zákoníku a zakomponovat je do vybraného tématického rámce. Cílem autorky je primárně zjistit, co je možné a co nikoliv a jakým způsobem lze upravit modifikované režimy.

V této souvislosti si autorka pokládá několik zásadních otázek. Mohou se manželé domluvit na právech a povinnostech k dětem? Je možné, aby se manželé domluvili v českém právním prostředí na sankci za nevěru? Patří do SJM všechny výdělky manželů? Jakým způsobem je upraveno SJM manželů zákonem a v čem je to tedy pro ně nevýhodné, pokud neuzavřou modifikační smlouvu? Má zákonná právní úprava nějaký smysl, pokud jde o účinky vůči věřitelům?

Cílem této diplomové práce je tedy podrobně analyzovat novou právní úpravu modifikačních režimů a postavit ji do kontrastu se zákonnou právní úpravou a současně ukázat, jakým způsobem se manželé od zákonné právní úpravy mohou odchýlit. V práci bude tedy autorka užívat především metodu analyticko-deskriptivní pro kritické zhodnocení změn a propojení zákonné úpravy s judikaturou. Tato metoda bude doplněna metodou komparativní, především z hlediska zhodnocení rozdílného přístupu českého a anglického právního řádu v rámci vybrané problematiky.

Struktura této práce bude sledovat systematiku platného a účinného občanského zákoníku, jelikož tento právní předpis je přirozeně hlavní oporou pro sledovanou problematiku.

Druhá kapitola bude v základních rámcích vymezovat historický vývoj manželského majetkového práva. Třetí kapitolu autorka věnovala zákonnému režimu SJM s vymezením základních bodů aktiv a pasiv. Celou jednotlivou kapitolu se autorka rozhodla věnovat kogentním ujednáním, tedy vyjasnění toho, co může a co už naopak nikoliv být předmětem ujednání mezi snoubenci či manželi při uzavírání modifikační smlouvy. Co se modifikačních smluv týče (kapitola pátá), z důvodu přijetí nové právní úpravy jsou komentáře bezesporu nejsilnějším a nejzásadnějším pramenem, ze kterého lze čerpat odborné poznatky, autorka však neopomene zmínit ani další zásadní monografie k tématu. Praktickým vyústěním v kapitole šesté by v rámci struktury měla být i problematika exekucí související s výše uvedeným tématem.

Spolu s detailním rozebráním účinné právní úpravy práce bude rozebírána judikatura k tématu a její případný historický vývoj a možnost aplikace starší judikatury v kontextu účinného občanského zákoníku. Tato problematika bude rozebrána napříč celou diplomovou prací.

2. Historicko-právní vývoj modifikačních ujednání manželského práva na našem území

Historie dává člověku vždy pochopit současnost. Známy citát praví, že kdo se nepoučil z historie, je odsouzen si ji zopakovat. Ačkoliv bude pojednání o historii krátké, je často v právu považováno za nedílnou součást, protože pomáhá z širšího kontextu pochopit celkový kontext a pochopit souvislosti a vztahy, kterými se daná právní úprava vyvíjela.

2.1. Římské právo

Římské právo upravovalo institut tzv. **coemptia**, kdy se jednalo o předstíranou koupi ženy, která s sebou zpravidla do manželství přinášela určité věno. Ačkoliv je možné poukazovat na sakrální vnímání manželství, autorka se domnívá, že vzhledem ke kontextu a chápání celého římského práva, který tvoří nedílnou součást kontinentálního paradigmatu právní kultury, bylo chápání manželského práva vnímáno především ve smyslu majetkovém. Jsou nicméně i autoři, kteří manželství v římském právu připisují sakrální povahu.

Římské právo rozlišovalo dva typy manželství. V prvním případě měl nad manželkou moc manžel a manžel rovněž nabýval veškerý majetek, který byl nabytý manželkou, připadal jejímu manželovi (tzv. „**cum manu**“). Druhým typem byl volnější režim, kdy manželka zůstávala v moci svého otce, tzv. volné manželství, v tomto případě se nezakládalo majetkové společenství manželů.

Žena přicházela do manželství s věnem (tzv. „**dos**“), které poté náleželo výhradně jejímu manželovi a stávalo se jeho výlučným vlastnictvím, tedy žena k němu neměla žádná práva. V rámci plynutí času a s nezbytným pokrokem společnosti, žena mohla docílit i navrácení věna v rámci rozvíjení se konceptu volného manželství.

Nicméně i v rámci dalšího pokroku, vlastnila-li žena tento svůj majetek výlučně, jeho správu svěřovala svému manželovi. I v rámci římského práva se řešila práva třetích osob. V případě, že byla pochybnost, komu majetek náleží, mělo se za to, že se jedná o majetek manžela, pokud žena neprokázala opak.⁸

⁸ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995. s. 140-142.

2.2. ABGB

Počátky manželského majetkového práva nalezneme v právu zvykovém, popřípadě jeho fungování bylo dáno příslušnou církví působící na daném území. Z tohoto konceptu vyšel i patent č. 946/1811 Sbírký zákonů soudních, tedy Všeobecný zákoník občanský (dále jen "OZO"), který byl po vzniku do právního řádu na území dnešní České republiky recipován zákonem 11/1998 Sb., o zřízení samostatného řádu československého.^{9 10}

Nicméně převaha muže nad ženou je zjevná i dle ABGB, který stanovil, že manžel je zákonným zástupcem manželky a zastupoval ji i v případě všech věcí, které nabyta za doby manželství a stával se i vlastníkem věna. Toto ujednání bylo platné i bez jejího souhlasu, ačkoliv měla právně možnost odporovat. Pokud manželka právně jednala se třetí osobou, nezavazovala sama sebe, ale manžela.

Toto společenství bylo chápáno jako společenství, které je bez podílu. To znamená, že se nejednalo o spoluvlastnictví, nicméně i v té době se docházelo k různým závěrům.¹¹ Svatební smlouva byla definována jako „*vzájemně zavazující smlouva, kde se jedna strana zavazuje poskytnouti určitý majetek a druhá strana se zavazuje použití tohoto majetku tak, jak je ve smlouvě blíže stanoveno.*“¹²

Jako svatební smlouva se tedy dle úpravy §1217-1266 označovala smlouva, která byla sjednána o jmění a její předmět spočíval především ve vymezení věna, jitřního daru, společenství statků, správa a užívání vlastního jmění, dědická posloupnost, popřípadě doživotní užívání určeného pro případ smrti, a dále neméně důležitý vdovský plat.¹³ Institut byl tehdy velmi využívaný, jak jasně předjímá tehdejší přísloví: „Nejdřív k notáři, potom k oltáři.“¹⁴

Manžel byl dle zákona hlavou rodiny¹⁵ povinen manželce obstarat slušnou obživu, nicméně jak je shora uvedeno, měl velmi dominantní moc z hlediska zastupování. Uzavřít manželství bylo nicméně obtížnější, než jak jej známe dnes. Vnímání tehdejších zákoníků nebylo rozhodně antropocentrické, řadící do svého středu osobnost člověka, jak jej vnímá

⁹ Zákon Národního výboru československého ze dne 28. října 1918 [online]. spcp.prf.cuni.cz, [cit. 17. října 2016]. Dostupné na <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/11-18.htm>>.

¹⁰ Článek 2 pak zakotvuje tzv. recepční normu, která stanovovala, že veškeré dosavadní zemské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti, tedy i normy rodinné právní.

¹¹ BIČOVSKÝ, Jaroslav. *Bezpodílové spoluvlastnictví manželů*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1978. s. 8-9.

¹² ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. díl V., Praha: Linhart. 1937. s. 446.

¹³ DVOŘÁK, Tomáš. Společné jmění manželů a právní úprava jeho smluvní modifikace de lege lata a de lege ferenda. *Obchodní právo*, 2013, roč. 22, č. 7-8, s. 242.

¹⁴ HLINKOVÁ, Kateřina. „*Nejdříve k notáři, potom k oltáři*“, aneb k předmanželské smlouvě [online]. epravo.cz, 11. listopadu 2015 [cit. 5. února 2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/nejdříve-k-notari-potom-k-oltari-aneb-o-predmanzelske-smlouve-99571.html>>.

¹⁵ § 91 ABGB

nyňjší občanský zákoník. Do roku 1867 byl vyžadován k manželství souhlas orgánů veřejné správy – žadatel musel prokázat, že je schopný uživit svou rodinu, a že je fyzicky a mravně způsobilý. Nemajetným souhlas mnohdy nebyl udělován, ze strachu, že by se řady chudých staly více početnými.¹⁶

Předmětem svatebních smluv bylo pak „*majetkové důsledky životního společenství manželů*“ a stranám bylo ponecháno na jejich vůli, zda si upraví pouze k části nebo k celému majetku. I tehdejší doktrína byla nejednotná. Dle komentáře, co se výčtu svatebních smluv v hlavě 28 týče, jednalo se o výčet demonstrativní. Uvádí, že dalším typem je např. § 304 písm. c) nebo úprava majetkového poměru v případě dobrovolného rozvodu. Praxe a doktrína však zastávaly mínění opačné a typy svatebních smluv považovala za výčet taxativní.

Volnost byla formulována poměrně široce. Strany si mohly určit obsah svatebních smluv. Ustanovení byla dispozitivního charakteru, platila pouze tehdy pokud si strany neurčily něco jiného. Stejně jako dnes, co se formy týče, byl zde povinný obligatorní notářský zápis.¹⁷

Zákon stanovoval, že lze založit společenství statků mezi manželi, nicméně manželský svazek nezakládá společenství statků mezi manželi. K tomu se vyžadovala zvláštní forma, jejíž obsah a právní forma se posuzovaly dle § 1177 a § 1178.¹⁸ **Zákonným režimem bylo tedy oddělené jmění.** Smlouva musela mít (stejně jako dnes) formu notářského zápisu a rovněž (opět pochopitelně z důvodu režimu odděleného jmění) musel obsahovat rovněž popis majetku, který bude součástí nově vzniknuvšího **společenství statků.**

V chápání kontextu tehdejší doby je tedy pochopitelné, že se rodiny, které chtěly, aby jejich dcery byly majetkově zajištěné, snažily ještě před sňatkem v rámci předmanželské smlouvy nějakým způsobem upravit dané majetkové poměry, aby dcera nezůstala majetkově bezprizorní (manžel se stával i vlastníkem věna). Jistě i z tohoto důvodu našly v tehdejší společnosti především předmanželské smlouvy širokého uplatnění.

Smlouva byla chápána jako smlouva ryze majetková, tedy nebylo možné, aby zde byly upraveny práva a povinnosti vyloženě osobní povahy, kdy by se jedna strana zavazovala k plnění osobně právního charakteru a druhá strana zároveň za porušení prvního zavazovala samu sebe k plnění majetkoprávnímu.¹⁹ Takové ustanovení by bylo pochopeno dle tehdejších poměrů jako ujednání v **rozporu s dobrými mravy**, a tedy by bylo absolutně neplatné dle § 879 OZO.

¹⁶ *Všeobecný občanský zákoník rakouský, jeho systematika, nejdůležitější instituty* [online]. ius-wiki.eu, [cit. 17. října 2016]. Dostupné na < <http://www.ius-wiki.eu/historie/pfuk/cech/zkouska/skupina-a/otazka-27#abgb> >.

¹⁷ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář...*, s. 443-445.

¹⁸ § 1233 ABGB

¹⁹ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář...*, s. 443.

2.3. Zákon o právu rodinném

Zatímco předmětem bezpodílového spoluvlastnictví manželů byly jen hmotné věci, které mohly být předmětem vlastnického práva, do společného jmění manželů patří i práva a jiné majetkové hodnoty, mimo jiné i členský podíl v podílovém družstvu.²⁰

V roce 1949 byla tematika rodinného práva nově vyčleněna z rámce občanského práva a byl vytvořen zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném (dále jen "z.p.r."). Majetkový režim manželů byl upraven v pouhých 7 ustanoveních, konkrétně v § 22 až § 29 z.p.r. Zákoník sledoval v mnohém některé obecné principy, které známe z dnešní právní úpravy. Velkou změnou bylo vytvoření *zákonného majetkového společenství*, přičemž získaný majetek jedním z manželů se stával majetkem společným. Pohledávky, které měl věřitel, ať už vůči jednomu manželovi anebo oběma společně, mohly být vždy uspokojeny z tohoto majetku.

Pokud srovnáme předchozí výklad, přineslo socialistické právo jednu výhodu do společnosti, a to rovné postavení muže a ženy, jelikož i ženy musely chodit do práce, tedy se podílet na majetkovém společenství. Dle § 26 odst. 2 z.p.r. jsou si podíly manželů rovny. Příjem ze zaměstnání byl zpravidla hlavní složkou manželského majetkového režimu. Dále pak samozřejmě nemovitosti a dědictví, které bylo rovněž shodně s dnešní právní úpravou dle § 22 odst. 1 a 2 vyňato spolu s dary a věcmi, které sloužily osobním potřebám manželů anebo k výkonu jejich povolání. Shodný prvek nalezneme i v § 23 z.p.r. dle něhož bylo v případě překročení tzv. *obvyklé správy* potřeba souhlasu druhého manžela pod sankcí absolutní neplatnosti (např. prodej nemovitostí), s tím rozdílem, že dnes by se jednalo o neplatnost relativní.

Tehdejší právní úprava pracovala s konceptem viny, když § 28 z.p.r. stanovil poměrně z dnešního úhlu zajímavou rétoriku při vypořádávání SJM, že: „*Podíl na jmění náležejícím do zákonného společenství majetkového může být rozvedenému manželovi, který je vinen rozvodem, na žádost nevinného manžela odňat, jestliže se o nabytí tohoto jmění nepříčinil vůbec, anebo může být snížen, příčinil-li se v míře jen nepatrné. Jsou-li rozvodem vinni manželé oba, upraví soud jejich podíly na žádost kteréhokoli z nich tak, aby poměr podílů odpovídal tomu, jak se přičinili o nabytí společného jmění.*“²¹ Rovněž se přihlíželo k péči o společnou domácnost.

Co se tematiky této diplomové práce týče zákon přikazoval v § 29 odst. 2 z.p.r. obligatorní soudní zápis v případě modifikačních dohod. Manželům bylo umožněno, aby si

²⁰ SPÁČIL, Jiří. Společné jmění manželů v nejnovější judikatuře. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 5, s. 223.

²¹ *Zákon ze dne 7. prosince 1949 o právu rodinném* [online]. wikisource.org [cit. 20. října 2016]. Dostupné na <https://cs.wikisource.org/wiki/Z%C3%A1kon_o_pr%C3%A1vu_rodinn%C3%A9m>.

domluvili jiný majetkový režim, než stanovil zákon, stejně tak si mohli vyhradit i vznik *zákonného majetkového společenství* ke dni zániku manželství.

2.4. Bezpodílové vlastnictví manželů

Jeho zákonnou úpravu nalezneme s § 143 až 151 zákona č. 40/1964 Sb. (dále jen "SOZ"), přičemž pojem měl klást důraz na fakt, že míra účasti jednoho z manželů v něm není nijak vyjádřena, což znamenalo, že vlastnické právo k celé věci je omezeno stejným právem druhého manžela.²² Podle tehdejší doktríny takové jednotné a nedělitelné majetkové společenství právně nejlépe vyjadřovalo trvalost a životní svazek obou manželů, přičemž muž i žena měli stejná práva a povinnosti, a to jak k sobě navzájem, tak rovněž i ve vztahu k dětem.²³

Tato zákonná úprava byla **veskrze kogentní** a v případě odchýlných ustanovení zákon sankcionoval tuto úpravu **absolutní neplatností**. Z tohoto důvodu nebylo dokonce ani možné zhojit dodatečným souhlasem právní jednání (dle tehdejší terminologie právní úkon) manžela, který disponoval s věcí bez souhlasu druhého manžela, jednalo-li se o správu nikoli běžným způsobem.²⁴ Předmětem bezpodílového spoluvlastnictví mohlo dle § 127 SOZ vše, co mohlo být předmětem osobního vlastnictví, a ty věci, které za byly nabyty za trvání manželství, opět zde bylo negativní vymezení. Dary, dědictví, věci svou povahou sloužící osobní potřebě nebo k výkonu povolání jednoho z manželů byly vyňaty z bezpodílového vlastnictví. *Samostatným majetkem* každého z manželů byl dle R 70/1965 Sb. i majetek, který měl manžel před uzavřením manželství.

Pohledávky a dluhy **nepatřily** do bezpodílového vlastnictví, nýbrž bylo nutné vypořádat dle § 149 a § 150, přičemž právo na vypořádání zaniklého bezpodílového spoluvlastnictví se nepromlčovalo z důvodu nepromlčitelnosti vlastnického práva.²⁵

2.5. Novela zákona o rodině, zákon 91/1998 Sb.

Co se vybrané tematiky týče na našem území bylo možné smluvně si upravit modifikaci SJM již od 1. ledna 1992, kdy byl zákonem 509/1991 Sb., vložen do zákona 40/1964 Sb., vložen nový § 143a, který umožňoval formou notářského zápisu manželům zúžení či rozšíření společného jmění či vznik SJM ke dni zániku manželství (srov. kapitoly páté).

²² DVOŘÁK, SPÁČIL: *Společné jmění manželů v teorii...*, s. 42.

²³ KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Nové občanské právo*. Praha: Orbis. 229.

²⁴ DVOŘÁK, SPÁČIL: *Společné jmění manželů v teorii...*, s. 44.

²⁵ DVOŘÁK, SPÁČIL: *Společné jmění manželů v teorii...*, s. 43-44.

Nejvýraznější projev diskontinuity s komunistickým právem byla tzv. Velká novela zákona o rodině, zákon 91/1998 Sb. Tato novela poprvé zmiňovala postup v případě, kdy žádný z rodičů nejeví o dítě zájem a jakým způsobem tuto situaci řešit, rovněž došlo k posílení práva dítěte a jeho práva na stejnou kulturní a životní úroveň jako má jeho rodič, kterážto práva nelze ani dnes upravit v předmanželské smlouvě²⁶, zároveň došlo i k „vytvoření institutu rodičovské zodpovědnosti, návratu k zavrženému institutu poručenství, k uvolnění rigidity právní úpravy rozvodu manželství či manželského majetkového práva.“²⁷ Velké nedostatky byly rovněž upraveny zákonem č. 131/1982 Sb., kterým byl zaveden institut relativní neplatnosti dle § 40a OZ, a to zejména ve vztahu k § 145 SOZ. Zároveň byla také přijata domněnka vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů dle § 149 odst. 4, později § 150 odst. 4 SOZ.

Předchozí právní úprava zde nebude toliko reflektována, jelikož se tomuto tématiku věnuje několik odborných prací velmi podrobně.²⁸

2.6. Vývoj v anglickém právu

Dříve manželka neměla v Anglii k majetku žádná práva, protože vydělával pouze manžel. Institut vypořádání (resp. jakási jeho obdoba, protože v Anglii obecně společné jmění manželů neexistuje²⁹) funguje od té doby, kdy ženy začaly vykonávat výdělečnou činnost a bylo shledáno nespravedlivé, aby nebylo nějakým způsobem reflektováno, jakým způsobem žena do manželství majetkově přispívá. Proto byl tedy vznesen požadavek na soudce, aby upravil poměry dle spravedlivého uspořádání.³⁰ Konkrétní závěry byly však nastaveny až v 60. letech. Případ *Pettitt v Pettitt* z roku 1970 byl vyjádřen požadavek, aby hlavní otázkou soudu bylo či tato věc je („Whose is this?“) a nikoliv, aby soud rozhodoval, komu by věc měla připadnout („To whom shall this be given?“). V případě *Gissing v Gissing* z roku 1971 bylo rozhodnuto, že žádné společné jmění neexistuje a pokud už se manželé rozhodnou investovat do kupř. společné nemovitosti, užije se institut trustu. Tento princip přetrvává až do dnešních dnů.³¹

V rámci této tematiky je třeba si uvědomit, že ve Spojeném Království, resp. Velké Británii (tato diplomová práce se věnuje srovnání především s anglickým právem, ačkoliv

²⁶ Jednalo by se o ustanovení odporující kogentním normám. Podrobně srov. kapitoly 4.

²⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. České rodinné právo ve světle evropských harmonizačních tendencí. *Právník*, 2012, roč. 151, č. 11, s. 1161.

²⁸ SZABO, Markéta. Modifikace společného jmění manželů. Praha, 2012. Rigorózní práce. UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE. Právnická fakulta.

²⁹ Blíže 3. kapitola.

³⁰ Married Women's Property Act 1882, section (§) 17 tohoto zákona: „High Court of Justice will respect the property in dispute... as he things fit.“

³¹ LOWE, Nigel, GILLIAN, Douglas. *Bromley's Family Law*. 1. vydání. United States: Oxford University Press, 2007, s. 151-152.

okrajově zmiňuje i Skotsko) se jedná o modifikovaný režim v případě, kdy manželé mají zájem založit si k věci společný vlastnický režim. Právě proto je tématika uvedená v kapitole 5, která se věnuje modifikačním ujednáním SJM. V rámci vztahů mezi manželi pak užijeme obecné právo smluvní.

3. Předmět SJM a zákonný majetkový režim

Dne 20. února 2012 podepsal prezident republiky nový občanský zákoník. Tento zákoník představoval naprostý odklon od zásad zákona 40/1964 Sb., který byl do velké míry založen na vulgarizaci, zjednodušování a ideologii.³² Dle článku 10 Ústavy ČR vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. Proto i účinná právní úprava musí vycházet a respektovat základní mezinárodní právní úpravu. Zejména lze zmínit článek 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod³³ (dále jen "Úmluva"), který garantuje každému jednotlivci právo na soukromý a rodinný život, ale rovněž i článek 14 spočívající v zákazu diskriminace. Tato práva musí být chráněna v souladu se standardy *práva na spravedlivý proces*, který garantuje Úmluva. Tato práva jsou pak chráněna nejen obecnými soudy, které zkoumají soulad se zákony jako takovými, ale posléze i Ústavním soudem, který poskytuje ochranu základním právům v případě, že dojde k porušení Ústavy anebo jejího ústavního pořádku, přičemž do této kategorie dle výše zmíněného článku 10 Ústavy řadíme i mezinárodní normy.

Primárními principy majetkového práva manželů jsou: **princip bezpodílovosti, možnost modifikace a stejná majetková práva muže i ženy k majetku**. Princip „bezpodílovosti“ znamená, že zákon záměrně neurčuje jednotlivé podíly na jmění (míněno aktivech a pasivech SJM) jako je tomu například u podílového spoluvlastnictví. Pro úplnost lze poznamenat, že podílové spoluvlastnictví není vymezeno jako podíl ke konkrétní části věci, nýbrž jako poměr části k celku, přičemž podílem se rozumí míra účasti každého ze spoluvlastníků na vytváření společné vůle. A contrario u společného jmění manželů je užíváno a udržováno oběma manželi společně, přičemž k dluhům a závazkům jsou oba manželé zavázáni společně a nerozdílně (výjimky v kapitole 6 pojednávající o exekuci). Každý z manželů je úplným vlastníkem celé věci, nicméně je omezen a musí brát ohled na vlastnické právo druhého manžela. Jedná se o majetkové společenství *sui generis*, přičemž občanský zákoník vymezuje jeho rozsah pozitivně, tak i negativně. Společným jměním manželů je **vše, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a nebylo vyloučeno ze společného režimu**.

Naproti tomu v Anglii nemají systém společného jmění manželů, v tamní právní úpravě tento institut neexistuje, a manželství nemá právní účinky co do majetku, nicméně v případě

³² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. České rodinné právo ve světle evropských harmonizačních tendencí. *Právník*, 2012, roč. 151, č. 11, s. 1161.

³³ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod vyhlášená sdělením federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.

rozvodu nastupují soudy, které mají možnost širokého uvážení a úpravy poměrů manželů. Tyto úpravy se provádí musí následovat pravidla spoluvlastnictví a vypořádání majetku dle tamního práva („*ordinary rules governing property law.*“).³⁴ Dříve nebylo nutné upravovat tyto poměry, jelikož rozvodovost byla velmi malá. Jediným výdělečným členem rodiny býval manžel, přičemž manželka byla z vlastnictví majetku vyloučena.³⁵ I v rámci anglického práva však existuje problematika určitého vypořádání v případě rozvodu tzv. *equitable accounting*, přičemž ten z manželů, který vynaložil prostředky na společný majetek, má právo na vrácení a vypořádání hodnoty, o kterou se hodnota majetku zvýšila.³⁶ Například v rozhodnutí *Bernard v Josephs* byl výnos z prodeje rozdělen mezi manžele, nicméně žalobce musel zaplatit obžalovanému 2 650 liber, která byla vynaložena z výhradních prostředků žalovaného na dekoraci domu, čímž se jeho hodnota zvýšila.³⁷ Problematika rovného placení je v Anglii poměrně striktní, což lze vidět i na případě *Cracknell v Cracknell*, kde manželka musela zaplatit polovinu všech jeho nákladů poté, co odešla ze společné domácnosti za jiným mužem.³⁸ Na ženě může být dle anglického práva také požadováno, aby kompenzovala manželovi částky, které manžel vynaložil do společného majetku, přičemž se může jednat pouze o majetek, který byl již splacen.³⁹

V ČR dříve nastupovala v zákoně vyvratitelná právní domněnka, že majetek nabytý za trvání manželství tvoří společné jmění manželů.⁴⁰ I za účinnosti dnešní právní úpravy bude v praxi docházet velmi často k přesunu těchto majetků v rámci existence této tzv. „*trojí masy majetku*“, tou je míněn majetek společný a dále výlučné majetky obou manželů.⁴¹ Zákon tedy jasně určuje, který majetek bude spadat do společného jmění, a která část majetku bude pouze ve vlastnictví jednoho z manželů. Dokonce si mezi sebou mohou závazky i vypořádávat, uplatňovat vůči sobě náhradu škody, atp.⁴² V této souvislosti je třeba upozornit na změnu terminologie, která nastala s přijetím nové právní úpravy. Majetkem se dříve rozuměl souhrn

³⁴ LOWE, Nigel, GILLIAN, *Douglas. Bromley's Family Law*. 1. vydání. United States: Oxford University Press, 2007, s. 150-154.

³⁵ *Montgomery v Blows* z roku 1916, *Re Sims* z roku 1946.

³⁶ LOWE, Nigel, GILLIAN, *Douglas. Bromley's Family Law*. 1. vydání. United States: Oxford University Press, 2007, s. 177.

³⁷ *Bernard v Joseph* z roku 1982

³⁸ *Cracknell v Cracknell* z roku 1971. Stejný princip byl aplikován i v případech *David v Dále* z roku 1971 či *Wilson v Wilson* z roku 1963.

³⁹ *Suttill v Graham* z roku 1977

⁴⁰ KRÁLÍK, Michal. Podílové spoluvlastnictví a společné jmění manželů (vybrané otázky vzájemných vztahů). *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 21, s. 770.

⁴¹ FIALA, Josef, KINDL, Milan. *Občanské právo hmotné*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 241.

⁴² MELZER, Filip. *Obligační vztahy mezi manželským majetkovým společenstvím a jedním z manželů* [online]. *pravni prostor.cz*, 21. dubna 2015 [cit. 25. října 2016]. Dostupné na <<http://www.pravni prostor.cz/clanky/rekodifikace/obligacni-vztahy-mez-manzelskym-majetkovym-spolecenstvim-a-jednim-z-manzelu>>.

aktiv a pasiv, dnes se pod pojem majetek řadí pouze aktiva, naproti tomu jměním se rozumí aktiva a pasiva.

Smlouva může být od již od roku 1998 uzavřena i mezi snoubenci, avšak její účinky nastávají až ke dni vzniku manželství. Je tedy vyloučeno, aby SJM vzniklo mezi družkou a druhem či registrovanými partnery a tento režim nelze v žádném případě založit ani na základě jejich svobodné vůle. Pokud si manželé neujednali jinak, a neupravili si svá práva a povinnosti k majetku (dnes dle OZ jmění) ještě před uzavřením manželství, v okamžiku, kdy manželství vznikne, se bude jednat zpravidla jednat o prázdnou množinu, přičemž ta se začne naplňovat až v okamžiku nabytí prvního společného práva, věci, pohledávky, atp.⁴³ Majetek manželů je vymezen jak pozitivním výčtem (to, co do SJM patří), tak i negativním výčtem, kdy zákonodárce určitý majetek vyloučí. O této problematice pojednává tato kapitola níže.

3.1. Pozitivní vymezení SJM

Pojmové vymezení aktiv nalezneme v § 709 odst. 1 OZ. Součástí SJM je to, čeho nabyt jeden z manželů nebo čeho nabyli oba dva manželé společně za trvání manželství. Bude se jednat o veškeré věci, práva a majetkové hodnoty, kterými mohou být i cenné papíry⁴⁴ (resp. jejich výnosová složka, jak je popsáno níže). Co se aktiv týče, zákoník stanovuje jakousi zásadu, že **aktiva ze smlouvy uzavřená jen jedním manželem jsou v zásadě společná, naproti tomu z dluhů je zásadně zavázán jen manžel, který je vlastním jménem převzal.**⁴⁵

3.1.1. Zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů

Aktiva SJM tvoří zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů. Nejlépe se situace dá pochopit na praktickém příkladu. Tedy pokud má jeden z manželů před nabytím manželství aktiva ve výši 1 milionu korun, tyto zůstávají nadále v jeho výhradním vlastnictví, nicméně úroky z této částky budou už patřit do SJM. Ten samý princip aplikujeme i v případě nemovitosti, která náleží výhradně jednomu z manželů (ať už ji nabyt koupí či dědictvím před vznikem manželství), co se týče nájmu a dalších příjmů z této nemovitosti. I tyto výnosy budou patřit do SJM.⁴⁶ Nicméně pouze co se týče čistého zisku, tedy se jedná o částku po odečtení

⁴³ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů: § 136 - § 151 občanského zákoníku: podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.)*. 1. vydání. Praha: Linde, 2012, s. 71.

⁴⁴ ZUKLÍNOVÁ, PSUTKA: *Spoluvlastnictví a společné jmění...*, s. 71.

⁴⁵ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 292.

⁴⁶ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 31. ledna 1997, sp. zn. 24 Cdo 15/97

daně z nemovitosti, nákladů na provoz, a obdobných položek. Dle komentáře však nájemné z výhradního majetku však nebude součástí SJM.⁴⁷ Tedy nezbyvá než rozhodnutí této otázky ponechat na budoucí aplikační praxi. V tomto případě se autorka však domnívá na základě jazykového výkladu, že by nájemné součástí SJM být mělo z toho důvodu, že autoři komentáře jej podřazují pod výjimku „nabytí právním jednáním vztahujícím se k výhradnímu majetku jednoho z manželů“, avšak zde je jedná o civilní plod, který nájem přináší ze své povahy, a autorka by jej spíše podřadila pod § 709 odst. 2 OZ.

3.1.2. Mzda manželů

V aplikační praxi činilo problém rozhodnout, zda se pod pojem SJM dá rovněž podřadit právo na mzdu. Stejně jako za dřívější právní úpravy, lze i za momentální platné a účinné právní úpravy jednoznačně konstatovat, že právo na mzdu netvoří SJM, nýbrž mzda se se začne do společného jmění manželů spadat až od okamžiku jejího vypláčení nebo jejího poukázání na účet zaměstnance.⁴⁸ Dle zákoníku práce je mzda nárokem osobním, majetkovým nárokem se stává až k okamžiku, kdy s peněžitými prostředky zaměstnanec může disponovat.⁴⁹

Tento závěr je v naší právní kultuře velmi konstantní, příjmy z pracovní činnosti patří do SJM dle judikatury už od roku 1972.⁵⁰ Dle § 711 odst. 2 OZ se mzda stává součástí SJM v okamžiku, kdy manžel, který se o její získání přičinil, nabyl možnost se mzdou nakládat.

3.1.3. Podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu

V praxi rovněž dlouho přetrvával nejednotný názor na otázku, zda obchodní podíl je součástí společného práva manželů. Nejasnosti byly odstraněny až judikaturou, která jasně vymezila, že se jedná o aktiva, která spadají do společného jmění manželů.⁵¹

Už judikatura v roce 2004 konstatovala, že *„jestliže i jen jeden z manželů nabude za trvání manželství a z prostředků patřících do společného jmění manželů obchodní podíl ve společnosti*

⁴⁷ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 309.

⁴⁸ DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: ASPI, 2011. s. 72.

⁴⁹ Zákon 262/2006 Sb., pracovní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. února 1972, sp. zn. Cpj 86/71, uveřejněné pod č. 42/1972 sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

⁵¹ SAMKOVÁ, Klára, KRAUSOVÁ, Alžběta. *Obchodní podíl ve společném jmění manželů* [online]. epravo.cz, 28. srpna 2006 [cit. 15. října 2016]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/obchodni-podil-ve-spolecnem-jmeni-manzelu-42928.html>>.

*s ručením omezeným, stává se tím získaný majetek (hodnota takového podílu) ze zákona součástí společného jmění manželů.*⁵²

Podíl v obchodní společnosti představuje množinu práv a povinností, které mají společníci vůči společnosti. Rozlišujeme podíl v kvantitativním a kvalitativním pojetí, přičemž kvantitativní stránka představuje velikost (postavení vůči ostatním společníkům) a hodnotu podílu (ocenění podílu na trhu). Pro naše účely je důležitá spíše kvalitativní stránka podílu představující práva a povinnosti společníka vůči společnosti. Z nejvýznamnějších můžeme jmenovat právo rozhodovat o záležitostech obchodní korporace (právo na informace, podílet se na řízení společnosti), povinnost poskytnout plnění (tedy povinnost vkladová a povinnost kompenzovat ztráty). Jednou z nejvýznamnějších složek je pak právo na výnos, tedy právo na zisku, vypořádací podíl a podíl na likvidačním zůstatku. A právě poslední jmenované jsou pro vybranou tematiku relevantní. Do SJM obchodní podíl tedy sice spadá, ale **jen co do práva na peněžité plnění, ostatních práv spojených s podílem se spoluvlastnictví netýká**. Tedy se dovozuje, že manžel, který nevlastní podíl, nemůže vykonávat hlasovací práva a rozhodovat jinak o záležitostech korporace, nýbrž, že do SJM spadá pouze ona „majtková“ složka, tedy právo na výnos. Opačný závěr by byl nespravedlivý vůči obchodní korporaci, na které druhý manžel nevlastní podíl nemá účast, nezná záležitosti obchodní korporace – není tedy důvod, aby do ní mohl nějakým způsobem zasahovat. Protože se ale nakládání s podílem dotkne majtkové sféry druhého manžela, k nakládání s podílem, tedy například k jeho zcizení, bude potřeba souhlas obou manželů, jelikož se nejedná o běžnou správu jmění manželů.⁵³ Sankcí je **relativní neplatnost**, která se obecně promlčuje po uplynutí 3 let.

3.1.4. Výnos z podnikání

Dle judikatury je manžel povinen v případě zániku manželství nahradit do SJM (tehdy BSM) takovou částku, která se rovná kladnému rozdílu mezi aktivy a pasivy jeho podnikání, a to ke dni zániku BSM.⁵⁴ Je-li taková hodnota záporná, užijí se obdobně ustanovení o vypořádání BSM, přičemž se bude přihlížet k tomu, jakým způsobem se manžel, který podnikal zasloužil o nabytí a udržení společných věcí. Zjištění částky by poté dle soudu mělo být odůvodněno odborným znaleckým posudkem znalce, který působí v oblasti odhadu

⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. července 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004

⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. července 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004

⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. února 2005, sp. zn. 2545/2003

a oceňování podniků.⁵⁵ Komentář tento způsob hodnotí jako inspirativní i pro použití § 709 odst. 2 OZ.⁵⁶

3.1.5. Co dále patří do SJM

Dále pod skupinu aktiv můžeme podřadit například pohledávky z výhradního majetku, přičemž tyto se stávají součástí až k datu splatnosti. Obdobná pravidla o mzdě uijeme i na příjmy z podnikatelské činnosti jednoho z manželů, příjmy ze smluv nakladatelských nebo příjmy vyplývající z práva duševního vlastnictví (tj. autorské právo, vynálezy, další práva průmyslových vzorů), odměny z dohod o pracovní činnosti a o provedení práce,⁵⁷ dále i výhry, které plynou ze sázek, různých losů, anebo obdobných soutěží.⁵⁸

To, co získal jeden z manželů půjčkou lze rovněž podřadit pod množinu, která spadá do SJM. Pokud tedy z těchto peněžních prostředků manžel pořídí určitou věc, i tato věc se stane součástí SJM.⁵⁹ S tímto závěrem souhlasí i komentář, který konstatuje, že pokud jeden z manželů převezme pohledávku ze smlouvy, tak tato se stane součástí SJM za předpokladu, že se nejedná o některou ze zákonných výjimek, nicméně oproti dřívější právní úpravě je zde podstatný rozdíl. Pokud jej totiž převezme jen jeden z manželů, zásadně se nestává dluhem společným, pokud s ním druhý manžel nevyjádří souhlas. „*Aktiva ze smlouvy uzavřené jen jedním z manželů jsou tedy zásadně společná, zatímco z dluhů je zásadně zavázán jen manžel, který je vlastním jménem převzal.*“⁶⁰ Dle dřívější právní úpravy nebyla půjčka mezi manželi možná.⁶¹ Dle judikatury však i nadále, **nabytí peněz**, ať už jsou nabyty zápůjčkou či úvěrem jedním z manželů však náleží do SJM.⁶²

Dříve dle konstantní judikatury do SJM spadaly i věci, které manžel pořídil ze svých výhradních prostředků. Spáčil již za dřívější právní úpravy dovozoval nicméně právo na kompenzaci vnosů⁶³, dnes nám tento postup stanoví i zákon v § 736 a násl. OZ.

3.1.6. Nemovitosti

⁵⁵ Srov. též Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. listopadu 2009, sp. zn. 22 Cdo 425/2008

⁵⁶ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 315.

⁵⁷ DVOŘÁK, SPÁČIL: *Společné jmění manželů v teorii...*, s. 149.

⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. února 1972, sp. zn. Cpj 86/71

⁵⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu 57/1970 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

⁶⁰ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 292.

⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2010, sp. zn. 1 Afs 95/2008

⁶² R 42/1972, srov. též R. 57/1970.

⁶³ SPÁČIL: *Společné jmění...*, s. 219.

Na tomto místě by autorka ráda upozornila na velmi praktickou situaci pořizování domu jedním z manželů za trvání manželství. Z právní úpravy obecně vyplývá, že k nabytí nemovitosti je nutná smlouva a vlastnictví se nabývá až tzv. vkladem do katastru nemovitostí. Jedná se tedy o tzv. dvoufázový převod zahrnující **titulus** – kupní smlouvu, a **modus** – zápis do katastru nemovitostí. Vlastníky takové nemovitosti jsou **zásadně** oba dva manželé, a to i v případě, kdy by katastr opominul zapsat druhého manžela jako vlastníka věci. V případě, kdy by druhý manžel chtěl převést vlastnictví, bude nutně potřebovat souhlas druhého manžela pod sankcí relativní neplatnosti.⁶⁴

3.2. Negativní vymezení SJM

Dle § 709 odst. 1 je součástí společného jmění to, čeho nabyt jeden z manželů nebo čeho nabyli oba manželé společně za trvání manželství. Zákon však vymezuje výjimky, o nichž bude pojednáno níže.

3.2.1. Věci sloužící osobní potřebě jednoho z manželů

V tomto případě zákonodárce nepřevzal dikci „podle své povahy“⁶⁵ slouží jednomu z manželů, která v zákonné úpravě existovala dříve. Nelze se domnívat, že se bude jednat o faktické užívání věci jedním z manželů, jelikož by byl výrazně narušen koncept právní jistoty. Doplnující objektivní kritérium je tedy nutné definovat tak, že objektivní účel dané věci spatřujeme *v uspokojování výhradních potřeb jediné osoby*. V takovém případě budou tedy platit zvláštní pravidla pro změnu vlastnického režimu, např. v případě, kdy si jeden z manželů koupí kartáček na zuby, stačí pro tento vlastnický režim pouhý projev vůle toho manžela, který pro sebe tuto věc obstaral. V případě změny vlastnictví této věci by se manželé museli dohodnout.⁶⁶ V tomto konkrétním případě je pak podle judikatury lhotejně, z jakých prostředků bylo zapláceno za uvedenou věc,⁶⁷ dokonce se případné použití těchto prostředků nebude zohledňovat ani při vypořádání SJM. Do této kategorie nezařadíme ani věci, které jsou značné hodnoty. Dle dřívější právní úpravy se o výhradní majetek jednalo i v případě, že tyto věci sloužily k výkonu povolání jen jednoho z manželů.⁶⁸ Nicméně dle doporučení důvodové

⁶⁴ MELZER, Filip. K možnosti existence obligačních vztahů mezi oběma manžely jako subjekty majetkového společenství a jedním z nich. *Právní rozhledy*, 2015, č. 12, s. 432.

⁶⁵ ZUKLÍNOVÁ, PSUTKA: *Spoluvlastnictví a společné jmění...*, s. 73.

⁶⁶ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 302-303.

⁶⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.2.2004, sp. zn. 30 Cdo 1951/2002

⁶⁸ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 305.

zprávy mají napříště ti, kteří podnikají věci tohoto charakteru řešit smlouvou o vynětí těchto věcí ze SJM.⁶⁹ Dřívější právní úprava byla v tomto ohledu benevolentnější, jelikož například osobní automobil sloužící k podnikání jednoho z manželů mohl patřit výhradně tomuto manželovi, nebylo zde tedy žádné omezení ohledně značné hodnoty.⁷⁰

3.2.2. Věci, které jeden z manželů nabyl darem, děděním nebo odkazem, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v pořizení pro případ smrti projevil jiný úmysl.

V rámci dědictví se bude jednat jak o případy dědění ze zákona, tak i pro případ dědění ze závěti. Dříve nebylo možné, aby zůstavitel projevil jinou vůli, jednalo se o ustanovení kogentní.⁷¹ Dnes však zůstavitel může projevit vůli, aby dědictví či dar spadalo do SJM, přičemž je nutné respektovat plně vůli zůstavitele, souhlas ani jednoho z manželů se nevyžaduje. Věc potom přirozeně bude součástí SJM, nebude se jednat o podílové spoluvlastnictví. Pokud zůstavitel neprojeví jinou vůli, nemá druhý manžel k takovému majetku žádná práva.⁷²

3.2.3. Náhrada nemajetkové újmy na přirozených právech

V případě, že manžel utrpí zásah do své osobnosti nebo jiných přirozených práv, jedná se o práva, která jsou natolik spjatá s jeho osobou (ať už se jedná o zneuctění jména, utrpenou bolest, náhradu ušlého zisku v souvislosti s náhradou újmy na zdraví⁷³), že se je zákonodárce rozhodl vyloučit. Jedná se o úpravu § 2956, jejichž konkretizaci nalezneme v § 2957, § 2958, § 2959, včetně § 2971 OZ, kdy je jednomu manželovi způsobena újma, kterou důvodně pociťuje jako své osobní neštěstí). Dle komentáře je z hlediska účelu ale nutné tuto kategorii rozšířit na „*každou nemajetkovou újmu, která samostatně vznikla jednomu z manželů.*“ Jedná se i o případy náhrady za narušení dovolené dle § 2521 a § 2543.⁷⁴

⁶⁹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů* [on-line]. [Obcanskyzakonik.justice.cz](http://obcanskyzakonik.justice.cz), 21. 5. 2012 [cit. 13. 11. 2016]. Dostupné na: <http://www.anag.cz/Files/file/duvodova_obcz.pdf>

⁷⁰ ŠTĚPÁNOVÁ, Silvie. *Společné jmění manželů a podnikání*. 1. vydání. Brno: Computer Press, 2006. s. 10.

⁷¹ BIČOVSKÝ, Jaroslav, HOLUB, Milan, POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde, 2009. s. 68.

⁷² DVOŘÁK, SPÁČIL: *Společné jmění...*, s. 98.

⁷³ Nález Ústavního soudu ze dne 4.5.2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/2004.

⁷⁴ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 307.

3.2.4. Nabytí jedním z manželů právním jednáním vztahujícím se k výhradnímu majetku jednoho z manželů

Tato výjimka dopadá na případy, ve kterých jeden z manželů právně jedná ohledně svého výhradního majetku (kterým mohou být věci nabyté právě darem, dědictvím, nebo takové věci, které vlastnil před uzavřením manželství, nebo je nabyt v restituci) a tímto právním jednáním pořizuje novou věc. V takovém případě se tato nová věc stává opět jeho výhradním vlastnictvím, přičemž není rozhodné, jakým způsobem byla zhodnocena. Ani pokud ji manžel opraví nebo provede úpravy, v jejichž důsledku se podstatně zvýší cena, bude se stále jednat o výhradní majetek.⁷⁵ To se samozřejmě netýká případů, kdy ke zhodnocení dojde v důsledku investice ze společného majetku, kde se tato skutečnost přirozeně projeví v rámci vypořádání SJM.⁷⁶ V tomto případě není rozhodné, zda se jedná o směnu či kupní smlouvu. Tedy může například svůj osobní automobil vyměnit za pozemek, který se stane jeho výhradním vlastnictvím.

Negativní vymezení se dále vztahuje i na to co nabyt jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku.

3.2.5. Restituce

Věci vydané v rámci předpisů o restituci majetku dle SOZ nebyly součástí SJM, nově v § 709 takové ustanovení nenalezneme, jelikož se jedná o relikty reagující na potřeby společnosti v dobách minulých. Vyloučení z majetku SJM nalezneme až v rámci přechodných ustanovení, konkrétně v § 3040 OZ. Důvodem je nikoliv kolize předpisů, jak bývá zvykem pro přechodná ustanovení, ale dočasný charakter situace.⁷⁷

3.3. Pasiva

Co se týče rozdílu mezi pojetím pasiv, stojí stará a nová úprava občanských zákoníků na naprosto odlišných konceptech a pojetích. Zatímco dle staré právní úpravy byly součástí SJM dluhy vzniklé za trvání manželství, dle úpravy dnešního občanského zákoníku se jedná jen o dluhy převzaté za trvání manželství. Tedy pouze dluhy převzaté právním jednáním, nemůže se jednat o dluhy vzniklé v rámci veřejnoprávních předpisů, například daně.⁷⁸

⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. listopadu 1992, sp. zn. 3 Cdo 111/92, publikováno jako R 44/1993 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

⁷⁶ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 310.

⁷⁷ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 319.

⁷⁸ MELZER, Filip, TÉGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renata. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 19, s. 654.

V případě, že jsou pasiva součástí společného jmění manželů, pak jsou manželé k těmto závazkům, resp. dluhům (závazek po splatnosti, který nebyl splacen řádně a včas) zavázáni společně a nerozdílně (tedy **solidárně**) a **věřiteli odpovídají nejen svým společným majetkem, ale také výlučným majetkem každého z manželů.**⁷⁹ V takovém případě jsou tedy dle § 713 odst. 2 OZ oba dva manželé i pasivně legitimováni. Pasiva musí vzniknout za trvání manželství a nesmí se jednat o taková pasiva, která jsou ze SJM vyloučena. Může také nastat situace, že manžel nemá souhlas druhého manžela. V takovém případě se využije institut relativní neplatnosti.

V rámci převzatých dluhů jsou dle § 710 odst. 1 OZ vyloučené dluhy, které splňují zákonné předpoklady, a to dluhy týkající se výlučného majetku jednoho z manželů v rozsahu, který překračuje zisk z tohoto majetku, tedy takové dluhy, které jsou vyšší než zisk plynoucí z tohoto majetku. Dále dluhy, které převzal jeden z manželů bez souhlasu druhého a nešlo o každodenní běžné potřeby rodiny. V rámci uspokojování každodenních a běžných potřeb se pak jedná o takové uspokojování potřeb, které má celá rodina, a které slouží k zabezpečení každodenního života celé rodiny.⁸⁰

Tedy v případě, kdy máme dva manžele, z nichž má každý příjmy 20 tisíc korun za měsíc a za této situace druhý manžel převezme dluh například 10 milionů korun bez souhlasu druhého, bude se jednat o dluh, který není součástí SJM. Autorka se domnívá, že v této souvislosti bude možné navázat na předchozí závěry právnické obce a judikatury a posuzovat tuto problematiku dle okolností konkrétního případu⁸¹.

Dle autorky by se nemělo jednat o zjevný exces co se příjmů manželů týče, tak jak byla tato problematika posuzována dříve. Podle Bezoušky se však nově nebude posuzovat podle majetkových poměrů, ale: „*bude se posuzuje se, zda po své kvalitativní stránce odpovídá tomu, co lze považovat za zjevnou či každodenní potřebu rodiny.*“ Tedy pokud koupí jeden z manželů motorku z prostředků, které jsou součástí SJM, motorka se **stane součástí SJM, ale povinnost za ni zaplatit už nikoliv** z toho důvodu, že nemá nic společného s potřebami rodiny jako takovými.⁸²

Zvláštní problematikou jsou pak dluhy, které vzniknou z právního jednání, které se vztahuje ke společnému jmění jako celku anebo k jeho součásti. Např. smlouva o dílo na

⁷⁹ ZUKLÍNOVÁ, PSUTKA: *Spoluvlastnictví a společné jmění...*, s. 73.

⁸⁰ MELZER, Filip, TÉGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renata. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 19, s. 652.

⁸¹ HOLUB, Milan a kol. *Občanský zákoník komentář*. Praha: Linde, 2003. s. 350.

⁸² BEZOUŠKA, Petr, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník – nejdůležitější změny*. 1. vydání. Praha: Anag, 2013. s. 116.

opravdu fasády domu, který je v SJM, která byla uzavřena bez souhlasu druhého manžela. Co se této problematiky týče, neshodnou se ani komentáře. Dle jednoho závěru autorů se jedná o společný dluh manželů⁸³, druhý komentář tento závěr odmítá.⁸⁴ V tomto případě se autorka kloní spíše k tomu, že se jedná o společný dluh, pokud o něm druhý manžel ví a nic proti tomu nenamítá (v tomto konkrétním případě vidí, že jejich dům má novou fasádu). Nicméně v případě, kdy by ujednání manžela bylo zcela zjevně nevýhodné (smlouva o dílo byla například nepřiměřeně vysoká a manželé měli před rozvodem, a z jednání manžela by byl patrný účel), pak se autorka domnívá, že by takový dluh neměl být automaticky společným dluhem manželů. Konkrétně však rozhodne až judikatura.

Naproti tomu v anglickém právu je za dluhy zodpovědný pouze manžel a může být tedy postižen jen jeho zákonný majetek. Tento princip může být však narušen právem trustu, o němž tato diplomová práce pojednává blíže v kapitole 5.3.

3.4. Obvyklé vybavení rodinné domácnosti

Podle stanovení § 698 odst. 1 občanského zákoníku tvoří obvyklé vybavení rodinné domácnosti **soubor movitých věcí**, které slouží **běžně nezbytným životním potřebám rodiny**⁸⁵ a jejích členů, přičemž není rozhodné, zda jednotlivé věci náleží oběma manželům nebo jen jednomu z nich. Pro vybrané téma je důležité definovat pojem obvyklého vybavení rodinné domácnosti a zároveň odstranit nejasnosti, které se v právnických kruzích ohledně daného tématu vyskytují. Tedy důsledně rozlišit, na které z těchto věcí modifikace SJM dohodou manželů dopadat může a na které nikoliv.

Od tohoto pojmu musíme rozlišit **základní vybavení rodinné domácnosti**, jímž se míní zejména nábytek, ložní prádlo či nádobí. Jedná se tedy o pojem užší než obvyklé vybavení domácnosti mezi, které můžeme zařadit i osobní automobil. V užším pojetí je pojímáno z hlediska exekucí, o čemž pojednává příslušná kapitola.

Pro úplnost autorka poznamenává, že dle § 1667 OZ po smrti pozůstalého manžela rovněž automaticky přechází vlastnické právo k movitým věcem, které tvoří nezbytné vybavení domácnosti, a to i pokud není dědicem. Tyto účinky nenastanou, pokud manželé domácnost nesdílejí.⁸⁶

⁸³ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 330.

⁸⁴ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milada (a kol.). *Občanský zákoník II...*, s. 185.

⁸⁵ BEZOUŠKA, Petr, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník – nejdůležitější změny*. 1. vydání. Praha: Anag, 2013. s. 111.

⁸⁶ tamtéž

Vyjdeme-li ze základní definice, nepochybně do této množiny spadají i všechny věci, které manžel nabyl před vznikem manželství. Pokud věc nicméně náleží do vlastnictví třetí osoby, resp. není ve vlastnictví ani jednoho z manželů, pochopitelně nespadá do režimu obvyklého vybavení domácnosti, a to i v případě, kdy věc spadá například do vlastnictví dítěte manželů a současně je fakticky užívána a slouží nezbytným životním potřebám rodiny. Naopak ochranný účel se uplatní v případě poctivé držby. Shrňme-li si tedy následující, z právní úpravy vyplývá, že obvyklé vybavení rodinné domácnosti se může **vykytovat ve třech právních režimech**. Věc může spadat do výhradního vlastnictví jednoho z manželů, může být v podílovém spoluvlastnictví manželů (či alespoň jeden z nich má spoluvlastnický podíl k věci), anebo věc může být součástí SJM.⁸⁷

Co se týče § 3038, který stanovil, že věci náležející k obvyklému vybavení rodinné domácnosti **přestávají být součástí společného jmění manželů**. Toto ustanovení vyvolalo velkou debatu a kontroverze na poli právnícké veřejnosti, přičemž většina právnícké obce neví, jak má s daným ustanovením naložit.

Dle některých názorů se dovozuje, že se jedná o novou **speciální formu spoluvlastnictví, odlišnou od společného jmění manželů**, kterou dovozujeme i z odlišného systematického zařazení tohoto institutu od ustanovení upravujících společné majetkové hodnoty spadající pod pojem obvyklého vybavení rodinné domácnosti, a to bez ohledu na to, který z manželů je jejich výlučným vlastníkem nebo zda jsou manželé jejich spoluvlastníky, musíme posuzovat tak, že nespádají do společného jmění manželů.⁸⁸

Velké problémy, které toto ustanovení činí v praxi, můžeme pozorovat i na názorech notářů a dalších profesí, kteří pod jaký vlastnický režim mají společné vybavení rodinné domácnosti podřadit a považují tuto otázku za jednu z nejjzádnějších. Mnoho z právníků se tedy shoduje, že na otázku, koho bude tedy pračka, televize či lednice a další věci, které si manželé pořídili, neznají odpověď.

Komentář si s tímto ustanovením však poradil po svém při čemž konstatuje, že se jedná o nešťastnou snahu zákonodárce a jasně konstatuje, že navzdory uvedenému ustanovení, **věci tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti** mohou být a v drtivé většině i **budou, i nadále součástí SJM**.⁸⁹ Na jiných místech komentář poté uvádí, že nelze dojít k závěru, že obvyklé

⁸⁷ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 203.

⁸⁸ HRMOVÁ, Monika. *K právnímu režimu obvyklého vybavení domácnosti* [online]. epravo.cz, 10. července 2014 [cit. 15. prosince 2016]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/k-pravnimu-rezimu-obvykleho-vybaveni-rodinne-domacnosti-94678.html>>.

⁸⁹ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 203.

vybavení rodinné domácnosti není součástí SJM, přičemž konstatuje, že: „**tento závěr neplyne ani z úpravy obvyklého vybavení rodinné domácnosti, ani z úpravy SJM, proto je třeba jej odmítnout.**“⁹⁰

Psutka naproti tomu zase uvádí, že: „*smyslem úpravy je odtrhnout nakládání s předměty, které tvoří obvyklé vybavení rodinné domácnosti od nakládání s ostatním majetkem, a tak zvýšeným způsobem ochraňovat existenci rodinné domácnosti a uspokojování jejich potřeb. Za tímto účelem je jasně stanoveno, že úprava obvyklého vybavení rodinné domácnosti nemůže být dotčena ani smlouvou manželů o manželském majetkovém režimu (§ 718 odst. 3), ani rozhodnutím soudu o zrušení či zúžení stávajícího rozsahu společného jmění manželů (§ 727 odst. 1). V zatím publikované literatuře, shodou okolností i některými ze spoluautorů návrhu nového občanského zákoníku, je možné se setkat se závěry, dle kterých obvyklé vybavení rodinné domácnosti může tvořit i nadále součást společného jmění manželů, jsou-li splněny podmínky stanovené pro nabytí majetku do SJM.*“⁹¹

Tedy dle komentáře je právě smyslem odtrhnutí SJM a vlastnického práva manželů i po vlastnické stránce, nicméně tato úprava je hojně kritizována a nastoluje stav, který neměl zákonodárce v úmyslu. Dle Petra Bezoušky a Lucie Piechowiczové (dnes Melzerové) z toho důvodu, že: „*změna účelu užívání věci náležející do SJM není důvodem proto, aby přestala být součástí SJM, jelikož občanský zákoník to nikde jinde nestanoví*“. Dále autoři kritizují stejně jako komentář nejasnost vlastnického režimu v případě, že by tyto věci přestaly být součástí SJM. Dle jejich názoru by se zřejmě bylo pak nutné užít pravidla o společenství jmění dle § 1236 OZ, avšak s užitím speciálních pravidel ve správě. Toto řešení však považují veskrze za zbytečné.⁹² Problémem této úpravy nicméně je, že neurčuje vlastnický režim, a zda je nutné, aby došlo k vypořádání SJM. Na poli této tematiky tak lze očekávat živou odbornou diskuzi a dost možná i změnu právní úpravy.⁹³

Rovněž i na tomto místě pro úplnost je vhodné konstatovat, že v praxi vznikla určitá **dvojkolejnost, kdy musíme důsledně odlišovat, zda-li s tímto právním termínem pracujeme pro účely výkonu rozhodnutí anebo modifikace.** Notář tedy může považovat za obvyklé vybavení domácnosti něco jiného než soud. Judikatura tento dojem chápe o dost širěji.

⁹⁰ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 319.

⁹¹ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 1338-1339.

⁹² BEZOUŠKA, Petr, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník – nejdůležitější změny*. 1. vydání. Praha: Anag, 2013. s. 112.

⁹³ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 1339.

Pro účely § 322 OSŘ, tedy věci nezbytné k uspokojování hmotných potřeb rodiny nepodléhající výkonu rozhodnutí, Nejvyšší soud dlouhodobě zastává postoj, že základním kritériem je potřebnost a nahraditelnost, tedy jestli tyto potřeby lze uspokojit i jiným způsobem. Samotná skutečnost, že věci patří do typického vybavení domácnosti, tedy např. televizor, přehrávací aparatura, sedací souprava apod., sama o sobě neznamená, že jde o věci nezbytně potřebné ve smyslu § 322 o.s.ř.

Ve Skotsku jsou manželé zavázáni z dluhů každý samostatně nicméně však platí zvláštní zákonná ochrana vybavení domácnosti manželů, v případě postižení tohoto majetku je dokonce povinnost do 14 dnů uvědomit nevládní organizaci. Zákon je poměrně striktně vázán konkrétními lhůtami, ze kterých vyplývá zvýšená ochrana majetkového režimu vybavení domácnosti.⁹⁴ V Anglii žádná obdobná úprava naproti tomu neexistuje.

⁹⁴1985/66/ section 41 [online]. , [cit. 3. února 2017]. Dostupné na <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1985/66/section/41>>.

4. Kogentní a dispozitivní ustanovení právní úpravy v rámci vybraného tématu a omezení autonomie vůle

Dříve bývaly předmanželské smlouvy v literatuře a judikatuře označovány jako absolutně neplatné pro jejich rozpor s veřejným pořádkem (*public policy*), jelikož dle tehdejších názorů vedly k podpoře rozvodu a snížení snahy zachovat manželství. Později se nicméně došlo k názoru, že naopak podporují stabilitu manželství, jelikož strany mají znalost o své „odpovědnosti“ a rovněž z hlediska právní jistoty. Tento názor převážil až poté, co se jednotlivé právní úpravy začaly odklánět od konceptu viny (*non-fault devorce*).⁹⁵

Jak bylo již řečeno, hlavní zásadou občanského zákoníku je autonomie vůle, svoboda jednotlivce, a je zjevný antropocentrický přístup, jelikož v centru právní úpravy je dle tvůrců člověk a jeho rozhodnutí, samozřejmě za současného respektování dalších zásad. Autonomií vůle se rozumíme právo každého rozhodnout se, zda uzavře smlouvu, s kým, v jaké formě a s jakým obsahem. Obsah smlouvy závisí na vůli stran, přičemž rozeznáváme pojmenované smlouvy (tam by spadaly smlouvy o manželském majetkovém režimu) a inominátní smlouvy (smlouvy manželů jiného upravující jiné než majetkové právo, jsou-li v souladu s právem).

Ačkoliv se mnohdy smlouvy označují jako (před) manželské, podle mnohých autorů se jedná o *in merito* nepravdivé označení mající původ především v hollywoodských filmech a především v jiném charakteru právní úpravy. Smlouvy o modifikaci SJM jsou totiž smlouvami, které řeší vyloženě majetkoprávní charakter a vztahy mezi manžely, kdežto předmět úpravy předmanželských smluv je o mnoho širší.⁹⁶

4.1. Kogentní právní normy

Základní východiska pro kogentnost vycházejí z § 1 odst. 2 občanského zákoníku, které lze v tomto ohledu považovat za ustanovení základní. Smlouvou tedy nemohou být dotčena tzv. nedisponovatelná práva, tedy práva osobního a osobnostního charakteru, dále pak práva, která jsou kogentní. **Snoubenci tedy nemohou „smluvně vyloučit vznik a uplatnění práv a povinností jako je například povinnosti respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, a tak dále.“**⁹⁷ Rovněž je nepřipustné, aby byla smluvně vyloučena rovnost manželů.

⁹⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Předmanželská smlouva de lege lata a rekodifikace českého rodinného práva. *Právní rozhledy*, 2003, roč. 11, č. 6, s. 265.

⁹⁶ DVOŘÁK: *Společné jmění...*, s. 242.

⁹⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Předmanželská smlouva de lege lata a rekodifikace českého rodinného práva. *Právní rozhledy*, 2003, roč. 11, č. 6, s. 266-267.

Co se týče práv osobně-majetkového charakteru dle některých názorů nelze tato práva stanovit smluvně z důvodu, že se jedná kogentní úpravu obdobně jako úprava rodičovské odpovědnosti (to se týká jak obsahu, tak i rozsahu vyživovací povinnosti), práv a povinností rodičů k nezletilým dětem. Dle zákona je tedy sice možné, aby se např. rodiče dohodli na výkonu rodičovské odpovědnosti a rozsahu vyživovací povinnosti k dětem, nicméně k dohodám tohoto typu je však bezpodmínečně nutné schválení soudu. V opačném případě by tato smlouva byla neplatná. Jako kogentní je rovněž posuzována úprava společného nájmu bytu manželi.⁹⁸

Mezi práva osobně-majetkového charakteru se řadí typicky výživné mezi manželi. Mezi tato práva řadíme i povinnost hradit náklady rodinné domácnosti. Jedná se o práva majetková, nicméně navázaná na osobu manžela, tedy o práva nepřevoditelná na osobu druhého manžela. Práva na výživné se tedy nelze vzdát, a je rovněž neprohlášené (§ 613 OZ), ačkoliv práva na jednotlivá plnění se promlčují. Dle literatury dle důvody kogentní právní úpravy spatřovat ve vícero důvodech. Bezsporně se bude jednat o veřejný pořádek, ochranu slabší strany a zároveň zjevný fakt, že jde o uspokojování základních potřeb oprávněné osoby, přičemž tato osoba je na poskytování výživného závislá, jde o její život a zdraví, to znamená, že jde i o ochranu její osobnosti.⁹⁹ Právo na výživné je právem osobním a majetkovým, přičemž jeho dávky, které byly splatné ke dni smrti zůstavitele se mohou stát předmětem dědictví, protože tato pohledávka přechází na právní nástupce zemřelého.¹⁰⁰ V této oblasti se nicméně pravidla neustále uvolňují, takže ačkoliv se před deseti lety hovořilo o práva, se kterými nelze disponovat¹⁰¹ dle dnešní právní úpravy si můžeme představit, že součástí dohody bude i vyživovací povinnost vůči manželu, na kterou manžel nicméně podle zákona nemá nárok. Nicméně tuto smlouvu je dle dnešních právních závěrů třeba považovat za smlouvu o důchodu dle § 2701 a násl. OZ anebo popřípadě za smlouvu inominátní, jelikož typy výživného jsou zákonem stanoveny taxativním výčtem.¹⁰² Notářská komora se však i dnes domnívá, že se na výživném mezi manželi platně domluvit nelze.¹⁰³ V tomto ohledu se však autorka domnívá a doufá, že se během několika let situace stabilizuje, přičemž takové ujednání by dle jejího názoru možné být mělo.

⁹⁸ tamtéž

⁹⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEC, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku. *Bulletin-advokacie*, 2014, č. 3, s. 24.

¹⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. dubna. 2004, sp. zn. 30 Cdo 2128/2003.

¹⁰¹ KRÁLÍČKOVÁ: *Předmanželská smlouva de lege lata...*, s. 267.

¹⁰² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Autonomie vůle v rodinném právu v česko-italském porovnání*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 45-46.

¹⁰³ *Každá pátá svatba už s manželskou smlouvou* [online]. novinky.cz, 5. května 2017 [cit. 6. května 2017]. Dostupné na <<https://www.novinky.cz/finance/436063-kazda-pata-svatba-uz-s-manzelskou-smlouvou.html>>.

Dle některých autorů však ujednání osobnostních majetkových práv nic nebrání ani v České republice, nicméně není možné, aby odporovaly § 1 odst. 2 občanského zákoníku.¹⁰⁴ Tyto smlouvy nicméně nebudou podléhat režimu modifikace SJM manželů (resp. dřívějšího § 143a SOZ), a mohou být uzavírány jen zcela neformálně a odděleně jako **tzv. smlouvy inominátní**. Avšak svobodná vůle, jak je výše řečeno, omezena nejen hledisky morálními, ale i normami kogentního charakteru. Je tedy možné, aby se manželé dohodli na tom, kdo se bude starat o děti a o domácnost, nicméně podle Tomáše Dvořáka (a většiny právníků v České republice) je právně naprosto nepřijatelné a nepřijatelné, aby se platně ujednala nevěra jednoho z manželů jako důvod pro naprosté pozbytí nároku na podíl ze zaniklého SJM (a to i zčásti nebo zcela). Dále je rovněž např. nemožné, aby se jeden ze snoubenců vzdal předem veškerých majetkových nároků a přenechal tak zčásti nebo zcela veškerý majetek v SJM druhému manželovi.¹⁰⁵

Rodinné právo je převážně v dispozici zákonodárce a Evropský soud pro lidská práva se snaží v zásadních věcech do národního práva příliš nezasahovat a ponechávat je v tzv. margin of appreciation, tedy v rámci volné úvahy států.

Nicméně i na poli rodinného práva dochází k tzv. *faktickému sblížení* rodinných práv, přičemž je na místě poznamenat, že významným hybatelem na tomto poli je Komise pro evropské rodinné právo, která se zejména vědeckými konferencemi a komparatistickými studii snaží o poznání vývoje, perspektiv a tendencí rodinného práva. Je na místě dodat, že pravým cílem Komise je „dosažení skutečné evropské identity.“¹⁰⁶ Není tak tedy vyloučeno, že i úprava modifikačních smluv plynutím času zaznamená příklon k názoru, že touto smlouvou lze upravit i osobní majetková práva.

4.2. Vyloučená ujednání ve smlouvě

Dle § 718 odst. 3 OZ jsou zakázána ujednání, která se dotýkají, resp. vylučují vlastnictví jednoho, co se týče obvyklého vybavení domácnosti, avšak zákon počítá s jednou zákonnou výjimkou a tou je situace, kdy se manžel, který opustil domácnost odmítá vrátit.

Dalším zákonným limitem autonomie vůle je poté § 719 odst. 1 OZ, který výslovně stanoví, že smlouva o manželském majetkovém režimu nesmí *svými důsledky vyloučit schopnost manžela zabezpečovat svou rodinu*. Tímto se míní zajištění hmotných potřeb, které

¹⁰⁴ S tímto závěrem se zcela ztotožňuje i autorka, přičemž ta by šla mnohem dále a umožnila i sankce za nevěru.

¹⁰⁵ DVOŘÁK: *Společné jmění...*, s. 243.

¹⁰⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. České rodinné právo ve světle evropských harmonizačních tendencí. *Právník*, 2012, roč. 151, č. 11, s. 1166.

vznikají rodině, která žije ve společné domácnosti. Minimálním obsahem bude vyživovací povinnost jako základní zákonná povinnost, v užším slova smyslu se bude jednat o uspokojování potřeb rodiny dle § 690 OZ.¹⁰⁷ Snížená schopnost nebo praktický přínos do sféry majetkové může být potom vyvážen osobní péčí o rodinu, přičemž obě tyto složky (majetkové přispívání i osobní péče) mají dle zákona stejnou hodnotu. Tedy že každý z manželů přispívá na rodinnou domácnost podle svých osobních a majetkových poměrů, přičemž životní úroveň obou manželů a jejich dětí, má být zásadně shodná.

V rámci dvou zásadních otázek této tematiky jsou názory právnické obce velmi nejednotné. A sice se jedná o otázku, co se míní oním pojmem rodina a jaké například to mohou být ujednání. Dle některých autorů se nejedná o rodinu v širším slova smyslu a nelze do ní například zahrnovat děti z prvního manželství, či děti nemanželské.¹⁰⁸ Druhý komentář nesouhlasí s tímto pojetím rodiny, přičemž za hodnotící kritérium určuje odkázanost na výživu jednoho z manželů nebo jen na jednoho z nich. A dále poznamenává, že se naopak nejedná o kritérium faktického soužití.¹⁰⁹ Dle názoru autorky mohou být správné oba dva závěry, ač to komentáře vzájemně vylučují. Tedy dítě jednoho z rodičů nemá přímý nárok vůči manželovi matky, který není biologickým rodičem dítěte, nicméně má nárok mít stejnou životní úroveň jako matka, která má vůči partnerovi nárok na jeho životní úroveň. Takto se tedy i cizí dítě dostává nepřímo na stejnou životní úroveň partnera, ale autorka se nedomnívá, že by jej kdykoliv ani v budoucnu bylo možné žalovat přímo, už jen z toho důvodu, že vyživovací povinnost vzniká primárně vznikem rodinně právního vztahu čili příbuzenstvím, které je založené buď na pokrevním poutu anebo na základě osvojení. A dále nelze ani rovněž nesouhlasit z názorem Melzera a Tégl, že se nemusí jednat o fakticitu soužití. Dle názoru autorky schopnost zabezpečovat rodinu je bezesporná i pro situaci, kdy nezletilé dítě nežije v domácnosti, ale např. studuje v cizině. I na takové případy nepochybně dopadá výše citované zakázané ujednání.

Nejednotný názor panuje i ohledně názoru, co se by se tímto konkrétním ustanovením mohlo myslet. Psutka se například domnívá, že by se jednalo o takové ujednání, dle kterého by

¹⁰⁷ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 239.

¹⁰⁸ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 239.

¹⁰⁹ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 424.

jeden manžel nabýval vše, co tvoří příjem SJM do svého výlučného majetku. A jednalo by se rovněž i o veškeré příjmy, které pochází z **výdělečné činnosti druhého manžela**.¹¹⁰

Tomuto názoru oponuje komentář, přičemž uvádí, že jde o *pouhý přesun hodnot (aktivních či pasivních) z jedné sféry do druhé, leč se stále jedná o množinu „rodinného jmění“*. Není tedy proti dikci příslušného ustanovení, pokud jeden manžel bude nabývat pouze aktiva, a další pouze pasiva, neboť i to, že manžel zbavuje rodinu dluhů (tedy je jediným pasivně zavázaným) může mít kladný přínos v rámci celkového společného jmění obou manželů.¹¹¹ S takovým názorem lze z logiky věci souhlasit, nicméně v tomto případě se autorka přiklání spíše k závěrům prvního komentáře, jelikož i v případě, kdy by se manželé domluvili, že jeden bude nabývat pouze pasiva a za současné situace je to výhodné, v budoucnu se takové ujednání výhodným stát nemusí a dá se velmi dobře předpokládat, že v případě, že se dluhy nesplátí a manželé rozvedou, tak že manžel bude vyloučen, resp. mu bude podstatným způsobem ztížena schopnost zabezpečovat rodinu. Autorka se domnívá, že závěr druhého komentáře by byl zvláště vůči ženám, které jsou v domácnosti a manžel jim „podstrčí“ často smlouvu k podpisu velmi nevýhodný a zneužitelný, přičemž autorka zná takové příklady z praxe.

Dle § 719 odst. 2 OZ se smlouva svým obsahem nebo účelem nesmí dotknout práv třetí osoby bez jejího souhlasu. V případě absence tohoto souhlasu nemá smlouva vůči takové osobě právní účinky. Dle komentáře se jedná o nadbytečné pravidlo sloužící pouze k zdůraznění principu rovnosti subjektů, přičemž zákonodárce pouze zopakoval obecné východisko § 1759 OZ, tedy že jeden subjekt může bez souhlasu druhého zasáhnout do jeho práv pouze tam, kde to stanoví zákon. O ochraně třetích osob slouží v zpravidla ustanovení o relativní neúčinnosti.¹¹² Transformaci společného dluhu na dluh výhradní dle komentáře nelze provést, a to z důvodu absence souhlasu věřitele. Nepřímým dotčením se rozumí situace, kdy věřitel spoléhá na existenci majetku v SJM, avšak manželé dříve uzavřeli dohodu, v níž vyloučili vlastnictví jen pro jednoho z nich. V takovém případě není požadavkem souhlas, ale povinnost uvědomit věřitele o takové dohodě.¹¹³ Ke stejným závěrům dochází i prezident Notářské komory, když konstatuje, že: „Neuvedení smlouvy v seznamu váhu smluvních podmínek

¹¹⁰ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 240.

¹¹¹ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 425.

¹¹² TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 427.

¹¹³ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 427.

v žádném případě nesnižuje, ale s faktem, že smlouva existuje, musíme vždy třetí strany, tedy například i banky při žádosti o úvěr či půjčku, sami seznámit.“¹¹⁴

Dále pokud budeme mít na paměti rozdíl mezi dobrými mravy a veřejným pořádkem¹¹⁵, autorka se domnívá, že je proti dobrým mravům, aby modifikační smlouva určila, že příjmy kteréhokoliv z manželů se stanou do budoucna výlučným majetkem druhého manžela. Právo by nemělo takové situace připustit právě s odkazem na úvahu, že situace, která nastane není pouze „tady a teď“, ale především právo má účinek preventivní (zásada prevence), a tak by nemělo dopouštět situaci, kdy se jeden z manželů vzdá všech svých příjmů do budoucna ve prospěch manžela, anebo se zaváže ke všem dluhům (nejsou-li z podnikání, zde si to autorka zvláště v případě rizikového podnikání, dovede představit).

Novinkou v rámci srovnání předchozí a dnešní právní úpravy je i větší volnost manželů z hlediska bydlení. Dle 745 odst. 2 OZ si snoubenci i manželé mohou nově ujednat, že jim nevznikne společný nájem v případě uzavření jakékoliv nájemní smlouvy v budoucnu nebo, pokud ujednávají smlouvu předmanželskou, vyloučení jeho vzniku v okamžiku uzavření manželství. Za předchozí právní úpravy nájem obecně vznikal ze zákona. Ani dnešní volnost však není bezbřehá. Zákon v § 747 odst. 2 umožňuje manželovi dovolat se neplatnosti právního jednání, které manžel učinil bez souhlasu druhého manžela. Toto právní jednání může spočívat v tom, že dům či jeho části zcizí nebo k celému bytu zřídí právo, jehož výkon je neslučitelný s bydlením manželů nebo rodiny, ledaže zajistí manželovi nebo rodině po všech stránkách obdobné bydlení s bydlením dosavadním. Nakládání bytem nebo domem vykládáme široce v souladu § 1012 OZ. K aplikaci tohoto ustanovení netřeba, aby manžel měl k tomuto bytu nebo domu přímo vlastnické právo, nýbrž stačí, pokud může nakládat s bytem tak, že bydlení ohrozí či vyloučí. Další podmínkou je existence rodinné domácnosti v tomto domě. V rámci tohoto ustanovení však chráníme jen stranu slabší, tedy například ekonomicky znevýhodněného manžela, jelikož musí být zároveň s předchozími dvěma podmínkami naplněna **nezbytná potřeba bytu nebo domu pro bydlení**.¹¹⁶ Zároveň a se stejnými právními následky musí mít případné dohody na paměti zájem nezletilých dětí. Při naplnění výše uvedených podmínek bude v souladu s § 586 OZ následkem za porušení relativní neplatnost právního jednání.

¹¹⁴ *Každá pátá svatba už s manželskou smlouvou* [online]. novinky.cz, 5. května 2017 [cit. 6. května 2017]. Dostupné na <<https://www.novinky.cz/finance/436063-kazda-pata-svatba-uz-s-manzelskou-smlouvou.html>>.

¹¹⁵ Veřejný pořádek a dobré mravy jsou pojmy, které jsou dle autorky mnohdy nesprávně směřovány. Veřejný pořádek má původ v právním řádu jako takovém, zatímco dobré mravy mají původ v etických, morálních principech.

¹¹⁶ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 416-418.

Dalším aspektem může být výživné pro rozvedeného manžela a otázka, zda se například manželka tohoto práva může vzdát. Dříve by takové ujednání bylo neplatné s ohledem na dřívější zásadu, dle které se není možné vzdát práv, která vzniknou v budoucnu. Kontinuitu s touto právní zásadou občanský zákoník nezvolil, nicméně s ohledem na fakt, že se jedná o osobně-majetkové právo nelze se jej s odkazem na veřejný pořádek a ochranu slabší strany platně předem vzdát.¹¹⁷ Dle vyjádření Notářské komory ČR můžeme mezi ujednání, které modifikační smlouva nesmí obsahovat řadit domluvu, zda a kolik budou mít manželé děti, péče o tyto děti včetně jejího určení či otázka rozdělení domácích prací mezi manžely. Ani ujednání obsahující, kolik peněz obdrží manželka od manžela za každý rok setrvání v manželství nenachází u Notářské komory pochopení a lze očekávat, že notáři nebudou ochotni takovou dohodu zatím zapsat. Ačkoliv by tedy autorka ráda, aby byly možná i ujednání osobně-majetkového rázu, právnícká obec tomu není příliš nakloněna. Lze tedy uzavřít, že manželská modifikační smlouva by se měla sepisovat s právně jistými účinky jako prostředek ochrany před zatajenou nebo nedořešenou finanční minulostí jednoho z manželů či partnerů v situaci, kdy například hrozí třeba exekuce nebo v případě potenciálně riskantního finančního chování jednoho z manželů.¹¹⁸

4.3. Povinnost respektovat právní zásady a principy

Pod sankcí absolutní neplatnosti budou rovněž ujednání odporující § 588 OZ. Jedná se o taková ujednání, které porušují zákon za současného porušení veřejného pořádku, dobré mravy anebo, která zavazují k právnímu jednání, které je nemožné od počátku.

V anglickém právu omezena spravedlivým uspořádáním z hlediska práva ekvity, tedy požadavkem, aby si manželé neujednali něco proti zásadám spravedlnosti. Anglické právo rozlišuje dvě roviny judikovaných případů z hlediska smluv, které ohrožují instituci manželství. První rovinou je elementární morální zavrženíhodnost, dle anglického práva byly pro rozpor s veřejným pořádkem nepřipustné například dohody o potenciální separaci *pro futuro*, kdy se manžel dohodne s manželkou, že jí poskytne rentu v případě odděleného soužití, přičemž se jedná o elementární morální zavrženíhodnost.¹¹⁹ Druhá rovina případů se týká závazků, kde se manželé zavážou uzavřít v budoucnu smlouvu s třetí osobou, byť po smrti manžela.¹²⁰

¹¹⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEČEK, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 3, s. 24.

¹¹⁸ *Každá pátá svatba už s manželskou smlouvou* [online]. novinky.cz, 5. května 2017 [cit. 6. května 2017]. Dostupné na <<https://www.novinky.cz/finance/436063-kazda-pata-svatba-uz-s-manzelskou-smlouvou.html>>.

¹¹⁹ Brodie v Brodie, 1917

¹²⁰ Spiers v Hunt, 1908

Nepřípustnými by byla shledána i taková ujednání, která narušují závazek vzájemné úcty a věrnosti manželů.¹²¹

Americká právní úprava mezi smlouvy porušující dobré mravy například ty, které se svým charakterem budou ohrožovat institut manželství či rodičovství nebo takové, které se týkají právního postavení dětí. Dále by se jednalo například o takové smlouvy, které porušují korektiv veřejného pořádku, „*především smlouvy omezující svobodné osoby při uzavírání manželství, smlouvy nepřipustně upravující sféru manželského soužití, smlouvy podněcující rozchod či separaci manželů a smlouvy mezi neoddanými, ale společně žijícími osobami.*“¹²² Dle judikatury však například obstála smlouva mezi matkou a dcerou, kterou se matka zavazovala převzít dceřino dítě výměnou za to, že dcera opustí společný dům. Obdobné následky by měla i situace, která by nastolovala porušení rovnosti mezi manželi (manželka se zavazuje se ve všem podřídit) nebo situace, kdy jedna strana, u které bude v konkrétním případě dovozeno, že byla slabší stranou zaváže samu sebe k něčemu, co se vymyká standardně ujednávaným podmínkám. Dle názoru autorky by se zde mělo jednat i o situace, kdy žena podepisuje v důvěře manželovi dokumenty, které jí manžel přinese k podpisu, jak je častým případem v praxi. V takovém případě by se dle názoru autorky neměl aplikovat princip *Vigilantibus iura*, resp. princip poctivosti dle § 6 by měl převážet. Nicméně praxe je taková, že soud zvažuje záležitosti vždy v konkrétním případě včetně motivů, cílů a finančních poměrů obou manželů. Dle Králíčkové budou neplatnými nicméně shledány jen takové smlouvy, kde se strany vzdávají svých zákonných práv bez jakýchkoliv kompenzací anebo bez zřetele ke zvláštním okolnostem jednotlivých případů. Autorka považuje hledisko kompenzací za zajímavé a uplatnitelné v praxi, nicméně formulace „bez jakýchkoliv“ kompenzací jí přijde nepřilišh spravedlivá a mělo by se jednat o „kompenzaci přiměřenou“, a to i vzhledem k nezletilým dětem obou manželů.

Co se týče manželských povinností, v takovém případě by se jednalo o inominátní smlouvu dle § 716 OZ. Dle názoru autorky i Tomáše Dvořáka (srov. výše) by se takovému ujednání nemělo bránit, ale v této oblasti budeme muset počkat na judikaturu, která momentálně absentuje.

V zemích anglosaské právní kultury není výjimkou, že se v předmanželských smlouvách domlouvají někdy i dosti drastické sankce zajišťující práva a povinnosti manželů,

¹²¹ SALAČ, Jaroslav. *Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2004. s. 120.

¹²² SALAČ: *Rozpor s dobrými mravy...*, 145.

kteře se majetkového režimu mnohdy v žádném ohledu nedotýkají.¹²³ Pravidelně je zde sankce za nevěru, za kterou následuje ztráta nároku nevěrného manžela na podíl ze společného majetku. Dále bývají rovněž upravovány záležitosti jako plnění manželských povinností, péče o děti, někdy i o zvířata. Často úpravy docházely do absurdních rozměrů, čemuž se judikatura snaží poměrně s úspěchem čelit.¹²⁴

4.4. Úvahy de lege ferenda

Jak bylo výše řečeno ujednání v manželské smlouvě ohledně péče o děti či jako sankce za nevěru jsou v České republice chápána jako neplatná. Autorka by chtěla odůvodnit argumenty ve prospěch opačného názoru a zároveň poukázat, že účinná právní úprava má dostatek prostředků zabránit nespravedlnosti v případě, kdy by konkrétní ujednání bylo v neprospěch dítěte, a tedy že pro paušální zákaz není důvod. Konstantní odmítání právnické obce a Notářské komory ČR, které neumožňuje, jakkoliv se domluvit v rámci modifikační smlouvy ohledně SJM, resp. manželské smlouvy na péči o děti autorka považuje za nepřiměřené. Dítě se totiž velmi často stává prostředkem vydírání a předmětem obchodu. Ženy mnohdy ustupují v majetkové sféře, aby se s manželem co nejrychleji domluvily a nepřišly o výlučnou péči o dítě, přičemž manžel „střídavou péči“ mnohdy používá jako prostředek nátlaku. Autorka se domnívá, že mnohem elegantnějším řešením by bylo umožnit dohodu o péči o děti již v rámci manželské, resp. modifikační smlouvy.

V praxi by se tedy jednalo o situaci, kdy by manželé do modifikační smlouvy vložili dohodu o úpravě poměrů k nezletilému dítěti, která by byla součástí návrhu na rozvod manželství. Tato dohoda je dle § 755 odst. 3 OZ podmínkou pro rozhodnutí o návrhu na rozvod manželství. V případě ujednaného nepřiměřeně nízkého výživného pro dítě poskytuje účinná právní úprava možnost soudu toto výživné moderovat, ačkoliv se rodiče dohodli. Pokud by manžel či manželka byla v době uzavírání v tísní, tato dohoda by byla zneplatněna úplně, a to z důvodu rozporu s dobrými mravy. I v tomto ohledu tedy právo dle názoru autorky poskytuje účinné nástroje hovořící pro umožnění této dohody.

V případě, že by výživné pro dítě dohodou na začátku nebo v průběhu manželství bylo nastaveno nepřiměřeně vysoké, zákon rovněž umožňuje aplikaci § 1765 odst. 1 OZ ohledně změny okolností. Pokud by tedy došlo ke změně okolností tak podstatné, že změna založí v právech a povinnostech zvlášť hrubý nepoměr, je zde možnost domáhat se obnovení jednání

¹²³ DVORÁK: *Společné jmění...*, s. 243.

¹²⁴ DVORÁK: *Společné jmění...*, s. 243.

o smlouvě. V tomto případě by výživné pak určil soud za přihlídnutí k dohodě a změněným okolnostem. Dle názoru autorky by tedy mělo být možné, aby se manželé domluvili již v rámci manželské smlouvy, přičemž notář by na základě majetku posoudil přiměřenost takto stanoveného výživného. V praxi by takové řešení znamenalo, že by se ženy nemusely obávat nejistoty a muži by měli jasně stanovené dny či kritéria styku s dítětem. Umožnění takové dohody by maximálně eliminovalo stres a posílilo právní jistotu obou manželů, přičemž děti by byly chráněny před častými a bolestnými hádkami rodičů v době rozvodu.

Právní řád dle názoru autorky umožňuje takovou dohodu moderovat dostatečným způsobem. V návaznosti na výše uvedené argumenty není důvod pro zneplatňování takových ujednání v manželské, resp. modifikační smlouvě, pokud by byly domluvené rozumně. Zatím však je nutné respektovat neměnný názor, že taková dohoda bohužel není možná. Dle OZ dohoda sice možná je, ale nikoliv v rámci manželské smlouvy. K této dohodě manželé už v drtivé většině přistupují pod tlakem emocí z rozvodu a předchozího vztahu, což podle názoru autorky není žádoucí.

5. Modifikace společného jmění manželů

5.1. Obecný výklad k modifikaci

Jak bylo již nastíněno v kapitole třetí o uchopení manželského majetkového práva bez modifikace smlouvou, jedná se o velmi důležitou právní úpravu, která nepředstavuje jen jakýsi režim, který se nedotýká vybrané právní problematiky diplomové práce. Ba právě naopak. Tuto právní úpravu je třeba mít obzvláště na paměti, jelikož představuje základní rámec a dělící bod pomyslné hranice, kam můžeme s úpravami společného jmění manželů zajít, a kam už nikoliv. Právě proto ji autorka, jak bylo již nastíněno v úvodu, považuje za důležitou pro komplexnost této diplomové práce.

5.2. Základní principy zahraničních úprav v rámci modifikace SJM smlouvou

Jak bylo již výše řečeno občanský zákoník leží na zásadě autonomie vůle. To samé lze říci i o ostatních zahraničních právních úpravách vyspělých právních kultur. Tento základní princip vlastní samotné esenci občanského zákoníku, tak jak byl vybranými odborníky tvořen, se projevil i v rámci úpravy problematiky společného jmění manželů, zejména ve vybrané tématice úpravy SJM smlouvou, kde je dán největší prostor autonomii vůle jako takové (což je zároveň hlavním důvodem, proč si autorka tuto tematiku ze všech oblastí rodinného práva vybrala). Je ovšem pravdou, že při psaní této diplomové práce byla osobně velmi zklamána, a volnost není taková, jakou by si pro moderní právní úpravu představovala, zejména co se týče nemožnosti disponovat s osobními právy. Základní princip autonomie vůle nahradil základní dřívější princip soukromého práva, princip rovnosti stran v občanském zákoníku 40/1964 Sb.

V zásadě můžeme rozlišit několik základních přístupů právních kultur k společnému jmění manželů. Můžeme rozlišit přístupy liberálnějšího a restriktivnějšího charakteru. Prvně zmíněný přístup dovolí od zákonného režimu ustoupit v plném rozsahu. Dle Zuklínové rozlišujeme tři skupiny, přičemž dvě jsou vzájemně opačné a jedna je „hybridní“. Tendence spíše k oddělení můžeme sledovat zejména ve Francii, Belgii, Itálii a Lucembursku, přičemž majetkové společenství je redukováno na přírůstky. Dále rozeznává typ skandinávský, který má rovněž Řecko, Německo a Rakousko, kde se manželé sice podílejí na přírůstcích, ale za trvání manželství je zákonem preferován režim odděleného majetku. Dále Zuklínová rozlišuje typ holandský, kde zákonný režim představuje univerzální společenství. Každý z manželů však

spravuje to, co vnesl do manželství.¹²⁵ O podstatě právních společenství panují spory, přičemž není jasné, zda jde o podílové či bezpodílové spoluvlastnictví.¹²⁶

Zejména v anglosaském právu lze manželství podmínit předchozím uzavřením předmanželské smlouvy, avšak nesmí dojít k vynucování smlouvy těsně před svatebním obřadem. Je tedy nutné, aby snoubenci měli prokazatelně reálnou možnost konzultovat obsah smlouvy se svým právním zástupcem a na snoubence nesmí být vyvíjen jakýkoliv nátlak, ať už přímý nebo nepřímý či nátlak za využití jiných faktorů. O takový nátlak by se jednalo i v případě, kdy by snoubenka byla zaměstnána ve společnosti, jejímž jediným společníkem je její snoubenec).¹²⁷

Co se týče Anglie a Walesu mohou však manželé vždy žádat o úpravu jejich poměrů soudem, a to i přestože existuje předmanželská smlouva, přičemž aplikují hledisko spravedlnosti, tzn., že v případech, kdy by smlouva ohrozila dobré životní podmínky dětí, pak není spravedlivá a jako následek je zde stanoveno narovnání. Formální požadavky nejsou stanoveny, ale jsou stanovena určitá doporučení.¹²⁸

Velká Británie ani Irsko nemají základní, ani zákonný majetkový režim. Zákon ani judikatura také ani odlišné právní režimy neobsahují, vše je ponecháno na smluvní úpravě mezi manželi, či snoubenci. Pokud si manželé nic neujednají na jejich majetkovém postavení se to tedy uzavřením manželství nijak neprojeví.

5.3. Institut trustu v Anglii

Manžel a manželka se pro jakékoliv účely nabytí vlastnického práva považují za dvě osoby, jak bylo již výše řečeno užijí se tedy principy "property law"¹²⁹. V rámci anglického práva není upravena žádná možnost domáhat se neplatnosti právního jednání druhého manžela anebo institut souhlasu druhého manžela, který známe z našeho právního řádu.¹³⁰ Z novější judikatury rovněž *Barclays Bank v O'Brien*, kde soud shledal za nemožné, aby banka prokazovala omyl manželky nebo nabízení poradenství. Jednalo se o případ, kdy muž z důvodu finančních problémů požadoval po manželce, aby podepsala zástavu na jejich dům ve prospěch

¹²⁵ ZUKLÍNOVÁ, PSUTKA: *Spoluvlastnictví a společné jmění...*, s. 77-78.

¹²⁶ Srovnávací studie CEFL z roku 2008.

¹²⁷ ULÍČNÝ, Michal. K otázce času podpisu předmanželské smlouvy v Spojených štátech amerických. *Právní rozhledy*, 2011, č. 16, s. 595.

¹²⁸ Blíže kapitola 5.5.4.

¹²⁹ § (section) 37 Law of Property Act (zákon o majetkovém právu): „A husband and wife shall, for all purposes of acquisition of any interest in property, under a disposition made or coming into operation after the commencement of this Act, be treated as two persons.”

¹³⁰ *National Provincial Bank Ltd. v Ainsworth* z roku 1965.

banky z důvodu jeho podnikání.¹³¹ Lze tedy uzavřít, že v této oblasti je ochrana v Anglii o mnoho nižší, než jak jí známe z našeho práva.

Pro další výklad je nutné si uvědomit, že anglické právo rozeznává zákonného vlastníka a dále vlastnictví založené na spravedlivém důvodu (trustu). Právě na základě této konstrukce je pak umožněno, aby druhý z manželů následně nabyl určitá práva k nemovitosti, ačkoliv zákonným vlastníkem je druhý z manželů.

Trust má v anglosaském právu velmi široké využití už od dob křížáckých válek. V common law se využívá jako forma správy majetku, přičemž zakladatel svěří správci (trustee), aby s ním jednal ve prospěch třetích osob nebo na základě předem určených skutečností. trustee má právní titul k majetku vloženému do trustu, ale jeho povinností je držet a spravovat tento majetek ve prospěch jiné osoby, osob nebo společnosti, tedy ve prospěch tzv. beneficentů (neboli beneficiaries), kteří drží titul k majetku. Správci mají povinnost majetek po nějakém čase či po splnění podmínky předat beneficentům.¹³² Manžel tedy je povinen spravovat společné jmění i ve prospěch manželky, pokud tak neučiní, může se manželka domáhat svého práva u soudu na základě ekvity. Ten z manželů, který je určen jako správce, sice tedy nemá povinnost tento majetek převést, ale jinak má povinnost beneficenta. Aby manželé měli majetek v rámci tohoto majetkovém uspořádání, je přitom nutné, aby si stanovili, že chtějí mít věc ve spoluvlastnictví a poté buď určili, že jejich práva jsou stejná anebo si určili podmínky pro institut trustu.¹³³

Dle případu *Goodman v Gallant* je nutné, aby takové jednání manžela bylo prosto jakéhokoliv podvodu anebo omylu. Toto rozhodnutí také umožňuje také zohlednění dobré víry manželů (tedy, že se jeden z nich oprávněně při absenci omylu domníval, že mu věc připadne do vlastnictví). Rozhodnutí z roku 1990 *Re Gorman* nicméně zakotvuje odlišný přístup, přičemž pro platnost takového jednání musí být jasná a prokazatelná evidence ze které jasně vyplývá úmysl obou manželů se takto smluvně vázat.¹³⁴ Manželé se však mohou dohodnout, že majetek patří jim oběma. Takové právní účinky si manželé mohou stanovit i v návaznosti na podmínku společných příjmení.¹³⁵

¹³¹ *Barclays Bank v O Brien* z roku 1994 [online]. e-lawresources.co.uk, [cit. 10. února 2017]. Dostupné na <<http://e-lawresources.co.uk/Barclays-Bank-v-O-Brien.php>>.

¹³² *Svěřenecký fond* [online]. svereneckýfond.cz, [cit. 10. února 2017]. Dostupné na <<http://www.sverenskyfond.cz/trust>>.

¹³³ LOWE, Nigel, GILLIAN, *Douglas. Bromley's Family Law*. 1. vydání. United States: Oxford University Press, 2007, s. 153.

¹³⁴ tamtéž

¹³⁵ *Thames Guaranty Ltd v Campbell* z roku 1985

Skotsko naproti tomu obsahuje režim oddělených jmění manželů, přičemž manželství nemá vliv na vlastnictví majetku, nicméně do tohoto pravidla výrazně zasahuje § 24 (section 24) Family Law Scotland Act (volně přeloženo Zákon o rodinném právu), který je nicméně narušen právem jednoho manžela bydlet ve společném domě, ač se jedná o výlučné vlastnictví druhého manžela a požadavkem spravedlivého uspořádání s případě rozvodu.

Zatímco anglické právo žádnou zákonnou domněnku neobsahuje ve Skotsku jsou věci, které jsou součástí rodinné domácnosti ve vlastnictví obou manželů, a to i v případě, že je pořídil manžel ze svých výlučných prostředků.¹³⁶

Rozhodné právo

Dle anglického práva lze založit pravomoc (dle ang. pojmosloví příslušnost) anglického soudu, pokud má jeden z manželů na území Anglie nebo Walesu bydliště. Z hlediska obecných východisek mezinárodního práva soukromého se dá předpokládat, že se bude jednat o domicil, tzn., že stačí pokud se jeden z manželů na daném území zdržuje v úmyslu zdržovat se tam trvale. Příslušnost je dále ovládána tzv. doktrínou *forum non conveniens*, která zakládá možnost soudu odmítnout či zastavit, pokud se domnívá, že jiný soud je vhodnější.¹³⁷ Nejvyšší soud rovněž ve svém rozhodnutí *Radmacher v Granadino* v roce 2010 vyloučil, aby si manželé zvolili rozhodné právo¹³⁸, tak jako je to umožněno například ve Skotsku.¹³⁹

5.4. Obecné náležitosti smluv o modifikaci společného jmění manželů

5.4.1. Smluvený režim

Na rozdíl od předchozí právní úpravy, která nepojímala smluvený režim jako samostatný, resp. svébytný můžeme novou právní úpravu občanského zákoníku bez sebemenších pochyb považovat za „jeden ze zvláštních, zákonem přímo pojmenovaných typů smluv“. Smluvený režim je druhým majetkovým režimem společného jmění manželů.¹⁴⁰

¹³⁶ Section (§) 25, Family Law Act

¹³⁷ *Competent authority* [online]. coupleseurope.cz, [cit. 2. února 2017]. Dostupné na <<http://www.coupleseurope.eu/en/united-kingdom/topics/9-which-is-the-competent-authority-to-turn-to-in-cases-of-disputes-and-other-legal-issues>>.

¹³⁸ *Radmacher v Granadino* [online]. bailii.org, [cit. 2. února 2017]. Dostupné na <<http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/uk/cases/UKSC/2010/42.html&query=title+%28+Radmacher+%29&method=boolean>>.

¹³⁹ *Which law applies* [online]. coupleseurope.cz, [cit. 2. února 2017]. Dostupné na <<http://www.coupleseurope.eu/en/united-kingdom/topics/1-which-law-applies>>.

¹⁴⁰ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 21.

Specifika této smlouvy lze pak spatřovat především v omezení okruhu subjektů a v možnosti volby obsahu. Velmi výrazným specifikem těchto druhů smluv je pak zvláště stanovená forma veřejné listiny (o tom v podrobnostech dále) a nemožnost zpětného účinku.

V úvodu této kapitoly nelze opomenout ani zdůraznění, že pro manželské majetkové právo platí obecně § 11, který jasně stanovuje, že obecná ustanovení o vzniku, změně a zániku práv a povinností ze závazků dle části čtvrté občanského zákoníku se přiměřeně použijí i na vznik, změnu a zánik jiných soukromých práv a povinností.¹⁴¹

Pro pochopení úvodního ustanovení § 716 občanského zákoníku autorka považuje za klíčové vymežit především předmět modifikace spolu s formou modifikačních smluv. Zároveň se kapitola bude věnovat i vymezením stran, které mohou tuto smlouvu uzavřít, zákazu zpětného účinku, případné dohodě o úpravě práv a povinností k existujícímu společnému jmění manželů.

5.4.2. Způsobilost manželů k uzavření modifikačních smluv

Obecně existuje zásada „habilis ad nuptia, habilis ad pacta“, tedy se jedná o závěr, že ten, kdo je způsobilý uzavřít manželství, může uzavřít i manželskou smlouvu. V odborné literatuře nalezneme mnoho rozdílných závěrů, včetně judikatury, která nepřipouštěla jakékoliv právní jednání (dříve právní úkony) nezletilého s nemovitostmi, tedy by se jednalo i o ustanovení ohledně nemovitostí v rámci předmanželské smlouvy.¹⁴² V odborných kruzích se objevují názory, které dovozují, že způsobilost k právním úkonům (dnes svéprávnost) a způsobilost k uzavření modifikační smlouvy jsou kategorie odlišné, které musíme posuzovat nezávisle na sobě¹⁴³, k čemuž se kloní i komentář autorů Melzera a Tégl.¹⁴⁴ Již v roce 1999 však byl Dvořákem vyjádřen názor, který dochází k závěru, že je-li nezletilým manželům povolen sňatek, je nutné, aby byli rovněž způsobilí k uzavření modifikační smlouvy.¹⁴⁵ Autorka textu se domnívá, že obecně by měla být respektována shora uvedená zásada římského práva, nicméně dle dosavadní judikatury se rovněž domnívá, že soud bude každý případ posuzovat v jeho jednotlivostech, tedy tato problematika nadále v rámci obecné roviny zůstane na akademické půdě.

¹⁴¹ tamtéž

¹⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 9. 2001, sp. zn. 25 Cdo 1005/99.

¹⁴³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Úvahy nad zásadou "habilis ad nuptias, habilis ad pacta nuptiala". *Ad notam*, 2003, roč. 9, č. 1, s. 6.

¹⁴⁴ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 392.

¹⁴⁵ DVOŘÁK, Jan. *Habilis ad nuptias, habilis ad pacta nuptiala? Právní praxe*, 1999, roč. 47, č. 7, s. 431-433.

5.4.3. Předmět modifikace SJM

Předmět modifikace lze vymezit jako určité hledisko SJM, ze kterého se budou odvíjet základní práva a povinnosti adresátů sledované smluvní úpravy. Nejdůležitějšími z těchto hledisek (srov. komentář tzv. **aspekty SJM**) a rovněž předmět, na který by měla každá smluvní úprava obsahovat, jsou: **rozsah, správa a okamžik vzniku**.

Taková smlouva se může dotýkat jak **aktuálního jmění**, tak i **eventuálního budoucího aktiva či pasiva**. Smlouva tedy může upravovat majetek, který již mezi manželi existuje, anebo teprve má vzniknout.

Ačkoliv právní úprava v České republice patří mezi nejvíce liberální, nelze se domnívat, že lze ujednat jakýkoliv jiný režim, než je režim zákonný. Z § 716 odst. 2 občanského zákoníku jasně vyplývá, že co se smluvených režimů týče, zákon jasně stanovuje tzv. **numerus clausus**. Nejedná se však pouze o režimy, které jsou stanoveny v § 717, ale i takové, které zákon uvádí v rámci jiných ustanovení (například modifikace správy společného jmění manželů).¹⁴⁶

V rámci modifikace smluv můžeme rozlišovat **modifikace ad hoc** (pro konkrétní případ, resp. jednorázové), které se týkají jen konkrétních aktiv nebo pasiv, přičemž není podstatné, zda se jedná o aktiva budoucí nebo již existující. Takto lze tedy vyloučit například věc, o které manželé mohou a nemusí konkrétně vědět, že nastane, a která by se za normálních okolností stala součástí SJM. I za účinnosti předchozí právní úpravy bylo možné upravit si poměry do budoucna či dílčí povahy.¹⁴⁷

Dle názoru autorky je typickou dohodou, která v tomto typu smluv nalezne uplatnění, dohoda ohledně bytových jednotek nebo automobilů, které se stalo součástí SJM anebo jeden z manželů plánuje jejich koupi či ví, že věc v brzké době nabyde. Tyto věci budou dle názoru autorky nejčastějším předmětem dohod, jelikož se jedná o nejpodstatnější kusy majetku jednotlivců v rámci společnosti. Takže například auto, které bylo součástí SJM se může dle dohody stát výlučným vlastnictvím jednoho z manželů. Typicky například pokud manžel bude dříve společné vozidlo potřebovat k podnikání, nebo jej bude začleňovat do majetku existující obchodní společnosti. V tomto případě je ale na místě upozornit, že není možná dohoda, že ve výlučném vlastnictví byl automobil už v době koupě (taková dohoda by byla dle § 716 odst. 1 OZ zdánlivá, dle dřívější právní úpravy absolutně neplatná).

¹⁴⁶ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 390.

¹⁴⁷HOLUB, Milan, BIČOVSKÝ, Jaromír, POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009. s. 92.

Proti prvně zmíněné modifikaci stojí jiný druh, tj. **modifikace obecná**. V tomto případě smlouva stanoví určitý obecný režim pro „určité druhy aktiv a pasiv, popř. pro určité způsoby jejich nabytí“ (s účinky do budoucna). Tedy se zaměřují na všechny případy, které nastanou v budoucnu a které smlouva specifikuje pouze typově.¹⁴⁸

Dle autorky může mít tato právní úprava velmi široké praktické využití, například když manželé jsou si vědomi, že manžel či manželka nabyde určitý majetek a chtějí do budoucna předejít sporům, například typicky ohledně výnosů z nájmu konkrétního bytu ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů. Pak se dohoda pro budoucí majetkový přírůstek jednoho z manželů jeví jako velmi vhodná. Shodně si lze představit rovněž velmi praktickou situaci, kdy manžel začíná podnikat v určitém rizikovém oboru, např. založí investiční společnost, která se mj. bude zabývat rizikovými investicemi a nákupem společností typu start-up. Dejme tomu, že se jedná o vysoce postaveného manažera se solidními příjmy v rámci mzdy, které jsou oddělené od rizikového majetku nově založené společnosti. Z pohledu manželky by bylo v tomto případě dle autorky tedy velmi rozumné, aby oddělila příjem ze mzdy, který může být i nadále součástí SJM, ale ohledně rizikového kapitálu se od této majetkové účasti distancovala a modifikovala SJM právě formou *ad hoc* pro nově založenou společnost manžela.

Pokud smluvní modifikace SJM bude vyhovovat zákonným požadavkům, především formě a dalším náležitostem, lze takovou dohodou měnit i režim založený rozhodnutím soudu. Toto právo plyne přímo ze zákona, konkrétně pak z ustanovení § 725 OZ, které jasně stanoví, že: „režim založený rozhodnutím soudu lze změnit smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu.“ Tento závěr lze tedy přidat k dalším velmi podstatným praktickým důsledkům manželských smluv. Tato dohoda bude přirozeně platit pouze pro manžele, jelikož snoubenci nemají společné jmění manželů až do okamžiku uzavření sňatku, tedy soud nemůže *ex ante* modifikovat budoucí společné jmění.

Co se nemovitých věcí týče bez pochyb je možná i dohoda, že se nemovitá věc, která byla součástí SJM zůstanou i nadále součástí, avšak jakékoliv nemovitosti, které jeden z manželů nabyde v budoucnu již zůstanou ve výhradním vlastnictví manžela, který je nabyt. Autoři komentáře proto docházejí k závěru, že **„není vyloučeno, aby ze skupiny více věcí téhož druhu (a shodně nabytých) některé z nich byly součástí SJM, zatímco jiné nikoliv“**. Dle dohody mohou v SJM zůstat jen nemovité věci (ostatní mohou být dle dohody ve

¹⁴⁸ tamtéž

výhradním či podílovém spoluvlastnictví), přičemž ve vztahu k nemovitým věcem se sjedná výlučná správa pouze jedním manželem.¹⁴⁹

Bez pochybností lze modifikovat též i v minulosti založený smluvený režim, a to současně změnit jak modifikaci rozsahu, tak i správy majetku manželů. **Ohledně rozsahu** se může jednat buď o částečné zúžení (určité druhy movitých věcí bude nabývat jen jeden z manželů) nebo o rozšíření (např. i věci osobní potřeby se stanou součástí SJM). Ohledně správy majetku může dojít rovněž k určité diferenciaci. Manželé se mohou dohodnout, že každý z manželů má možnost jednat ve všech neběžných záležitostech samostatně nebo naopak může být smluveno, že určitá část běžných věcí vyžaduje vždy souhlas druhého manžela.¹⁵⁰

Smlouva o modifikaci SJM je bez všech pochybností uzavírána na dobu neurčitou (manželé vstupují do svazku s tím, že spolu zůstanou do konce života, popř. v drtivé většině je uzavírána s tím, že manželé se neplánují rozvést). Co bylo však nejasné i za předchozí právní úpravy lze uzavřít smlouvu na dobu určitou. Většina autorů zvláště za účinnosti předchozí právní úpravy se k takové možnosti stavěla absolutně odmítavě, nicméně z rozličných důvodů. Dle Bičovského a dalších autorů toto ujednání především poškozuje třetí stranu a proto je absolutně neplatné. Nepřípustné je především neboť tomu brání zájem třetích stran.¹⁵¹ Toto tvrzení bylo už tehdy dle Tomáše Dvořáka zjevně nesprávné, protože zájmy třetích osob byly dle jeho názoru více než dostatečně chráněny § 143a odst. 4 SOZ.¹⁵²

Nicméně i Dvořák se dříve domníval, že takové ujednání není možné, ačkoliv z jiného důvodu. Důvod byl spatřován především z důvodu, že by smlouva nemohla plnit svůj účel, tzn. trvale zúžit anebo rozšířit SJM. Stejný závěr podle autora platil i v případě smlouvy o částečném nebo úplném vyhrazení vzniku SJM ke dni zániku manželství a ve vztahu ke smlouvě o změně správy SJM.¹⁵³ Dnes se však autoři komentáře shodují, že smlouva může být uzavřena i na dobu určitou, na základě doložky času i ujednáním podmínky (rozvazovací nebo odkládací).

Bezrozporná je z hlediska času otázka účinnosti. Dle § 720 odst. 1 OZ nabývá smlouva o manželském majetkovém režimu účinnosti uzavřením manželství, přičemž jedná-li se o věc zapsanou ve veřejném seznamu, lze zápis změny provést až po uzavření manželství. Nabytí

¹⁴⁹ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 390-391

¹⁵⁰ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 390.

¹⁵¹ HOLUB, Milan, BIČOVSKÝ, Jaromír, POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2.vyd. Praha: Linde, 2009. s. 45.

¹⁵² DVORÁK: *Společné jmění...*, s. 262.

¹⁵³ DVORÁK: *Společné jmění...*, s. 248.

účinnosti před uzavřením manželství tedy není možné, ačkoliv bezpochyby si strany mohou odložit okamžik účinnosti na pozdější okamžik.¹⁵⁴

5.4.4. Forma modifikačních smluv o manželském majetkovém režimu a její náležitosti

Občanský zákoník jednoznačně pro modifikační smlouvy stanovuje nutnost **formy notářského zápisu**. Tato právní úprava je shodná s předchozí právní úpravou SOZ. Zákon o právu rodinném vyžadoval pak formu zápisu soudního, přičemž tato zpřísněná forma vycházela z požadavku významu těchto smluv a jejich závažnosti pro manžele.

Naproti tomu v **Anglii a Walesu žádné formální požadavky** jako v českých zemích zde sice **nejsou stanoveny**, nicméně je důrazně doporučeno, aby se každý z manželů poradil se svým právním zástupcem, a odkryly vzájemně svá aktiva. Pokud by tak neučinili, dovozuje se, že se tohoto práva vzdali. Ve Skotsku rovněž nejsou stanoveny žádné formální požadavky.¹⁵⁵

Dle § 716 odst. 2 OZ je vyžadována forma veřejné listiny, tento pojem je pak vymezen v § 567 a násl. OZ, z kterého vyplývá, že veřejná listina je listina vydaná orgánem veřejné moci v mezích jeho pravomoci nebo listina, kterou za veřejnou prohlásí zákon. Sankcí za nedostatek formy bude absolutní neplatnost z důvodu rozporu se zákonem a s veřejným pořádkem.¹⁵⁶

U úřední listiny platí tzv. *presumpce pravosti*, tzn., že tato listina je pravá, dokud není prokázán opak. Ustanovení § 3026 odst. 2 OZ pak jasně normuje, že pokud zákon vyžaduje právní jednání ve formě veřejné listiny, rozumí se jí notářský zápis. Tento notářský zápis může být nahrazen rozhodnutím, kterým orgán veřejné moci schvaluje smír (v mezích své pravomoci) nebo jiný projev vůle, jehož povaha to nevyklučuje.

Lze tedy říci, že nejbližší má k této podobě soudem schválený smír, který by zahrnoval, resp. upravoval smlouvu manželů o manželském majetkovém režimu. Takto schválená dohoda by jednoznačně mohla být preferovaným řešením v případě neshody manželů, které vedlo k soudnímu řízení zahájeném na návrh jednoho z manželů. Z formálního hlediska by se jednalo o zakončení soudního řízení pravomocným rozhodnutím. V tomto případě tedy ač by byla základem dohoda obou manželů, úprava vzájemných poměrů by nestála na smluvním základě, ale ba naopak na autoritativním rozhodnutí soudu. Tento smír by byl schválen usnesením (§ 167 OSŘ), přičemž by měl účinky pravomocného rozsudku (§ 99 odst. 3 OSŘ). Nicméně dle

¹⁵⁴ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 439.

¹⁵⁵ *How can the spouses arrange their property regime* [online]. coupleseurope.eu, [cit. 10. února 2017]. Dostupné na <<http://www.coupleseurope.eu/en/united-kingdom/topics/3-how-can-the-spouses-arrange-their-property-regime>>.

¹⁵⁶ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 222.

literatury i v tomto případě bychom mohli z pohledu občanského práva považovat takto schválenou smlouvu stále za smluvený režim a nikoliv režim, který je založen rozhodnutím soudu.¹⁵⁷

Proč se zákonodárce rozhodl pro tuto formu modifikačních smluv, ačkoliv pro snoubence, resp. manžele by bylo mnohdy pohodlnější sepsat si dohodu soukromě a nikoliv ve formě veřejné listiny? Autorka se domnívá, že mnoho manželů forma veřejné listiny může odradit od modifikace, protože tato úprava poměrů mezi manžely není kvůli mnohdy společenským předsudkům zvykem.

Nicméně nelze než souhlasit se závěry komentářů, že se jedná o tři typy funkcí. Varující, zajišťovací a kontrolní. V prvním případě je důvodem, že se mění zákonem stanovený režim, a to nejen vůči manželům navzájem, ale i ve vztahu k třetím osobám, a zároveň k orgánům veřejné moci (funkce kontrolní).¹⁵⁸

Dle autorčina názoru se však především, resp. velmi podstatně jedná o právní jistotu adresátů a třetích osob, z toho hlediska, že notář provede i kontrolu požadavků a zákonnosti jednotlivých ustanovení alespoň v rámci obecného rámce občanského zákoníku. Situaci, kdy by si manželé neznalí právních norem a poměrně komplikované právní úpravy, měli upravovat sami se z autorčina pohledu zdá poměrně nepředstavitelná. Nicméně autorka se kloní k tomu, aby byl umožněn dálkový přístup na skrze internet, stejně jako je to v případě insolvenční o obchodního rejstříku, což bohužel s účinnou právní úpravou nekoresponduje.

I kdyby občanský zákoník neupravoval výše citované ustanovení § 3026, vycházelo by se z § 6 NŘ, kde je notářský zápis výslovně prohlášen za veřejnou listinu. Jeho náležitosti jsou pak přímo stanoveny v tomto zákoně.

Tyto notářské zápisy musí obsahovat vyjádření notáře o tom, že byly splněny předpoklady pro sepsání takových smluv. Tyto předpoklady nalezneme v § 70a odst. 1 NŘ, přičemž tyto notářské zápisy o modifikačních smlouvách se zapisují do veřejného seznamu dle § 721 NŘ. Takové vyjádření notáře musí smlouva obsahovat jednoznačně i v případě, že manželé nemají prozatím zájem o zápis modifikačního režimu do veřejného seznamu. A to i z toho důvodu, že je třeba pamatovat na fakt, že si o tento zápis mohou chtít, resp. mohou požádat kdykoliv v budoucnu.¹⁵⁹

¹⁵⁷ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 221.

¹⁵⁸ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 397.

¹⁵⁹ tamtéž

Tvůrci zákona základní princip autonomie vůle ctíli i v rámci ustanovení § 717 odst. 2 OZ, který dává manželům možnost si smluvený režim změnit dohodou manželů nebo rozhodnutím soudu. Nicméně i taková dohoda o změně smluvně ujednaného režimu dohodou manželů by jednoznačně vyžadovala opět formu notářského zápisu. Naproti tomu si lze představit situaci, kdy si manželé mezi sebou ujednají určitou obligační povinnost, kterou může být např. zaplacení úplaty za modifikaci smluveného režimu SJM. V takovém případě by požadavek zvláštní formy nebyl dán.¹⁶⁰

5.5. Typy modifikací smluvených režimů

Dle zákona smluvený režim může spočívat v:

1. Režimu oddělených jmění
2. Režimu vyhrazující vznik SJM ke dni zániku manželství
3. Rozšíření a zúžení rozsahu jmění, které je v zákonném režimu SJM.

Smluvený režim lze měnit dohodou manželů nebo rozhodnutím soudu, taková změna však vyžaduje dohodu manželů nebo rozhodnutí soudu o součástech společného jmění manželů v dosavadním režimu (o tom bude podrobně pojednáno dále).¹⁶¹

Bezesporu můžeme říci, že v dané právní úpravě se dá hovořit o **velmi široké obsahové volnosti snoubenců, resp. manželů při úpravě jejich vzájemných poměrů**.

Manželé či snoubenci mohou smlouvu uzavřít i za nápadně nevýhodných podmínek. Nicméně i za dřívější právní úpravy bylo možné, aby smlouva byla v takovém případě odvolána nebo nahrazena smlouvou jinou.¹⁶²

Ačkoliv tedy v příslušné právní úpravě nacházíme mnoho prostoru pro autonomii vůle, je třeba poznamenat, že k rozdělení společného jmění manželů může dojít ale jen zákonem předpokládanými způsoby (srov. výklad výše). V případě zániku manželství můžeme hovořit buď o rozvodu či smrti. V případě trvání manželství se opět bude jednat jen o zákonem předpokládané způsoby – tj. zúžení (v rámci zúžení je možné i např. převést část společného jmění do výhradního vlastnictví jednoho manžela), rozšíření, smluvením režimu oddělených jmění a rovněž musíme počítat i s možností zrušení SJM ze strany soudu.

Jedna smlouva může obsahovat i několik typů jednotlivých smluvních režimů, které budou kombinovat jednotlivé majetkové režimy. Například tedy bude možnost si upravit,

¹⁶⁰ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 398

¹⁶¹ § 717 NOZ

¹⁶² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. září 2011, sp. zn. 22 Cdo 579/2010

že některé věci a součásti SJM budou spadat do kategorie zúžení společného jmění manželů a jsou tedy vyjmuty, a některé jiné součásti mohou být zase naopak předmětem rozšíření společného jmění manželů. V rámci jedné smlouvy si pak manželé mohou rovněž upravit své majetkové poměry pro případ smrti.¹⁶³

Tuto **možnost kombinovat jednotlivé smluvní typy** považuje autorka za nesmírně přínosnou a praktickou, protože bude umožňovat manželům, aby si například dům, ve kterém už 7 let společně žijí stanovili jako součást společného jmění manželů (tzn. SJM o tento dům rozšířili) a zároveň se ale v jedné smlouvě domluvili, že jejich jednotlivé mzdy či platy součástí SJM nebudou (zúžení). Ve smlouvě si v rámci právní (i lidské) jistoty mohou rovněž stanovit podmínky, za kterých po sobě budou dědit, dle autorky by bezdětné páry měly bezesporu myslet i na budoucnost, co se potomků týče. Protože se takové ujednání bude považovat za dědickou smlouvu, která je velmi silným právním titulem (silnějším než závěť), měli by si manželé rovněž ujednat, jak se jmění rozdělí v případě, že se narodí jedno, dvě a více dětí.

Zákon v § 717 a 718 OZ vymezuje jednotlivé smluvní typy modifikačních režimů společného jmění manželů, přičemž základní smluvní varianty nalezneme vyjmenovány v § 717 odst. 1 OZ. Výše citované ustanovení vychází z **principu numerus clausus** (tzn. uzavřeného výčtu) jednotlivých smluvních režimů. Nedá se však říci, že jsou přípustné jen výše vyjmenované smluvní režimy. Přípustné jsou bezesporu i takové modifikace společného jmění manželů, které jsou v zákoně uvedeny i na jiných místech.¹⁶⁴ Například do velké míry svébytná možnost smluvní úpravy majetkových poměrů pro případ zániku manželství¹⁶⁵, přičemž se může jednat o smlouvu pro případ rozvodu, stejně jako pro případ, kdy manželství zanikne smrtí jednoho z manželů. Jedná-li se o druhý jmenovaný případ, považuje se v této části smlouva za smlouvu dědickou, pokud má její náležitosti.

Dalším z typických případů, kdy modifikace nebude spadat pod režim základního ustanovení § 717 OZ, ale přesto bude rozšiřovat zde jmenované možnosti, může být i modifikace správy jmění manželů. Numerus clausus nalezneme i v úpravě dědického práva, kde zákonodárce omezuje autonomii vůle stanovením taxativního výčtu právních jednání, se kterými můžeme disponovat v případě *mortis causa* (v případě smrti) o svém jmění. V tomto

¹⁶³ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 225.

¹⁶⁴ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 399.

¹⁶⁵ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 224

směru jsou pak přípustná omezeným výčtem právní jednání jednostranná (závěť, dovětek, odkaz) a dvoustranná (dědická smlouva).

Právě z tohoto důvodu v rámci modifikačních režimů nemůžeme aplikovat § 1746 odst. 2 OZ o inominátních smlouvách mimo jednotlivé zákonné výjimky. Důvodem pro takové rozhodnutí zákonodárce je nepochybně **ochrana třetích stran a rovněž ochrana manželů samotných.**

Proto se každá smlouva, která bude uzavřena jako inominátní, musí pohybovat svým obsahem v rámci zákonodárcem dovolených limitů.

Komentář jako příklad takových limitů uvádí situaci *odložení vzniku SJM* nikoliv až na okamžik zániku manželství, ale na určitou dřívější dobu. Tohoto řešení pak v rámci právního řádu docílíme pomocí *ujednání režimu oddělených jmění*, přičemž se ale současně ujedná v rámci režimu oddělených jmění i *rozvazovací podmínka, resp. doložka času*.¹⁶⁶

Se závěrem ohledně rozšíření jednotlivých smluvních typů připuštěných obsahově v zákoně **nesouhlasí Dr. Psutka v komentáři**, přičemž taxativní výčet považuje za uzavřený bez dalšího. Správu ve smluveném režimu potom komentář označuje za samostatnou právní úpravu, která ač je v úzké návaznosti na úpravu smluvených režimů, tak tvoří jakousi samostatnou svébytnou kategorii.¹⁶⁷ Autorka se osobně ztotožňuje s prvním výkladem Melzera a Téglá z důvodu argumentů, které byly v komentáři použity (viz výše) a rovněž s odkazem na autonomii vůle, která by snoubencům a manželům měla být limitována dle jejího názoru co nejméně, aby mohli své majetkové a jiné poměry upravit dle jejich potřeb. Praxe dle autorčina názoru bezesporu najde mnoho případů, které se sice budou pohybovat v zákonných limitech, nicméně zákon na tuto konkrétní situaci, která nastala výslovně přímo nepamatuje. V takové situaci – pokud v rámci zákona dovedíme řešení inominátního smluvního typu, který se nicméně nepohybuje v taxativním výčtu – pak autorka nevidí jediný důvod, proč snoubence, případně manželům ukládat sankci v podobě neplatnosti či neúčinnosti jednotlivých jednání, pokud se dohoda pohybuje v rámci zákona a principů, resp. zásad občanského práva a právního řádu obecně.

Stávající právní úprava navazuje na dřívější právní úpravu SOZ, kde si snoubenci měli možnost si SJM rozšířit, zúžit a upravit si vznik společného jmění manželů k okamžiku zániku manželství. Nově je však možné upravit si i režim oddělených jmění, což autorka považuje za

¹⁶⁶ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 400.

¹⁶⁷ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 225.

jednoznačně kladný přínos, protože se domnívá, že by tento režim mohl mít poměrně širokou uplatnitelnost ve společnosti. A to především v manželstvích například vysokoškolsky vzdělaných lidí (lékařů, manažerů, právníků), kdy oba dva manželé budují své kariéry a jsou soběstační, mnohdy i bydlí například odděleně nebo hodně cestují a nepotřebují resp. z důvodu velké samostatnosti obou dvou, nechtějí, aby jejich jmění spadalo do zákonného režimu nebo v rámci jiných modifikací.

Dle komentáře si mohou manželé ujednat odlišně i **režim správy SJM (§ 722 odst. 1 OZ)**. Tento typ smlouvy chápe komentář rovněž jako smlouvu modifikační (tedy zakládající režim, který je odlišný od zákona) nikoliv co se týče okamžiku vzniku a rozsahu společného jmění manželů, ale co se týče vyloženě obsahu, tedy práv a povinností manželů. Autorka se osobně domnívá, že režim správy je do velké míry režimem svébytným, ačkoliv s majetkovým rámcem souvisí. Jako jednu oblast vidí majetkovou úpravu per se (jak jmění bylo, je a bude) a další otázku správy, tedy jak se o jmění budou manželé starat, kdo jej bude spravovat apod.

Pro úplnost je třeba poznamenat, že není možné uzavřít smlouvu, která by manželům po dobu manželství stanovovala rozdílné podíly na majetku pro každého (míněno obecně). Tento závěr vychází přirozeně z doktríny ochranného účelu, rovněž z výše popsaného principu *numerus clausus* a především je tento závěr dán bezpodílovým charakterem spoluvlastnictví manželů (tzn. podíly nejsou vymezeny ani ideálně). Nicméně velmi zajímavým autorka shledává konstatování, že není vyloučeno si dopředu stanovit, a to již za trvání manželství, odlišné principy pro vypořádání společného jmění manželů, tedy i například skutečnost, že výše vypořádacích podílů ženy a muže nebude stejná.¹⁶⁸

5.5.1. Režim oddělených jmění

Tato právní úprava je nová, jelikož za dřívější právní úpravy nebylo možné režim oddělených jmění sjednat, ani založit rozhodnutím soudu na návrh jednoho z manželů.¹⁶⁹ Tato právní úprava je opět dalším důkazem důrazu občanského zákoníku na autonomii vůle oproti dřívější právní úpravě. Nicméně i dřívější právní úprava obecně směřovala k připuštění široké autonomie snoubenců a manželů. V zásadě jsou možné dva přístupy, restriktivní připouštějící

¹⁶⁸ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 400.

¹⁶⁹ HOLUB, Milan, BIČOVSKÝ, Jaromír, POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2.vyd. Praha: Linde, 2009. s. 94.

určitou smluvní modifikaci zákonného režimu, nicméně nikoliv jeho úplné opuštění, zatímco liberálnější přístupy umožňují úplné opuštění zákonného majetkového režimu.¹⁷⁰

Dříve tvořilo SJM vždy minimálně obvyklé vybavení rodinné domácnosti. Dnes je však možné obvyklé vybavení rodinné domácnosti vyjmout z rámce společného jmění manželů, **a tedy je umožněno do budoucna manžele zcela majetkově oddělit.** V případě, že je tato možnost upravena přímo v předmanželské smlouvě, **ke vzniku společného jmění manželů ani nedojde.** Nicméně pokud dojde z této alternativě za doby trvání manželství, pak je nutné, aby za trvání manželství rovněž došlo k vypořádání již existujícího SJM. Dle komentáře pak „*současně nic nebrání tomu, aby byl za trvání manželství režim společného jmění manželů obnoven zpět na režim zákonný, resp. režim modifikovaný*“.¹⁷¹ Tento majetkový režim je tedy úplnou náhradou zákonného režimu, přičemž mezi manžely společné jmění ani nevznikne, ve skutečnosti oddělením společné jmění manželů zaniká. Samozřejmě s výjimkou těch případů, kdy aplikujeme obecnou právní úpravu, například v případě podílového spoluvlastnictví.

V rámci tohoto režimu mezi sebou tedy manželé mají, co se majetku a dluhů týče, **stejný vztah jako osoby, které manžely nejsou.** Z tohoto důvodu je tedy nutné uplatnit **jak obecný vlastnický závazkový režim,** tak nutnost respektovat jiné ochranné mechanismy, které existují bez ohledu na to, zda majetkový režim mezi manžely existuje či nikoliv.¹⁷²

Co se týče těchto vztahů, kdy aplikujeme ustanovení obecné i závazkové části, jedná se například o promlčecí dobu, přičemž zákon jasně říká, že mezi manžely neběží promlčecí doba, dokud manželství trvá. Toto pravidlo aplikujeme obdobně i pro práva mezi osobami žijící ve společné domácnosti a v dalších případech.¹⁷³

Dalším příkladem může být i vzájemné zastupování manželů v ustanovení § 696 OZ, které normuje, že manžel má právo zastupovat svého manžela **v běžných záležitostech,** toto právo však nemá, pokud jeden z manželů sdělí třetí osobě (se kterou má druhý manžel v úmyslu právně jednat anebo již právně jedná), že se zastoupením nesouhlasí. Rovněž soud může zrušit zástupčí právo na návrh druhého manžela.

Mezi ochranné mechanismy, jimiž jsou manželé limitováni patří i zákaz nakládání s domem nebo bytem v případě, kdy manželé žijí společně, což bude pravděpodobně drtivá

¹⁷⁰ DVOŘÁK, Tomáš. Společné jmění manželů a právní úprava jeho smluvní modifikace de lege lata a de lege ferenda. *Obchodní právo*, 2013, roč. 22, č. 7-8, s. 242.

¹⁷¹ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 225

¹⁷² TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, 401

¹⁷³ Konkrétně mezi zastoupeným a zákonným zástupcem, opatrovancem a opatrovníkem či mezi poručencem a poručníkem (§ 646 OZ).

většina případů. Pokud má jeden z manželů právo nakládat s domem nebo bytem, ve kterém se rodinná domácnost rodiny nebo manželů nachází, nesmí bez souhlasu druhého manžela takový dům nebo byt zcizit (prodat jej) anebo k němu zřídit právo, které je neslučitelné s bydlením. Z této povinnosti se může vyvázat tím, že zajistí manželovi nebo rodině obdobné bydlení s bydlením dosavadním, a to po všech stránkách. Pokud by se tak nestalo, může se druhý manžel dovolat neplatnosti takového právního jednání.¹⁷⁴ V tomto případě by se jednalo o neplatnost relativní, jelikož v jejích limitech nespátřuje tak hrubé porušení kritérií § 588 OZ, a dalších základních zásad a principů občanského práva, aby se jednalo o neplatnost absolutní. Obdobná pravidla platí i v případě nájmu bytu manžely.¹⁷⁵ Zároveň je třeba podotknout, že i dle dřívější judikatury se právo na podání návrhu na zúžení či jinou modifikaci nikterak nepromlčuje a v průběhu manželství promlčecí lhůta neběží.¹⁷⁶

Pro úplnost lze uvést ještě například zastavení vydržecí doby mezi manžely, které následuje stejný princip jako výše popsané ustanovení ohledně promlčecí doby.¹⁷⁷

Autonomie vůle má však své limity omezené i logikou věci. Jako jeden příklad za všechny lze uvést, že i za předpokladu zohlednění § 718 odst. 1 OZ **nelze ujednat** režim oddělených jmění **jen ohledně části jmění**, v takovém případě by se jednalo o smlouvu o zúžení společného jmění manželů.

Dílčí pravidla pro režim oddělených jmění pak nalezneme v § 729 a § 730 OZ, přičemž v tomto modifikačním režimu má manžel právo nakládat se svým majetkem bez souhlasu druhého manžela. Pokud podnikají společně, mohou se na rozdělení příjmů dohodnout, přičemž tato dohoda **vyžaduje písemnou formu**. Pokud se výslovně nedohodnou, zákon stanoví, že si příjmy rozdělí rovným dílem. Samozřejmě se nejedná o nutnou náležitost této smlouvy, a takovou dohodu lze doplnit i v budoucnu, aniž by nutně musela být součástí smlouvy o manželském majetkovém režimu.

Problematika doby při uzavírání modifikační smlouvy o odděleném jmění manželů

Opět využitelným a prakticky uplatnitelným shledává autorka fakt, že režim oddělených jmění lze sjednat i jako smlouvu s odkládací podmínkou nebo doložkou času. Tedy je možné stanovit, že režim oddělených jmění bude **ujednán pouze na dobu určitou od vzniku manželství**. Uplynutím této doby může potom vzniknout *ex lege* zákonný režim a manželé od

¹⁷⁴ § 747 OZ

¹⁷⁵ § 748 OZ

¹⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. února 2008, sp. zn. 22 Cdo 3515/2006

¹⁷⁷ V podrobnostech § 1098 OZ

tohoto okamžiku začnou nabývat aktiva i pasiva, přičemž podstatným praktickým důsledkem tohoto řešení je, že „**do té doby nabytý majetek a dluhy nadále zůstávají ve výhradní sféře každého manžela**“.¹⁷⁸

Autorka se poté zamýšlí nad možností, kdy by si manželé ujednali oddělený majetkový režim na tři roky od vzniku manželství a poté by se domluvili na přesně definovaném zúžení jednotlivých součástí společného jmění. O této možnosti komentář nepojednává, uvádí pouze následný zákonný majetkový režim. Dle autorčina osobního názoru by však i toto ujednání mělo být platným a toto řešení by rovněž mohlo najít svou využitelnost mezi některými páry.

Možným ujednáním je i sjednání režimu oddělených jmění poté, co mezi manžely SJM již vzniklo, tímto ujednáním pak dochází k zániku existujícího SJM, přičemž musí následovat vypořádání. Zákonný režim pak přestává platit ohledně jmění budoucího, ale rovněž i stávajícího.¹⁷⁹ Rovněž lze připustit i kombinaci, kdy manželé uzavřou dohodu o oddělení jmění uzavřenou za doby trvání manželství (v jejímž důsledku SJM zanikne) a toto řešení kombinují s dohodou o vzniku společného jmění manželů ke dni zániku manželství.¹⁸⁰

5.5.2. Režim vyhrazující vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství

Na úvod této podkapitoly je nutné upozornit na velmi podstatné rozdíly a důsledky mezi odděleným jměním a tímto typem modifikačního majetkového režimu. Je třeba si uvědomit, že se jedná o podstatně odlišné právní důsledky. Zatímco v případě režimu oddělených jmění společné jmění manželů ani nevznikne, tedy jej ani není nutné žádným způsobem vypořádávat, pokud byl sjednán v rámci předmanželské smlouvy, zatímco v případě vzniku ke dni zániku manželství, SJM naopak vzniká pro účely vypořádání. Společné jmění vzniká tedy jen pomyslně, pro účely vypořádání.

Dle dřívější právní úpravy bylo podmínkou smlouva o zúžení společného jmění až na hranici obvyklého vybavení domácnosti a následující vypořádání.¹⁸¹

Tento režim nahrazuje zákonný režim tedy pouze **po dobu trvání manželství**. Zánikem manželství tedy vzniká zákonný režim v plném rozsahu, byť pouze pro účely vypořádání, přičemž samostatným majetkem každého manžela zůstane pouze takový majetek, který by do SJM nespadal, pokud by modifikační smlouva nebyla uzavřena, tedy se jedná o dary, dědictví,

¹⁷⁸ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 402.

¹⁷⁹ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 402.

¹⁸⁰ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 227.

¹⁸¹ ZUKLÍNOVÁ, PSUTKA: *Spoluvlastnictví a společné jmění...*, s. 94.

věci osobní potřeby, atd.¹⁸² Po dobu trvání manželství však i pro tento režim platí to, co platí pro režim odděleného jmění, tedy předmětem bude takové jmění, které by platilo pro manžele, kdyby platil zákonný režim.

Praktickým účelem tohoto režimu spočívá v tom, že manželé nejsou nijak omezováni společného jmění, které nabyli za trvání manželství, avšak za současného zachování **práva na vypořádací podíl**. Praktickým důsledkem je, že v případě, kdy by si jeden z manželů koupil určitou věc z prostředků, které získal ze svého zaměstnání, bude tato věc náležet do jeho výhradního vlastnictví až v okamžiku, kdy manželství zanikne, tedy se stane součástí společného jmění manželů. Avšak v případě, že takovou věc prodá, bude výtěžek náležet pouze a jen jemu. Nicméně pokud tento domnělý výtěžek nespotřebuje do doby zániku manželství, tak tyto budou náležet do společného jmění manželů. Opačný princip avšak uplatníme, pokud by manžel věc koupil za peněžní prostředky, které **získal v rámci dědictví, daru či před uzavřením manželství** – v takovém případě by se za předpokladu platnosti tohoto režimu, nestala součástí SJM ani zakoupená věc, ale ani nespotřebovaný výtěžek, který byl získán v důsledku prodeje této věci. Ohledně věcí, které manžel tedy zničil, prodal, daroval se **neprovádějí žádné zápočty**.

Důležité je, že na ustanovení o režimu oddělených jmění se použijí dle § 717 odst. 1 in fine použijí obdobně na ustanovení v režimu vyhrazující vznik společného jmění manželů. Avšak vzhledem k odlišným právním důsledkům (srov. výše) bychom měli dle autorčina názoru i dle závěrů autorů komentáře, hovořit spíše o **přiměřeném** užití těchto ustanovení.¹⁸³

V rámci tohoto režimu můžeme rovněž ujednat, že režim vyhrazující vznik SJM ke dni zániku manželství se týká jen budoucího společného jmění, nikoliv jmění stávajícího. Rovněž však lze ujednat, že stávající jmění má zaniknout. Pokud není zjevné, čeho v rámci těchto dvou alternativ, chtěli manželé dosáhnout, pak autoři komentáře předpokládají **úmysl dosáhnout úplné majetkové separace manželů**, tzn. s účinky k veškerému jmění.¹⁸⁴

Jak bylo již poznamenáno výše režimy můžeme mezi sebou i kombinovat. Tedy kombinovat zde popisovaný režim například s režimem rozšíření rozsahu SJM, tedy aby do vypořádání ke dni zániku manželství spadaly i věci, které jsou ve výhradním majetku obou dvou manželů.

¹⁸² DVOŘÁK, SPÁČIL: *Společné jmění manželů v teorii...*, s. 182.

¹⁸³ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 402-403

¹⁸⁴ tamtéž

Na rozdíl od oddělených jmění, které lze ujednat jen k jmění jako k celku (srov. výše), tento majetkový režim může být smluven i jen k části jmění, přičemž ostatní jmění může podléhat zákonnému režimu. Součástí SJM se v tom okamžiku stanou tedy i dluhy, které byly nabyty za trvání manželství splňující podmínky zařazení do SJM v rámci zákonného režimu, jsou-li stále součástí jmění některého z manželů. **Naopak za dobu manželství převzaté dluhy zatěžují každého manžela výlučně** a rovněž každý rozhoduje o osudu svého majetku bez možných zásahů ze strany druhého. Dluhy musí splňovat kritéria uvedená v § 710 OZ, ostatní dluhy přejeté bez souhlasu manžela **se součástí SJM nestanou**. Stejně důsledky bude mít i situace, kdy manželství zaniká ještě za trvání manželství, tedy zejména v případě prohlášení konkurzu na majetek jednoho z manželů.¹⁸⁵ Dle § 268 odst. 2 InsZ tímto dochází i k nutnosti vypořádání SJM.

Rovněž lze ujednat odložení vzniku SJM nikoliv k okamžiku zániku manželství, ale na určitou dřívější dobu v kombinaci s určitou podmínkou (SJM vznikne splněním nejisté budoucí události, například narozením dítěte) nebo doložkou času (například že SJM vznikne tři roky po vzniku manželství). Pokud by nicméně zánik manželství nastal dříve, shodují se autoři komentáře na posouzení, že SJM vznikne zánikem manželství. Rovněž připouštějí možnost, aby si strany pro tento případ ujednaly toto pravidlo odlišně. Pokud by manželé však chtěli, aby SJM vzniklo tři roky po uzavření manželství, pak by si měli sjednat do té doby oddělená jmění. Je však třeba upozornit, že pokud takovou dohodu uzavřeme v rámci režimu vyhražující vznik SJM k okamžiku zániku manželství, pak bude součástí veškeré jmění, které by do SJM náleželo od uzavření manželství.¹⁸⁶ I proto se autorka domnívá shodně s autory komentáře, že toto řešení nenajde mnoho praktického uplatnění. I nadále platí, že můžeme vyhradit společenství i k bližšímu datu, než je zánik manželství, kupř. k době dokončení studií, vojenské služby, návratu z ciziny apod.¹⁸⁷

5.5.3. Režim zúžení rozsahu společného jmění manželů

V rámci tohoto režimu se odkláme od režimu stanoveného zákonem. Tato dohoda se může týkat jak součástí, které patří do SJM (tzn. dluhů a příjmů), tak i součástí, které se dle zákonné úpravy mohou stát součástí SJM až v budoucnosti. Zúžením manželé vyjmou to, co

¹⁸⁵ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 228.

¹⁸⁶ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 404

¹⁸⁷ ANDRLÍK, Jan, BLAŽKE, Jaromír. *Komentář k zákonu o právu rodinném*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1954, s. 105.

by jinak spadalo do společného jmění manželů.¹⁸⁸ Avšak pokud budeme jmění zužovat v rámci trvání manželství, je nezbytně nutné provést i vypořádání společného jmění manželů. **Dohoda o zúžení** může být naformulována různými způsoby, může se týkat různého rozsahu jmění. Co se budoucího majetku týče, dle autorů komentáře je možná i formulace, kdy manželé budoucí majetek určitého druhu oddělí, nicméně se nedohodnou, komu přesně má připadnout do výlučného vlastnictví. Dle názoru autorky je nicméně toto řešení sporné a v praxi dle jejího názoru by mnoho notářů nebylo ochotných takovou dohodu uzavřít s odkazem na nejistotu, kterou s sebou takové ustanovení může nést. Manželé mohou takovou dohodu změnit pouze společným projevem vůle a změna by opět musela mít formu veřejné listiny.¹⁸⁹

Nově **soubor majetku obvyklého vybavení společné domácnosti netvoří mezní hranici zúžení**, avšak při nakládání s tímto majetkem je nutné vyjít ze zvláštního režimu zakotveného v § 698 a 699 OZ. Účinností smlouvy o zúžení přestanou být dané majetkové hodnoty součástí SJM, nicméně musí dojít k jejich vypořádání, tedy se musí jednat o smlouvu (nutnost písemné formy, je-li uzavírána za doby trvání manželství), rozhodnutí soudu anebo nevyvratitelnou domněnku.¹⁹⁰

Stále je třeba mít na paměti, že manželé si takovou dohodu musí stanovit písemně, jelikož pouhá shodná vůle manželů nabýt věc do výlučného majetku jednoho z nich, neznamená, že věc není součástí společného jmění manželů. Předmětem výlučného majetku mohou tedy manželé učinit věc pouze zúžením společného jmění, tedy formou notářského zápisu.¹⁹¹

Zajímavou otázkou je tedy situace, kdy například manželé uzavřou písemnou dohodu ohledně vozu s tím, že tento připadá do výlučného vlastnictví jednoho z manželů. Jakým způsobem pak soudy budou vykládat tuto dohodu? Z hlediska judikatury je jasné, že se jedná o nedostatek formy. Autorka se nicméně domnívá, že situace by spíše s ohledem na právní jistotu stran smlouvy mohla být řešena tím způsobem, že se v této části dohody jedná **o dohodu o vypořádání existujícího majetku**, a nikoliv o zúžení. A to z toho důvodu, že strany se domluví, že do výlučného majetku jednoho z nich spadá automobil – kupř. na podporu podnikání. Dle názoru autorky, pokud s tím obě dvě strany takto počítají a není-li to vůči jedné

¹⁸⁸ FIALA, Josef, KINDL, Milan. *Občanské právo hmotné*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 244.

¹⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 2. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3541/2009

¹⁹⁰ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 228.

¹⁹¹ Usnesení NS 22 Cdo 2779/2008

straně hrubě nespravedlivé, porušující dobré mravy apod., do této dohody by nemělo být s ohledem na pochopitelnou právní jistotu obou stran zasahováno.¹⁹²

Společné jmění manželů můžeme rovněž zúžit o již existující aktiva či pasiva, která byla do té doby součástí výhradního jmění jen jednoho manžela.¹⁹³ Samozřejmě musí být splněny i další předpoklady, které zákon požaduje pro změnu obligačních či věcných práv. Výslovně zákon uvádí pouze požadavek, že modifikační smlouva nabývá vůči třetím osobám účinky až zápisem do veřejného seznamu.¹⁹⁴

V případě, kdy by snoubenci či manželé smlouvu vymezili jako zúžení o všechna aktiva i pasiva, pak by bylo tuto smlouvu třeba posoudit jako založení režimu oddělených jmění, pokud by se ale takové zúžení týkalo **pouze dosavadního jmění obou manželů**, s tím že nově nabytá aktiva a pasiva by opět spadala do společného jmění, resp. dle určitých kritérií i zúženého, jednalo by se vcelku o pouhé zúžení SJM, a nikoliv kombinace různých režimů.¹⁹⁵ Dřívější právní literatura se domnívala, že „zúžení“ nelze úplně a nebude se týkat obvyklého vybavení domácnosti.¹⁹⁶ Nicméně i za dřívější právní úpravy se objevily názory, že notář by neměl manželům či snoubencům vnucovat svoji vůli, a tedy by mělo být možné rozsah SJM zúžit i úplně, a to včetně vybavení rodinné domácnosti anebo dokonce v případě, kdy manželé nemají společnou domácnost.¹⁹⁷

V rámci tohoto modifikačního režimu je rovněž nutné, aby manželé uzavřeli dohodu o vypořádání, přičemž postačí, pokud se určí vlastník, který věc nabývá. Případné kompenzace není třeba řešit. Následně se ale manželé mohou dohodnout, že zúžení bude určitým způsobem kompenzováno v budoucnu a mohou si určit i rozsah této kompenzace.¹⁹⁸ Pokud by vypořádání však provedeno nebylo, dle judikatury by ohledně těchto věcí i nadále platil režim společného jmění manželů.¹⁹⁹

Autorka zároveň souhlasí s dřívějšími právními názory, které vyjadřují nemožnost určení vlastnictví nemovitostí pouze jednomu manželovi do budoucna. Dle Romana Bláhy by takové ujednání odporovalo článku 11 Listiny základních práv a svobod. Tedy se například

¹⁹² Pouze budoucí judikatura však ukáže, jakým směrem se tato právní úprava bude vyvíjet.

¹⁹³ Autorka tedy příliš nerozumí ve společnosti zakořeněnému názoru (a to i mezi notáři, se kterými hovořila), že dluhů se modifikační smlouvy nijak dotknout nemohou a že jsou prakticky bez významu.

¹⁹⁴ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 406. Výklad proveden a contrario závěrem, že o zúžení SJM platí mutatis mutandis stejné závěry jako o rozšíření SJM.

¹⁹⁵ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 406

¹⁹⁶ DVOŘÁK, SPÁČIL: *Společné jmění manželů v teorii...*, s. 173.

¹⁹⁷ RYŠÁNEK, Zdeněk. Zúžení společného jmění manželů smlouvou. *Ad notam*. 2009, roč. 15, č. 1, s. 27.

¹⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. prosince 2009, sp.zn. 22 Cdo 183/2008

¹⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2002, sp. zn. 22 Cdo 1476/2000

manželka nemůže vzdát práva nabývat vlastnictví k nemovitostem do budoucna.²⁰⁰ Jak bylo již uvedeno výše, pro úplnost je nutno dodat, že tyto smlouvy nelze uzavřít se zpětným účinkem.

5.5.4. Režim rozšíření SJM

Smyslem rozšíření SJM je umožnit manželům na základě jejich dohody rozšířit SJM oproti rozsahu, který vyplývá ze zákonné úpravy.²⁰¹ Může se jednat jak o majetek již existující, tak i o majetek, který má vzniknout teprve v budoucnu, tedy po uzavření modifikační smlouvy. Jde-li o rozšíření aktiv či pasiv *pro futuro*, pak se tato složka může stát součástí SJM teprve až v okamžiku rozhodném pro vznik dluhu nebo nabytí vlastnictví, nikoliv dříve.

Manželé si mohou začlenit do SJM i jen určité surogáty. Tedy například se domluvit na tom, že výhradní vlastnictví jednoho z manželů se nijak nemění, nicméně pokud by tento majetek byl poškozen nebo zničen, stane se tento surogát odchýlně od režimu § 709 odst. 1 písm. e) OZ součástí SJM.

Pokud manželé budou chtít, aby jejich rozšíření o existující aktiva či pasiva mělo účinky vůči třetím osobám, je opět nutné zavést tuto skutečnost do příslušného veřejného seznamu, v tomto případě Seznamu listin o manželském majetkovém režimu. Stejný princip platí i v případě věcí, které jsou evidované ve veřejném seznamu, typicky nemovitostí. I zde nastávají věcně právní účinky až od okamžiku zápisu do katastru nemovitostí.²⁰²

Tradičně se však v rámci této modifikační dohody bude jednat o vnesení majetku jednoho z manželů, který byl v jeho vlastnictví před uzavřením manželství anebo o předmětech s negativním vymezením (viz kapitola 3). Lze si představit situaci, kdy žena nebo muž nechtějí žít v domě, ke kterému nemají vlastnické právo, ač jsou oba dva manžely, a tedy se SJM rozšíří o tento dům. Zároveň nic nebrání ani ujednání rozšíření rozsahu SJM *o veškerý výlučný majetek* jednoho z manželů, který nabyde v budoucnu.

Dále je nutné poznamenat, že se nejedná o synallagmatický závazek, tedy není překážkou, pokud se tato změna udála pouze ve prospěch jednoho z manželů a na úkor druhého. V takovém případě se pravděpodobně nejedná o vnos, nýbrž soud toto rozšíření může promítnout v řízení o vypořádání SJM s přihlédnutím k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí těchto majetkových hodnot.²⁰³

²⁰⁰ BLÁHA, Roman. K obsahu dohody o zúžení SJM do budoucna. *Ad notam*, 2008, roč. 14, č. 1, s. 13.

²⁰¹ Rozsudek NS, sp.zn. 22 Cdo 3708/2010

²⁰² TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 406.

²⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2012, sp.zn. 22 Cdo 2480/2010.

5.6. Evidence modifikačních smluv

Dle názoru autorky se jedná o jednu z nejdůležitějších tématik v rámci vybraného tématu práce. Úpravu nalezneme v § 721 a násl. OZ. Jelikož se jedná o úpravu veřejného práva, co se týče evidence veřejných seznamů, tato tematika není upravena v občanském zákoníku, zde není dokonce stanoven ani velmi zásadní účinek zápisu, který smlouvy mají, téměř celá úprava se soustředí do notářského řádu (dále jen "NŘ"). Důvodem je, že se jedná o úpravu veřejného seznamu, která spadá pod oblast veřejného práva, nikoliv soukromého.

V rámci evidence smluv rozlišujeme **Evidenci listin o manželském majetkovém režimu** (tato je neveřejná, primární využití nalezneme v souvislosti s pozůstalostním řízením), a dále se jedná o **Seznam listin o manželském majetkovém režimu** (dále jen "Seznam listin").

Přístup do rejstříku má, resp. vydání opisů smluv či rozhodnutí anebo potvrzení o jejich neexistenci vydá kterýkoli notář (srov. § 351 odst. 3 NŘ).²⁰⁴ Smlouva o manželském majetkovém režimu se zapíše do veřejného seznamu (tím je **Seznam listin**), je-li to ve smlouvě ujednáno anebo na výslovnou žádost manželů²⁰⁵. Do seznamu se zapíše vše, co mění zákonný režim manželů. Tento zápis má povinnost provést **bez zbytečného odkladu** ten, který sepsal tuto smlouvu, pokud to není možné, pak ten, který tento seznam vede.²⁰⁶ Z citovaného ustanovení vyplývá důraz na širokou autonomii vůle obou manželů. Výhodou je, že účinky takto zveřejněné smlouvy platí vůči všem, tedy erga omnes. Důsledkem takového zápisu do Seznamu listin je, že dobrá víra třetích osob bude vyloučena.

Co je na této problematice dle autorky vůbec nejzásadnější je, že **manželé se dle § 351 odst. 1 NŘ takové smlouvy pak mohou dovolat vůči třetím osobám i pokud takové osoby nebyly s jejich obsahem seznámeny**.²⁰⁷ Takové namítnutí je bez právních účinků.²⁰⁸ Tento závěr dokládá i § 980 OZ, který říká, že v případě, kdy je do veřejného seznamu zapsáno právo k věci, neomlouvá nikoho neznalost zapsaného údaje. Zápis je tedy fakultativní, a z hlediska praktických dopadů velmi účinný.

Autorka nicméně vidí velkou nevýhodu v tom, že údaje nejsou přístupné veřejně na internetu, stejně jako v případě evidence např. www.justice.cz, nicméně dle autorů komentáře

²⁰⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, č. 23-24, s. 801.

²⁰⁵ KLEIN, Šimon. Evidence a seznam listin o manželském majetkovém režimu. *Ad Notam*, 2014, roč. 22, č. 6, s. 25.

²⁰⁶ § 721 OZ

²⁰⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdena, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 220, s. 71.

²⁰⁸ *Výkladové stanovisko Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 1.3.2013* [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, [cit. 5. února 2017]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Stanovisko-03.pdf>>.

se následující způsob zdá dostatečný, jelikož bude převažovat zákonná úprava majetkového režimu. Autorka se však domnívá, že se jedná o zatížení věřitelů, kteří se musí domáhat této informace u notáře a v praxi by bylo mnohem užitečnější, kdyby Seznam listin byl přístupný veřejně. Veřejně přístupný je nicméně pouze fakt, zda mají konkrétní manželé nějakým způsobem modifikován režim, ať už smlouvou anebo rozhodnutím soudu. Následně si však věřitel nebo kterákoliv osoba musí zažádat o autorizovaný opis.²⁰⁹

Dle § 351 odst. 3 NŘ je „notář povinen vydat každému na jeho žádost ze sbírky listin opis smlouvy o manželském majetkovém režimu či opis soudu o změně manželského majetkového režimu“. Zároveň se dle citového ustanovení, může věřitel domáhat i potvrzení, že taková smlouva není evidována. **Tento opis je zpoplatněn²¹⁰** a je jej možné získat u libovolného notáře. Opis si může vyžádat každá osoba, **není nutné prokazovat právní či jiný zájem.²¹¹**

Do sbírky listin se zakládá elektronický stejnopis zápisu o modifikační smlouvě či takové rozhodnutí soudu, které upravuje manželský majetkový režim. Listinná podoba pak může být převedena do elektronické pomocí konverze.²¹²

Se Seznamu listin nelze v žádném případě usuzovat na vlastnické právo, jeho smyslem je pouze poskytnout informaci o existenci listiny a jejím obsahu. Právo může být kdykoliv převedeno na třetí osobu a v daném seznamu se tato skutečnost nijak neprojeví. „*Seznam není evidencí věcí ani práv k nim. Z uvedených důvodů není tedy významné, zda nastaly věcně právní účinky smlouvy.*²¹³

Jak bylo již uvedeno výše hlavním praktickým dopadem evidence je dle § 351 odst. 1 NŘ skutečnost, že manželé se těchto smluv mohou vůči třetím osobám dovolat, i když tyto osoby nebyly s tímto obsahem seznámeny. Autoři komentáře mají výhrady k tomu, že tento zásadní účinek není uveden v OZ, nicméně úpravu považují za komplexní.²¹⁴

²⁰⁹ STREJC, Martin, PECHÁČEK, Miroslav, ZAPLETAL, Miroslav. Nahlížení veřejnosti do rejstříku seznamu listin o manželském majetkovém režimu. *Ad notam*, 2014, č. 3. s. 13.

²¹⁰ Vyhláška č. 196/2001 Sb., notářský tarif

²¹¹ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 449.

²¹² TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 447.

²¹³ Výkladové stanovisko Prezidia NK ČR ze dne 15. a 16.4.2014, č. 2/2014.

²¹⁴ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 450.

6. Několik poznámek k exekucím a výkonu rozhodnutí SJM

Otázka, co spadá do majetku SJM byla těžištěm poměrně zásadních právních debat. Ještě v roce 2000 se Nejvyššího soudu opíral ve své argumentaci o R 8/66 jasně stanovující, že pohledávka z účtu, jehož majitelem je jeden z manželů, nepatří do SJM, ale patří sem jen peněžní prostředky z tohoto účtu vyplacené manželovi.²¹⁵ Právě proto pak nebylo možné, aby byla v rámci SJM zařazena pohledávka nabytá jedním z manželů za trvání manželství. Dle mnoha autorů neměl tehdejší právní názor oporu ani v platné právní úpravě, a odkazoval na překonanou judikaturu.²¹⁶ Před rokem 2000 dokonce manžel povinného nemohl být účastníkem exekučního řízení, ale mohl jím být pouze v případě exekučního postihu věcí. Z tohoto stavu vycházela dříve i judikatura v případech, které se vztahovaly k exekucím příkázání pohledávky z účtu manžela povinného.

Na mnoha judikátech je patrné, jak moc se nahlížení na výkon rozhodnutí změnilo od dřívějších dob. „*Výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu podle ustanovení § 303 a násl. OSŘ může být nařízen a proveden jen u pohledávky z účtu, jehož majitelem je povinný. Jiná pohledávka z účtu není způsobilým předmětem tohoto výkonu rozhodnutí, i kdyby na účet byly vloženy peněžní prostředky povinného, případně peněžní prostředky patřící do společného jmění manželů (povinného a majitele účtu). Manžel majitele účtu není účastníkem řízení o výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z tohoto účtu.*“²¹⁷ Dnes je samozřejmě možné postihnout i účet manželů, ať už plně nebo do výše vypořádacího podílu toho manžela o jehož výhradní dluh se jedná, rovněž manžel je účastníkem řízení o výkon rozhodnutí.

Z důvodu odlišné právní úpravy (dříve se jednalo o dluhy „vzniklé“, dnes jde o dluhy „převzaté“)²¹⁸ jsou rozhodnutí Nejvyššího soudu vymezující dluhy vzniklé jiným způsobem než převzetím dluhu za nového legislativního stavu nepoužitelná. Společný dluh (s výjimkami, které jsou uvedeny výše) již nemůže vzniknout bez souhlasu druhého manžela.²¹⁹

²¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.4.2000, sp. Zn. 21 Cdo 1774/99, uveřejněné pod č. R 4/2001 ve sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.

²¹⁶ DVOŘÁK, Jan, POLEDNA, Zbyněk. *Exekuční postih pohledávek patřících do SJM a výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu*. Právní rozhledy, 2002, č. 10. s. 486-487.

²¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2000, sp. zn. 21 Cdo 1774/99.

²¹⁸ Blíže kapitola 3.3

²¹⁹ MELZER, Filip, TĚGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renata. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 19, s. 653.

6.1. Dluhy, které jsou součástí SJM versus dluhy, které nejsou součástí SJM

Pokud je jedná o dluh, který patří do SJM, není situace složitá, jelikož věřitel se může uspokojit z **majetku SJM** anebo z **výlučného majetku obou manželů**.

V případě vyloučených dluhů manžela²²⁰ můžeme postihnout a provést exekuci **pouze** vůči výhradním majetku dlužného manžela anebo **do výše jeho vypořádacího podílu** na společném majetku, přičemž velikost tohoto podílu se stanoví podle pravidel o vypořádání SJM (§ 742 a násl. OSŘ). Pokud by souhlas byl dán, bude možné provést výkon rozhodnutí vůči celému majetku ve společném vlastnictví i na výhradním majetku každého z manželů. Aby však bylo možné postihnout výlučný majetek manžela, je nezbytné, aby vůči němu existoval exekuční titul. Zásadní novinkou oproti dřívější úpravě je to, že výlučný dluh manžela lze ze SJM uspokojit bez ohledu na to, kdy tento dluh vznikl a zároveň je třeba mít na paměti, že se věřitel může uspokojit nikoliv z veškerých aktiv SJM, ale jen do výše vypořádacího podílu dlužného manžela, jak je uvedeno výše. Vypořádací podíl druhého manžela ale musí na rozdíl od předchozí právní úpravy zůstat nedotčen.²²¹

Zajímavý je praktický příklad, kdy manželka má automobil v jejím výlučném vlastnictví, přičemž za různé opravy dluží autoservisu 50 tisíc korun. Tento dluh tedy nespadá do SJM. V případě, že manželka nezaplatí, věřitel se bude moci uspokojit z jejího výhradního majetku, ale dokonce i ze SJM. Výlučný majetek manžela je nicméně plně chráněn. Avšak pokud se v tomto případě bude věřitel domáhat majetku v SJM, je důležité, aby manžel byl aktivní, tedy **musí svůj nesouhlas projevit vůči věřiteli bez zbytečného odkladu** poté, co se dozví o dluhu manželky a oznámil, že dluh vznikl proti jeho vůli. V tomto případě věřitel bude moci postihnout dluh **pouze do výše, která by připadla dlužníkovi při vypořádání SJM**. Je důležité si uvědomit, že omezení je určeno finanční částkou, tedy se týká jen a pouze hodnoty podílu, nikoliv konkrétních věcí, které si manžel určí.²²²

V rámci výkonu rozhodnutí musíme mít rovněž na paměti **požadavek subsidiarity**, který v našem právním řádu, na rozdíl od úpravy ruské nebo italské, stanoven výslovně není, ale bezesporu vyplývá z obecného požadavku přiměřenosti, který je aplikovatelný i na výkon rozhodnutí. Ten lze aplikovat kupř. v případě existence vespolečného zástavního práva, kdy by se

²²⁰ Blíže kapitola 3.3.

²²¹ MELZER, Filip, TÉGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renata. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 19, s. 653-655.

²²² BEZOUŠKA, PIECHOWICZOVÁ: *Nový občanský zákoník...*, s. 119-120.

věřitel měl primárně uspokojovat z hodnot, které stačí pro jeho uspokojení. V opačném případě by se mohlo jednat o zneužití práva ve smyslu § 8 OZ.

OZ (dle autorky bohužel) neupravuje principy jako jiné právní řády podle kterých by věřitel měl realizovat své právo nejprve prodejem movitých věcí, než přistoupí k dražbě nemovité věci, nicméně dle autorů komentáře byly již za předchozí právní úpravy tyto principy do našeho právního řádu implementovány s odkazem na zákaz výkonu práva v rozporu s dobrými mravy.

V rámci předchozího výkladu lze tedy dovodit, že pokud se bude jednat o výhradní dluh jednoho z manželů, má se věřitel uspokojovat jen z majetku dlužníka, pokud postačuje k jeho uspokojení, a tedy je zcela v rozporu s požadavkem přiměřenosti, aby byla dotčena práva třetích osob, včetně druhého manžela.²²³ V praxi se však tento postup často neaplikuje, anebo majetek nepostačuje, tedy věřitel uspokojuje svou pohledávku i v rámci vypořádacího podílu na společném majetku.

6.2. Zásadní momenty v průběhu exekuce

Jelikož je problematika exekucí poměrně složitá, pro porozumění se autorka pokusí vymezit její základní mezníky. Aby se manžel, nebo obecně kterýkoliv věřitel mohl domáhat svého práva, je nutné, aby podal exekuční návrh, který může podat dle § 29 EŘ libovolnému exekutorovi. V rámci exekuce probíhá řízení mezi hlavními subjekty – tím jsou exekuční soud, účastníky (což je oprávněný a povinný) a účastníkem vybraný exekutor.

Úkony exekutora se považují za úkony soudu, nicméně je ale nutné, aby exekutor musí nejprve požádat soud o pověření v souladu s § 43a EŘ. Současně s touto žádostí uskuteční zápis do rejstříku zahájených exekucí. Soud vydá současně pověření, ve kterém označí oprávněného a povinného, exekutora, exekuční titul a informaci o tom, kdo jej vydal a datum a podpis. Zároveň soud může dát pokyn k odmítnutí nebo zastavení či zamítnutí za splnění zákonem stanovených podmínek.

Co je však důležité pro vybranou problematiku jsou následující dva okamžiky a tím je **vyrozumění o zahájení exekuce** a **exekuční příkaz**. Vyrozumění se doručuje do 15 dnů, přičemž nastává tzv. *generální inhibitorium*, čili povinný nesmí nakládat s majetkem jako takovým s následky relativní neplatnosti. Současně s doručením vyrozumění však exekutor

²²³ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 514.

musí doručit výzvu k dobrovolnému placení s lhůtou 30 dnů, přičemž náklady exekutora by se po zaplacení snížily na polovinu.

Naproti tomu **exekuční příkaz** má účinky *speciálního inhibitoria*, kdy je povinnému zakázáno nakládat s majetkem zde uvedeným pod sankcí absolutní neplatnosti. Současně s tímto exekutor doručuje i příkaz k úhradě nákladů exekuce proti nimž může povinný do 8 dnů podat námitky. Pokud jim exekutor nevyhoví, postoupí je do 15 dnů soudu.

6.3. Modifikační smlouvy a výkon rozhodnutí

Základním ustanovením je § 262a OSŘ, který stanoví, že „výkon rozhodnutí na majetek patřící do společného jmění manželů lze nařídit také tehdy, jde-li o vydobytí závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů. Za majetek patřící do společného jmění povinného a jeho manžela se pro účely nařízení výkonu rozhodnutí považuje také majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že byl smlouvou zúžen zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů nebo že byl smlouvou vyhrazen vznik společného jmění ke dni zániku manželství.“

Úprava výkonu rozhodnutí je nesmírně komplikovaná, a to i v souvislosti s mnoha provedenými novelami. Dříve manžel podával tzv. vylučovací žalobu, dnes podává návrh na zastavení výkonu rozhodnutí²²⁴, který není na rozdíl od excindační žaloby zatížen soudním poplatkem. V této souvislosti je rovněž praktické podat návrh na odklad výkonu rozhodnutí, nicméně dle § 266 odst. 2 OSŘ může soud odložit výkon rozhodnutí i bez návrhu povinného, pokud lze očekávat, že výkon rozhodnutí bude zastaven. Manžel povinného je dle § 255 odst. 2 OSŘ účastníkem řízení, a proto není důvod, aby podstupoval zdlouhavější cestu excindační žaloby, která je primárně určena pro třetí osoby, které nejsou účastníkem řízení.²²⁵

V takovém případě se tedy může manžel nebo manželka domáhat vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí (návrh na zastavení výkonu rozhodnutí), který patří do SJM, pokud má právo, které nepřipouští, aby bylo postiženého majetku užito k úhradě vymáhané pohledávky. Dle Dvořáka takovým právem je pak skutečnost, že vymáhaná pohledávka vznikla jen povinnému za trvání manželství při používání majetku, který dle modifikační smlouvy nepatřil

²²⁴ NOVOTNÝ, Petr a kol., *Nový občanský zákoník, rodinné právo*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2014. s. 62.

²²⁵ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 522.

do SJM. Nicméně pro tyto účinky musí modifikační smlouva nabýt účinnosti před vznikem vymáhané povinnosti.²²⁶

Odlíšná situace ale nastává, pokud jde o majetek, který je identifikován v **Seznamu listin o manželském majetkovém režimu**. V takovém případě je nedlužný manžel chráněn už ve fázi nařízení výkonu rozhodnutí, pokud závazek vznikl až po registraci do tohoto veřejného seznamu. Dle komentáře „nesmí být na takový majetek, jenž by jinak spadal dle zákonného režimu do SJM, dle modifikace je však výhradním majetkem nedlužného manžela, výkon rozhodnutí nařízen anebo vydán exekuční příkaz.“²²⁷

Ačkoliv jazykový výklad § 262a OSŘ by mohl vyvolávat zdání, že modifikační smlouvy, byť zapsané s Seznamu jsou pro účely nařízení výkonu rozhodnutí bezvýznamné, v rámci teleologického výkladu je nutné ztotožnit se závěry komentáře. Zároveň lze tento názor opřít i o ustanovení § 980 OZ, který stanovuje, že: „*Je-li do veřejného seznamu zapsáno právo k věci, neomlouvá třetí nikoho neznalost zapsaného údaje.*“.

Nadále však bude platit, že pokud smlouva v tomto veřejném seznamu není zapsána, mohou se jí manželé vůči třetí straně dovolat pouze v takovém případě, kdy je strana s touto smlouvou seznámena. Takové účinky má vůči třetím osobám i rozhodnutí soudu od nabytí právní moci. Zveřejnění takového rozhodnutí upravuje notářský řád a slouží primárně k ochraně věřitelů.²²⁸

Exekuční řád má k němu z autorčina pohledu přístup k modifikačnímu režimu jasnější. Dle § 42 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (dále jen "EŘ") je **exekutor** před vydáním exekučního příkazu **povinen zjistit existenci modifikační smlouvy v Seznamu listin** o manželském majetkovém režimu, přičemž je povinen se tímto zápisem řídit, pokud se samozřejmě jedná o vydobytí závazku, který vznikl před zápisem do této evidence. V pochybnostech, zda daná skutečnost nastala před či po zápisu do Seznamu listin, se má za to, že závazek vznikl **před zápisem listiny do Seznamu listin**.²²⁹

²²⁶ DVORÁK, Tomáš. Společné jmění manželů a právní úprava jeho smluvní modifikace de lege lata a de lege ferenda. *Obchodní právo*, 2013, roč. 22, č. 7-8, s. 242-263.

²²⁷ TÉGL, Petr, MELZER, Filip, JINDŘICH, Miloslav. In MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 520.

²²⁸ BEZOUŠKA, PIECHOWICZOVÁ: *Nový občanský zákoník...*, s. 118.

²²⁹ Což je logický závěr vzhledem ke staze dlužníků co nejvíce zkrátit majetek věřitele například účelovými převody majetku na manželku. Občanského zákoník chrání práva věřitele rovněž instituty odporovatelnosti novou koncepcí převzetí majetku (tedy aktiv) na osobu blízkou. Dlužník může převést jen aktiva, nicméně dle zákona se osoba, v jejíž prospěch se změna závazku uskutečnila, stává zavázanou z dluhů společně a nerozdílně s dlužníkem. Pro naše účely je relevantní pouze osoba blízká. V případě, že prokáže, že o dluhu nevěděla, ani vědět nemohla, je zavázána jen do výše nabytého majetku. Pokud toto neprokáže je k dluhům zavázána v jejich v plné výši.

Dle § 42 odst. 3 lze pak v **ostatních případech** lze vydat exekuční příkaz postihující majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že byl zákonný režim společného jmění manželů změněn.

Pokud se bude jednat o majetek spadající pod režim § 42 OSŘ, je účinnou procesní obranou **návrh na zastavení výkonu rozhodnutí co do konkrétního exekučního příkazu**, rovněž může navrhopvat zastavení exekuce jako celku, pokud je to v daném případě vhodné. Dle autorčina názoru se v tomto případě jedná o jednu z nejméně přehledných právních úprav, přičemž vysvětlení laikům je takřka nemožné.

6.4. Rozdílné přístupy procesní úpravy k obvyklému vybavení domácnosti

Ačkoliv úprava do roku 1998 absentovala, aplikační praxe vytvořila doktrínu, dle které obvyklé vybavení rodinné domácnosti tvořilo minimální hranici bezpodílového spoluvlastnictví manželů²³⁰. Věci spadající pod tento právní režim rovněž dle zákona nepodléhaly výkonu rozhodnutí, nicméně judikatura se klonila a dodnes se kloní spíše k restriktivnímu výkladu, přičemž pod tento termín subsumuje pouze ty věci, které „slouží k uspokojování **základních** životních potřeb“.²³¹ Soud zde sice pracuje s vybavením domácnosti, které je typické – jedná se například o televizor, pračku, notebook, sedací soupravy, přehrávače, toustovače, nicméně se dle soudu nejedná o takové vybavení, které by splňovalo nutně kategorii oné „**nezbytnosti**“. V praxi tedy vznikla určitá **dvojkolejnost, kdy musíme důsledně odlišovat, zda s tímto právním termínem pracujeme pro účely výkonu rozhodnutí anebo modifikace SJM**. Notář tedy může považovat za obvyklé vybavení domácnosti něco jiného než soud. Nicméně v obou sledovaných případech musíme přihlížet ke všem okolnostem a samozřejmě uvažovat, zda jsou v dané domácnosti například děti či nikoliv – ad absurdum, určitě nebude možné zabavit přebalovací pult na dítě, pokud je v domácnosti batole, nicméně pokud je již batolet 5 let, a přebalovací pult neslouží jeho potřebě, je tento majetek bezesporu zabavitelný a nepokrývá kritéria nezbytnosti. S tím souhlasí i závěr Nejvyššího soudu, podle kterého se měřítko nezbytnosti neodvívá pouze od **četnosti a způsobu užívání věci**, nicméně musíme především uvažovat, zda **lze** na povinném **požadovat, aby se obešel** při uspokojování svých životních potřeb bez této věci.²³²

²³⁰ DVORÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2007. s. 178.

²³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2004, sp. zn. 20 Cdo 180/2003.

²³² Tamtéž.

7. Závěr

Jednou z hlavních otázek, které si autorka pokládala bylo, zda je možné nějakým způsobem upravit si sankce za nevěru a osobní práva a povinnosti manželů. Bohužel po pečlivém zkoumání právnické literatury, došla autorka k závěru, že stávající právní úprava k tomuto není nakloněna a modifikační režim lze uplatnit pouze na vyjasnění otázek ohledně majetkového režimu. Autorka se ztotožňuje se závěry některých autorů (lze jmenovat například Michala Dvořáka), který se domnívá, že obdobná ujednání lze ujednat jako inominátní smlouvu, ačkoliv smluvní sankce za nevěru je i dle tohoto autora kategoricky vyloučena. Na základě analýzy anglického práva, kde se tato ujednání běžně vyskytují se však autorka domnívá, že v této oblasti lze v budoucnu předpokládat vývoj, který bude těmto ujednáním nakloněn, přičemž je zde otevřen poměrně široký prostor pro polemiku na poli právnické veřejnosti.

V této diplomové práci byla provedena pečlivá analýza textu účinného občanského zákoníku spolu s komentáři a další příslušnou právní literaturou spolu s podrobným zhodnocením majetku, který do SJM spadá a který už nikoliv. Tuto problematiku autorka poměrně detailně doplnila i judikaturou k tomuto tématu. Celou práci se prolíná nastínění principů anglického práva vybrané tematiky.

Další otázku, kterou si autorka pokládala na začátku své diplomové práce, bylo, zda příjmy manželů spadají do SJM a zda právní úprava poskytuje právně relevantní možnost takové ujednání naprosto vyloučit. Z tohoto hlediska lze bezesporu konstatovat, že manželé si mohou plně uzpůsobit modifikační dohodou SJM, že příjmy jednoho z manželů do SJM nebudou spadat. Tohoto výsledku mohou docílit jak ujednáním zúžení SJM, tak i režimem odděleného jmění manželů.

Co se týče možnosti manželů upravit předmanželskou smlouvou poměry k nezletilým dětem, je tato možnost v rámci českého práva dle názoru autorky omezena. Domluva nesmí být v rozporu s dobrými mravy a veřejným pořádkem. Modifikační smlouva je v českém právním řádu vnímána jako primárně smlouva majetková a z tohoto důvodu by dle převažujících názorů právnické obce taková ujednání obsahovat neměla. Z důvodu velkého tíhnutí autorky k autonomii vůle se autorka domnívá (avšak názor není v souladu se závěry právnické obce a jedná se tedy o úvahu *de lege ferenda*), že takové ujednání by mohlo být chápáno jako inominátní smlouva a pokud by nebylo v rozporu se zájmem dítěte, měl by k této domluvě soud přihlídnout.²³³

²³³ Úvahy *de lege ferenda* a jejich důvody podrobněji uvedeny v kapitole 4.4.

S výše uvedenou problematikou úzce souvisí i jeden z dalších cílů této práce, tedy poskytnout přehled ujednání, které si manželé nebo snoubenci upravit mohou a které již nikoliv. V rámci poměrně detailní analýzy, kterou autorka provedla, lze v této otázce konstatovat, že judikatura je v této oblasti nepříliš rozsáhlá, a tedy si v tomto ohledu musíme pomoci doktrínou, které se věnuje jen několik málo autorů. V této otázce lze shrnout, že v návaznosti na zásady nového občanského zákoníku by byla a priori neplatná ustanovení modifikační smlouvy, která by byla v rozporu se zákonem, dobrými mravy, veřejným pořádkem či ujednáním týkající se práv a povinností osobního charakteru. Dle vyjádření prezidenta Notářské komory ČR Radima Neubaura nesmí manželská smlouva stanovit, zda a kolik budou mít manželé děti, rozdělit si konkrétně provádění domácích prací.²³⁴ Autorka se ztotožňuje s tím, že smlouva nesmí obsahovat ujednání o zákaz výtěžné činnosti jednoho z manželů. V tomto případě by dle názoru autorky byl jednoznačně porušen veřejný pořádek a dobré mravy. Není možné ani ujednání, které upravuje za jakých podmínek se druhý může domáhat rozvodu nebo konkrétní určení částky jako odměny manželce za porod dítěte. Manželé si nemohou ani upravit částku, kterou manželka obdrží za každý rok trvání manželství.

Velmi uspokojivého zjištění se autorce dostalo ohledně právní jistoty obou manželů, co se týče jejich účinku vůči třetím osobám, resp. věřitelům. Pokud manželé modifikační smlouvu zveřejní v **Seznamu listin o manželském majetkovém režimu** jejich ochrana před případnými věřiteli bude velmi silná a věřitel se nebude moci v rovině hmotněprávní ani procesněprávní domáhat uspokojení z majetku, který je v tomto seznamu uveden jako výhradní majetek manžela. V takovém případě je nedlužný manžel chráněn už ve fázi nařízení výkonu rozhodnutí, pokud závazek vznikl až po registraci do tohoto veřejného seznamu. Úprava exekuce je jako důvod pro uzavření manželské modifikační smlouvy bezesporu jedním z nejsilnějších argumentů. Nová právní úprava, ačkoliv oproti předchozí právní úpravě nabyla významných změn, umožňuje domáhat se uspokojení i z výlučného majetku jednoho z manželů, a to i přestože dluh nepatří do SJM. Samozřejmě pouze do výše vypořádacího podílu každého z manželů, nikoliv tedy do výše celého rozsahu aktiv, jak to umožňovala předchozí právní úprava. Dle názorů právnické obce lze výlučný dluh jednoho z manželů uspokojit bez ohledu na to, kdy tento dluh vznikl. Manžel se sice může bránit návrhem na zastavení výkonu rozhodnutí a právní argumentací přiměřenosti, kterou autorka podrobněji rozvedla v 6. kapitole, nicméně modifikační smlouva je dle názoru autorky bezesporu mnohem elegantnějším řešením.

²³⁴ *Každá pátá svatba už s manželskou smlouvou* [online]. novinky.cz, 5. května 2017 [cit. 6. května 2017]. Dostupné na <<https://www.novinky.cz/finance/436063-kazda-pata-svatba-uz-s-manzelskou-smlouvou.html>>.

Na začátku diplomové práce si autorka pokládala i otázku, zda je v nějakém ohledu uzavření modifikační smlouvy pro manžele nevýhodné. Kromě časové investice u notáře a dle názoru autorky minimální investice z hlediska finančních prostředků, autorka žádná negativa v tomto ohledu nenašla, ba naopak se domnívá, že její uzavření je více než žádoucí. Na základě podrobného zkoumání platné a účinné právní úpravy majetkových poměrů manželů v českém právním řádu by autorka úpravu majetkových poměrů modifikační smlouvou doporučila každému páru, ať už v rámci manželství anebo nejlépe před vstupem do manželství, a to především s ohledem na jejich právní jistotu.

S plynutím času si lidé čím dál více uvědomují důležitost modifikačních smluv SJM, a to do té míry, že dle nejnovějších dat je podle notářské komory každé páté manželství je uzavřeno spolu s modifikační smlouvou. Pouze 20 % lidí však nevnímá návrh na uzavření předmanželské smlouvy jako projev nedůvěry nebo urážku.²³⁵ Autorka však předpokládá, stejně jako výzkumy nejaktuálnějších dat, že tento počet se bude spolu s informovaností veřejnosti nadále zvyšovat.

²³⁵*Každá pátá svatba už s manželskou smlouvou* [online]. novinky.cz, 5. května 2017 [cit. 6. května 2017]. Dostupné na <<https://www.novinky.cz/finance/436063-kazda-pata-svatba-uz-s-manzelskou-smlouvou.html>>.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- BIČOVSKÝ, Jaroslav. *Bezpodílové spoluvlastnictví manželů*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1978. 248 s.
- LOWE, Nigel, GILLIAN, Douglas. *Bromley's Family Law*. 1. vydání. United States: Oxford University Press, 2007, 1153 s. ISBN 978-0-406-95951-5.
- BEZOUŠKA, Petr, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník – nejdůležitější změny*. 1. vydání. Praha: Anag, 2013. 376 s. ISBN 978-80-7263-819-2.
- DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2007. 264 s. ISBN 978-80-7357-262-4.
- HRUŠÁKOVÁ, Milada, KRÁLÍČKOVÁ, Zdena, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 366 s. ISBN 978-80-7400-644-9
- KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. 408 s.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Autonomie vůle v rodinném právu v českoitalském porovnání*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 264 s. ISBN 80-210-3093-3.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2009, 168 s.
- FIALA, Josef, KINDL, Milan. *Občanské právo hmotné*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 436 s.
- NOVOTNÝ, Petr a kol., *Nový občanský zákoník, rodinné právo*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2014. s. 200. ISBN 978-80-247-5167-2.
- SALAČ, Jaroslav. *Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2004. 302 s. ISBN 80-7179-914-9.
- ŠTĚPÁNOVÁ, Silvie. *Společné jmění manželů a podnikání*. 1.vydání. Brno: Computer Press, 2006. 224 s.
- HOLUB, Milan, BIČOVSKÝ, Jaromír, POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2.vyd. Praha: Linde, 2009. 200 s.

Komentáře

- ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý*. Praha: Linhart, 1935, 1011 s.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek IV/1. § 655 – 793. 1. vydání. Praha: Leges, 2016, 2064 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1349 s.
- ZUKLÍNOVÁ, Michaela, PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů: § 136 - § 151 občanského zákoníku: podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.)*. 1. vydání. Praha: Linde, 2012, 161 s.
- ANDRLÍK Jan, BLAŽKE Jaromír. *Komentář k zákonu o právu rodinném*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1954, 567 s.
- HOLUB, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář: podle stavu k 1.3.2003*. 2. vydání. Praha: Linde, 2003. 197 s.
- ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha: Linde, 2008, 2008, 1391 s.

Články

- BLÁHA, Roman. K obsahu dohody o zúžení SJM do budoucna. *Ad notam*, 2008, roč. 14, č. 1, s. 13-14. ISSN 1211-0558.
- DVOŘÁK, Tomáš. Společné jmění manželů a právní úprava jeho smluvní modifikace de lege lata a de lege ferenda. *Obchodní právo*, 2013, roč. 22, č. 7-8, s. 242-263. ISSN 1210-8278.
- DVOŘÁK, Jan, POLEDNA, Zbyněk. Exekuční postih pohledávek patřících do SJM a výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu. *Právní rozhledy*, 2002, č. 10. s. 484-492. ISSN 1210-6410.

- KLEIN, Šimon. Evidence a seznam listin o manželském majetkovém režimu. *Ad Notam*, 2014, roč. 22, č. 6, s. 25-27. ISSN 1211-0558.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Předmanželská smlouva de lege lata a rekonstrukce českého rodinného práva. *Právní rozhledy*, 2003, roč. 11, č. 6, s. 263-270. ISSN 1210-6410.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. České rodinné právo ve světle evropských harmonizačních tendencí. *Právník*, 2012, roč. 151, č. 11, s. 1161-1184. ISSN 0231-6625.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, 23-24, č. 23-24, s. 801-813. ISSN 1210-6410.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEČEK, Ivo. Výživné v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 3, s. 23-31. ISSN 1210-6348.
- DVOŘÁK, Jan. Habilis ad nuptias, habilis ad pacta nuptialia? *Právní praxe*, 1999, roč. 47, č. 7, s. 431-442. ISSN 1211-0825.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Úvahy nad zásadou "habilis ad nuptias, habilis ad pacta nuptialia". *Ad notam*, 2003, roč. 9, č. 1, s. 5-7. ISSN 1211-0558.
- HRMOVÁ, Monika. *K právnímu režimu obvyklého vybavení domácnosti* [online]. epravo.cz, 10. července 2014 [cit. 15. prosince 2016]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/k-pravnimu-rezimu-obvykleho-vybaveni-rodinne-domacnosti-94678.html>>.
- HLINKOVÁ, Kateřina. „Nejdříve k notáři, potom k oltáři“, aneb k předmanželské smlouvě [online]. epravo.cz, 11. listopadu 2015 [cit. 5. února 2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/nejdříve-k-notari-potom-k-oltari-aneb-o-predmanzelske-smlouve-99571.html>>.
- MELZER, Filip. K možnosti existence obligačních vztahů mezi oběma manžely jako subjekty majetkového společenství a jedním z nich. *Právní rozhledy*, 2015, č. 12, s. 432-434.
- MELZER, Filip, TĚGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renata. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 19, s. 649-656. ISSN 1210-6410.
- MELZER, Filip. *Obligační vztahy mezi manželským majetkovým společenstvím a jedním z manželů* [online]. pravni prostor.cz, 21. dubna 2015 [cit. 25. října 2016]. Dostupné na <<http://www.pravni prostor.cz/clanky/rekodifikace/obligacni-vztahy-mezi-manzelskym-majetkovym-spolecenstvim-a-jednim-z-manzelu>>.

- SAMKOVÁ, Klára, KRAUSOVÁ, Alžběta. *Obchodní podíl ve společném jmění manželů* [online]. epravo.cz, 28. srpna 2006 [cit. 15. října 2016]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/obchodni-podil-ve-spolecnem-jmeni-manzelu-42928.html>>.
- SPÁČIL, Jiří. Právní fórum. Společné jmění manželů v nejnovější judikatuře. *Právní fórum*, 2010, roč. 7, č. 5, s. 219-229. ISSN 1214-7966.
- STREJC, Martin, PECHÁČEK, Miroslav, ZAPLETAL, Miroslav. Nahlížení veřejnosti do rejstříku seznamu listin o manželském majetkovém režimu. *Ad notam*, 2014, roč. 20, č. 3, s. 12-13. ISSN 1211-0558.
- KRÁLÍK, Michal. Podílové spoluvlastnictví a společné jmění manželů (vybrané otázky vzájemných vztahů). *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 21, s. 769-776. ISSN 1210-6410.
- RYŠÁNEK, Zdeněk. Zúžení společného jmění manželů smlouvou. *Ad notam*, 2009, roč. 15, č. 1, s. 27-29. ISSN 1211-0558.
- SPÁČIL, Jiří. Tři aktuální sporné otázky společného jmění manželů. *Soudní rozhledy*, 2008, roč. 14, č. 3, s. 84-87. ISSN 1211-4405
- ULÍČNÝ, Michal. K otázce času podpisu predmanželskej zmluvy v Spojených štátoch amerických. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 16, s. 595-597. ISSN 1210-6410.

Zákony

- zákon 262/2006 Sb., pracovní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky (notářský tarif), ve znění pozdějších předpisů
- předpis Notářské komory České republiky o Evidenci listin o manželském majetkovém režimu
- Family Law Scotland Act
- Law of Property Act

Judikatura

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. února 1972, sp. zn. Cpj 86/71, uveřejněné pod č. 42/1972 sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu 57/1970 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. listopadu 1992, sp. zn. 3 Cdo 111/92, publikováno jako R 44/1993 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.
- Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 31. ledna 1997, sp. zn. 24 Cdo 15/1997
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2002, sp. zn. 22 Cdo 1476/2000
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.2.2004, sp. zn. 30 Cdo 1951/2002
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. dubna. 2004, sp. zn. 30 Cdo 2128/2003.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. února 2005, sp. zn. 2545/2003
- Nález Ústavního soudu ze dne 4.5.2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/2004
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. července 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004
- Srov. též Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. listopadu 2009, sp. zn. 22 Cdo 425/2008
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2012, sp.zn. 22 Cdo 2480/2010.
- R 70/ 1965
- R. 57/1970
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. února 2008, sp. zn. 22 Cdo 3515/2006
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2010, sp. zn. 1 Afs 95/2008
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 2. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3541/2009
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. prosince 2009, sp.zn. 22 Cdo 183/2008
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. září 2011, sp. zn. 22 Cdo 579/2010
- *Pettitt v Pettitt* z roku 1970, House of Lords
- *Gissing v Gissing* z roku 1956
- *Montgomery v Blows* z roku 1916
- *Re Sims* z roku 1946
- *National Provincial Bank Ltd. v Ainsworth* z roku 1965.
- *Barclays Bank v O'Brien*
- *Bernard v Joseph* z roku 1982
- *Cracknell v Cracknell* z roku 1971
- *David v Dále* z roku 1971
- *Wilson v Wilson* z roku 1963

- *Suttill v Graham* z roku 1977
- *Thames Guaranty Ltd v Campbell* z roku 1985
- *Goodman v Gallant*
- *Re Gorman* z roku 1990
- *Brodie v Brodie*, 1917
- *Spiers v Hunt*, 1908

Elektronické prameny

- *Zákon Národního výboru československého ze dne 28. října 1918* [online]. spcp.prf.cuni.cz, [cit. 17. října 2016]. Dostupné na <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/11-18.htm>>.
- *Rozvodovost historie* [online]. demografie.info, [cit. 14. října 2016]. Dostupné na <http://www.demografie.info/?cz_rozvodhistorie>.
- *Úhrnná rozvodovost v letech 1950-2015 graf* [online]. czso.cz, [cit. 14. října 2016]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/uhrna-rozvodovost-v-letech-1950-2015>>.
- *Institut společného jmění manželů po rekodifikaci – poslední volání?* [online]. epravo.cz, 29. října 2014 [cit. 17. října 2016]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/institut-spolecneho-jmeni-manzelu-po-rekodifikaci-posledni-volani-95890.html>>.
- *Všeobecný občanský zákoník rakouský, jeho systematika, nejdůležitější instituty* [online]. ius-wiki.eu, [cit. 17. října 2016]. Dostupné na <<http://www.ius-wiki.eu/historie/pfuk/cech/zkouska/skupina-a/otazka-27#abgb>>.
- ELIÁŠ, Karel a kol. *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů* [on-line]. Obcanskyzakonik.justice.cz, 21. 5. 2012 [cit. 13. 11. 2016]. Dostupné na: <http://www.anag.cz/Files/file/duvodova_obcz.pdf>.
- *1985/66/ section 41* [online]. , [cit. 3. února 2017]. Dostupné na <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1985/66/section/41>>.
- *How can the spouses arrange their property regime* [online]. coupleseurope.eu, [cit. 10. února 2017]. Dostupné na <<http://www.coupleseurope.eu/en/united-kingdom/topics/3-how-can-the-spouses-arrange-their-property-regime>>.

- *Zákon ze dne 7. prosince 1949 o právu rodinném* [online]. wikisource.org [cit. 20. října 2016]. Dostupné na https://cs.wikisource.org/wiki/Z%C3%A1kon_o_pr%C3%A1vu_rodinn%C3%A9m
- *Výkladové stanovisko Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 1.3.2013* [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, [cit. 5. února 2017]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Stanovisko-03.pdf>.
- *Pettitt v Pettitt* [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, [cit. 2. února 2017]. Dostupné na <http://e-lawresources.co.uk/Land/Pettitt-v-Pettitt.php>
- *Barclays Bank v O'Brien* z roku 1994 [online]. e-lawresources.co.uk, [cit. 10. února 2017]. Dostupné na <http://e-lawresources.co.uk/Barclays-Bank-v-O-Brien.php>.
- *Svěřenecký fond* [online]. svereneckyfond.cz, [cit. 10. února 2017]. Dostupné na <http://www.sverenskyfond.cz/trust>.
- *Competent authority* [online]. coupleseurope.cz, [cit. 2. února 2017]. Dostupné na <http://www.coupleseurope.eu/en/united-kingdom/topics/9-which-is-the-competent-authority-to-turn-to-in-cases-of-disputes-and-other-legal-issues>.
- *Radmacher v Granadino* [online], bailii.org, [cit. 2. února 2017]. Dostupné na <http://www.bailii.org/cgi-bin/markup.cgi?doc=/uk/cases/UKSC/2010/42.html&query=title+%28+Radmacher+%29&method=boolean>.
- *Which law applies* [online]. coupleseurope.cz, [cit. 2. února 2017]. Dostupné na <http://www.coupleseurope.eu/en/united-kingdom/topics/1-which-law-applies>.
- *Každá pátá svatba už s manželskou smlouvou* [online]. novinky.cz, 5. května 2017 [cit. 6. května 2017]. Dostupné na <https://www.novinky.cz/finance/436063-kazda-pata-svatba-uz-s-manzelskou-smlouvou.html>.

Další

- SZABO, Markéta. Modifikace společného jmění manželů. Praha, 2012. Rigorózní práce. UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE. Právnická fakulta.
- Výkladové stanovisko Prezidia NK ČR ze dne 15. a 16.4.2014, č. 2/2014.

Abstrakt

S účinností od 1. ledna 2014 byla do českého právního řádu zavedena úprava modifikace společného jmění manželů, která umožňuje smluvní úpravu odlišnou od zákonného režimu. Kvalifikační práce pojednává o modifikaci společného jmění manželů smlouvou dle účinné právní úpravy a jejich problematických aspektech. K provedení komplexního rozboru je zpracována související česká i zahraniční judikatura. V kvalifikační práci jsou rovněž jsou komentovány a kriticky zhodnoceny vyslovené právní názory, které byly v souvislosti s nimi publikovány. Cílem této diplomové práce je uceleně a komplexně rozebrat problematiku a rovněž se pokusit popsat určitý přehled limitů autonomie vůle. Její aspirací je též zodpovězení otázek s tímto tématem souvisejících a představení vlastního pohledu na dílčí aspekty této materie.

Abstract

Effective as of January 1, 2014, legislation governing modification of the community property of spouses which allows contractual arrangements different from the statutory regime. This thesis deals with governing modification of the community property of spouses and problematic aspects according to the current legislation in the Civil Code. To achieve a complex analysis of this issue Czech and foreign judicial decisions are also included. Text also includes commentary and critical evaluation of published legal arguments. The aim is to deliver a full and comprehensive analysis and also try to describe overview of limits of the autonomy of will. The thesis also aspires to answer questions related to this topic and to present the author's own view of some aspects of this matter.

Klíčová slova:

Společné jmění manželů, modifikace společného jmění manželů smlouvou, rozšíření společného jmění manželů, zúžení společného jmění manželů, režim oddělených jmění, exekuce, kogentní ustanovení.

Key words:

Community property of spouses, contractual modification of community property of spouses, extension of the community property of spouses, restriction of the community property of spouses, total separation of property, execution, mandatory provisions.